

**EKONOMI
HÖGSKOLAN**
Lunds universitet

Företagsekonomiska institutionen

**Kurs FEK 591
HT 2004**

Företagens påverkan av konverteringen till IAS 39

Grupp

Hanna Lawitz 810423
Jessica Svensson 800807
Renée Zhang 691105

Handledare

Gunnar Wahlström

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** Företagens påverkan av konverteringen till IAS 39
- Seminariedatum:** 2005-01-17
- Ämne/kurs:** FEK 591 Magisteruppsats, 10 poäng
- Författare:** Hanna Lawitz, Jessica Svensson, Renée Zhang
- Handledare:** Gunnar Wahlström
- Fem nyckelord:** IAS 39, finansiella instrument, påverkan, förändringar, verkligt värde
- Syfte:** Syftet är att undersöka hur företagen påverkas av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde.
- Metod:** För att uppnå syftet med uppsatsen använder vi oss utav ett induktivt tillvägagångssätt med deskriptivt syfte och en kvalitativ undersökning.
- Teoretiska perspektiv:** Av alla de redovisningsstandarder som IASB utfärdar antas IAS 39 vara den mest komplexa och omdiskuterade standard för noterade koncernbolag att tillämpa från och med den 1 januari 2005. Att tillämpa IAS 39 kommer att medföra stora förändringar för företagen jämfört med den svenska redovisningsregleringen.
- Empiri:** Den empiriska undersökningen består av följande två delstudier; dels den offentliga debatten där material insamlats genom såväl litteratur som artiklar, dels intervjuer genomförda med tre icke-finansiella företag, tre finansiella företag samt tre revisionsbyråer.
- Slutsatser:** Då det idag är oklart hur modifikationernas slutliga utfall av IAS 39 kommer att bli vid årsskiftet 2004/2005, föreligger svårigheter i att fastställa hur företagen i helhet påverkas av konverteringen till IAS 39. Samtliga respondenter är eniga om att volatiliteten är den förändring som påverkar företagen i störst utsträckning. Den offentliga debatten betonar att värdering till verkligt värde för de instrument som inte finns på en aktiv marknad borde påverka företagen, mest då det är svårt att tekniskt utföra mätningen, vilket i sin tur resulterar i att tillförlitligheten minskar. Intervjuerna visar däremot att värderingsproblematiken är överreklamerad.

Abstract

- Title:** The affects of conversion to IAS 39 on companies
- Seminar date:** 2005-01-17
- Course:** Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS)
- Authors:** Hanna Lawitz, Jessica Svensson, Renée Zhang
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Five key words:** IAS 39, financial instruments, effects, changes, fair value
- Purpose:** The purpose is to examine how companies are affected of the changes which the conversion to IAS 39 brings about, with respect to fair value valuation.
- Methodology:** To achieve the purpose of this thesis, we use an inductive procedure with descriptive purpose and a qualitative study.
- Theoretical perspectives:** Of all the accounting standards that IASB issues, IAS 39 is considered as the most complex and debated standard for listed companies to implement from January 1, 2005. The conversion to IAS 39 will bring about great changes to listed companies compared with the Swedish accounting regulation.
- Empirical foundation:** The empirical study contains of two following parts; a study of the written public debate on reporting of financial instrument, and interviews with three non-financial companies, three financial companies and three accounting firms.
- Conclusions:** While the result of modification of IAS 39 is not clarified yet, it is hard to define how the listed companies are affected by the conversion in general. All the respondents agree that volatility is the change that affects the companies most. The public debate emphasises that measurements of certain financial instrument, whose market values are not available, ought to affect the companies because the technical measurement will be problematic, which consequently leads to decreased liability of fair value measurement. Interviews with the companies show, however, that the complication with fair value measurement is overrated.

Förkortningslista

ABA	American Bankers Association
ARC	Accounting Regulatory Committee
BBA	British Bankers' Association
BFL	Bokföringslagen
BFN	Bokföringsnämnden
EBF	EU-bankföreningen
ECB	European Central Bank
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
FASB	Financial Accounting Standards Board
FASC	Financial Accounting Standards Committee
FFFS	Finansinspektionens författningssamling
FI	Finansinspektionen
IAS	International Accounting Standards (utgivna av IASC)
IASB	International Accounting Standards Board (ersatte IASC 2001)
IASC	International Accounting Standards Committee
IBAA	Independent Bankers Association of America
IFAC	International Federation of Accountants
IFRS	International Financial Reporting Standards
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
JWG	Joint Working Group of Standard Setters
RSV	Riksskatteverket
RR	Redovisningsrådet och dess rekommendationer
SEC	Securities and Exchange Commission
ÅRKL	Lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersföretag
ÅRL	Årsredovisningslagen

Innehållsförteckning

Förord.....	6
1 Inledning.....	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Problemdiskussion.....	9
1.3 Forskningsfråga.....	11
1.4 Syfte.....	11
1.5 Avgränsningar.....	11
1.6 Målgrupp.....	12
1.7 Disposition.....	12
2 Metod.....	14
2.1 Val av ämne.....	14
2.2 Forskningsansats.....	15
2.3 Val av metod.....	16
2.4 Datainsamling.....	17
2.4.1 Sekundärdata.....	18
2.4.1.1 Den offentliga debatten.....	19
2.4.2 Primärdata.....	20
2.4.2.1 Val av företag.....	21
2.4.2.2 Val av intervjupersoner.....	22
2.4.2.3 Intervjuteknik.....	23
2.5 Källkritik.....	25
2.5.1 Validitet.....	25
2.5.2 Reliabilitet.....	26
2.6 Kapitelsammanfattning.....	27
3 Teoretisk referensram.....	29
3.1 Redovisningsteori.....	29
3.2 Svensk lagreglering.....	31
3.2.1 Bokföringsnämnden.....	32
3.2.2 Redovisningsrådet.....	33
3.2.3 Finansinspektionen.....	34
3.3 Dagens reglering kring finansiella instrument.....	34
3.3.1 Dagens värdering och aktivering av finansiella instrument.....	36
3.4 Harmoniseringen av nationella redovisningsregler inom EU.....	37
3.4.1 Internationella normgivare.....	38
3.5 IAS 39, Financial Instruments; Recognition and Measurement.....	40
3.5.1 Verkligt värde.....	41
3.5.2 Klassificering, initial värdering och efterföljande värdering av finansiella instrument.....	42
3.6 Skillnader mellan dagens värdering och värdering enligt IAS 39.....	45
3.7 Kapitelsammanfattning.....	47
4 Den offentliga debatten.....	49
4.1 Debatttema kring värdering till verkligt värde.....	49

4.2	Är värdering till verkligt värde mer relevant än värdering till historiskt anskaffningsvärde?	50
4.3	Är värdering till verkligt värde tillförlitligt?	54
4.4	Banksektorns valfrihet avseende värdering till verkligt värde	57
4.5	Tidpunkt för när konverteringen till IAS 39 ska påbörjas?	60
4.6	Kapitelsammanfattning.....	62
5	Intervjuer	64
5.1	Åsikter från respondenter på de icke-finansiella företagen	64
5.1.1	Konverteringsarbetet.....	64
5.1.2	De icke-finansiella företagens påverkan av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför.....	65
5.1.3	Inställning till värdering till verkligt värde.....	68
5.2	Åsikter från respondenterna på de finansiella företagen	69
5.2.1	Konverteringsarbetet i övergången till IAS 39	69
5.2.2	De finansiella företagens påverkan av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför.....	70
5.2.3	Inställning till värdering till verkligt värde.....	73
5.3	Åsikter från respondenterna på revisionsbyråerna.....	74
5.3.1	Konverteringsarbetet i övergången till IAS 39.....	74
5.3.2	Företagens påverkan av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför	75
5.3.3	Inställning till värdering till verkligt värde.....	78
5.4	Kapitelsammanfattning.....	79
6	Slutdiskussion.....	82
6.1	Forskningsfrågan besvaras.....	82
6.2	Studiens teoretiska bidrag.....	85
6.3	Reflektioner	86
6.4	Förslag till fortsatt forskning	87
	Källförteckning.....	88
	Bilaga 1	95
	Bilaga 2	97

Förord

Denna magisteruppsats är skriven på företagsekonomiska institutionen på Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet, under höstterminen 2004.

Vi vill först och främst ta tillfället i akt och tacka vår handledare, Gunnar Wahlström, för den vägledning och de goda råd som vi mottagit under uppsatsens gång. Vi vill även tacka samtliga respondenter på de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna som ställt upp och tagit sig tid för intervjuer, trots tidspress. Era åsikter och er medverkan har varit värdefull för vår uppsats.

Lund, 17 januari 2005

Hanna Lawitz

Jessica Svensson

Renée Zhang

1 Inledning

I detta kapitel redogörs för uppsatsens bakgrund och problemdiskussion vilket leder fram till uppsatsens forskningsfråga. Därefter klargörs syftet med uppsatsen, de avgränsningar som gjorts samt vilken målgrupp uppsatsen vänder sig till. Kapitlet avslutas med en redogörelse för uppsatsens fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund

De senaste årtiondena kännetecknas av stora förändringar till följd av att både den internationella handeln samt behovet av att hitta nya marknader för kapitalanskaffning ökat. Utöver detta har även multinationella företag växt fram samtidigt som handelshinder minskat i avsevärd betydelse. Kapitalanskaffningar går alltmer från nationella marknader till globala där länders gränser suddas ut. Handel bedrivs alltmer globalt över nationsgränser och företag, såväl multinationella som mindre, kännetecknas av att arbeta internationellt. Svenska företag väljer idag att i större utsträckning än förr notera sig på utländska marknadsplatser i syfte att öka sina finansieringsmöjligheter.¹

Utöver finansmarknadens kontinuerliga globalisering har även aktiviteterna i finansieringen förändrats till följd av olika ekonomiska faktorer. En stegrad volatilitet i utländska växelkurser, ränteläget samt andra priser på marknaden har ökat marknads-, kredit- och likviditetsrisken. Aldrig tidigare har så många finansiella instrument skapats och nått en bredare användning för att hantera dessa risker på den internationella kapitalmarknaden. Innovativa derivatinstrument, såsom terminskontrakt, optioner och swappar blir allt vanligare samtidigt som de traditionella instrumentens (aktier och optioner) roll förändras.²

Innovativa finansiella instrument och ökade transaktioner över länders gränser har vållat problem, både för redovisare i företag och för revisorer, som inte är möjliga att lösa med rådande redovisningsrekommendationer. Med utgångspunkt i att marknaderna genomgår stora förändringar är ett av de mest omdiskuterade ämnena på redovisningsområdet de skillnader som förekommer mellan de olika redovisningsrekommendationer som länder idag tillämpar samt behovet av gemensamma regler.³ Företag genomför kontinuerligt investeringar över gränser och utvecklingen går mot en alltmer global och internationell marknad, vilket ställer ökade krav på att enhetliga internationella regler utformas som samtliga nationer tillämpar i sin redovisning. Transparent företagsinformation är nödvändig

---

¹ Buisman Jan, Balans (Nr 1/2000), s. 10 ff.

² FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 5.

³ Fallenius Ewa, Balans (Nr 4/2001), s. 7.

nu mer än någonsin. Investerare behöver tydlig, trovärdig och internationellt jämförbar finansiell och icke-finansiell information att grunda sina beslut på. Utan sådan information kan investerarnas förtroende i ett företag och dess eventuella köpare tillintetgöras snabbt.⁴ FASB inledde redan 1984 ett projekt för att lösa dessa redovisningsproblem vilket resulterade i att såväl nationella som internationella normgivare därefter började uppmärksamma redovisningen av finansiella instrument.⁵

EU-länder använder sig än idag utav nationella redovisningsprinciper, vilka har olika riktningar. I so mliga länder används redovisningen till kontroll av staten och borgenärer medan redovisningen i andra länder har som syfte att ge investerare och kreditgivare beslutsunderlag. I framtiden kan dessa skillnader mellan europeiska länder minska genom att EU utvecklar en gemensam standard för reglering. Den överstatliga EU-modellen för reglering strävar efter harmonisering istället för enhetlighet.⁶

EU:s strategiska mål, som fastslogs i Lissabon våren 2000, är att bli världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga ekonomi där en gemensam finansmarknad är en viktig faktor.⁷ EU-kommissionens strategi är dock inte att på egen hand utveckla en reglering inom redovisning utan har istället överlåtit utformningen av regleringen till den internationella organisationen IASC, som 2001 ändrade namn till IASB i samband med en omorganisering.⁸ Avsikten med uppförandet av de internationella redovisningsstandarderna (IAS) har varit att skapa en enda uppsättning internationella redovisningsstandarder. Genom en användning av internationella redovisningsstandarder frambringas en bättre jämförbarhet och transparens i företagsrapporteringen och skapar startpunkt för satsning på en enhetlig europeisk kapitalmarknad.⁹

Den 19 juli 2002 utfärdade Europaparlamentet och Rådet IAS-förordningen (EG nr 1606/2002), om tillämpning av internationella redovisningsstandarder. Denna förordning medför att samtliga noterade företag inom EU, från och med den 1 januari 2005, är skyldiga att upprätta sin koncernredovisning i enlighet med de internationella standarder som antagits respektive kommer att antas av EU-kommissionen. Därmed kommer företag med säte i ett EU-land och vars aktier eller skuldebrev är noterade på en reglerad marknadsplats att beröras och påverkas av IAS-förordningen. För att ett företag ska omfattas av IAS-förordningen krävs det att företaget är underställt en medlemsstats lagstiftning, vilket innebär att ett företag noterat på en marknadsplats i EU men som har sitt säte i ett land utanför EU inte omfattas av denna förordning.¹⁰ För Sveriges del medför IAS-

---

⁴ http://www.pwc.com/se/swe/ins-sol/survey-rep/2005_ready_or_not_swe.html, 2004-11-05.

⁵ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 8.

⁶ Wahlström Gunnar, *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning* (2000), s. 104.

⁷ Fallenius Ewa, *Balans* (Nr 4/2001), s. 7.

⁸ Wahlström Gunnar, *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning* (2000), s. 105.

⁹ http://www.pwcglobal.com/se/swe/about/pressrum/2002_06_13.html, 2004-11-05.

¹⁰ SOU 2003:71 s. 13.

förordningen att RR i framtiden kommer att utarbeta rekommendationer med IAS som utgångspunkt.¹¹

De internationella redovisningsstandarderna kommer i fortsättningen att benämnas IAS/IFRS. Detta med anledning av att IAS den 1 april 2001, i samband med omstruktureringen av IASC till IASB, kom att byta namn till IFRS och att majoriteten av standarderna än idag benämns IAS.¹²

Utformningen av redovisningsstandarder för finansiella instrument är en komplicerad och mödosam process som IASC arbetat med under flera år. Under 1995 antogs IAS 32, Financial Instruments: Disclosure and Presentation, vilken innehåller regler om öppenhet för finansiella instrument. I december 1998 godkände IASC den internationella redovisningsstandarden IAS 39, Financial Instruments: Recognition and Measurement, som behandlar värdering av finansiella instrument. Det dröjde dock fram till den 1 januari 2001 innan regeln kunde appliceras och tiden däremellan nyttjades till att revidera och förbättra utformningen samt till att göra standarden mer förståelig och applicerbar för användarna. Den aktuella framställningen av IAS 39 kom under 2003 återigen att omarbetas och börjar gälla för den redovisningsperiod som inleds den 1 januari 2005.¹³

1.2 Problemdiskussion

Det ökade behovet av globalisering föranleder de noterade koncernbolagen att följa den internationella redovisningsstandarden. Samtliga noterade koncernbolag i Sverige har under de senaste åren befunnit sig i en ständig förändringsprocess och 2004 anses vara det viktigaste året för företagen i deras konvertering till IAS/IFRS.¹⁴ Det faktum att noterade koncernföretag, från och med den 1 januari 2005, ska börja redovisa i enlighet med IAS/IFRS för med sig att dessa redan bör ha påbörjat konverteringen till IAS 39. Detta av den orsaken att företagen antingen måste ha med räkenskapsåret 2004 eller även 2003 som jämförelseår för 2005 års koncernredovisning beroende på om företagen använder sig utav ett eller två jämförelseår i sina respektive rapporter.¹⁵ Under 2004 måste dessutom den största delen av konverteringsarbetet genomföras för att företagen ska kunna redovisa i enlighet med IAS/IFRS från och med den 1 januari 2005. Företagen behöver lägga ner både tid och resurser på att förändra sina redovisningssystem samt utbilda ledning, direktörer och investerare om innebörden av konverteringen från nationella redovisningsregler till internationella redovisningsstandarder.¹⁶

---

¹¹ http://skatteverket.se/rattsinfo/handledning/redovisning_o_beskattning/04/kap04.pdf, 2004-11-10.

¹² SOU 2003:71, s. 265.

¹³ <http://www.iasplus.com/standard/ias39.htm>, 2004-11-08.

¹⁴ Sir David Tweedie, Balance Sheet (Vol. 12, 2 2004), s. 5.

¹⁵ Rundfeldt Rolf, Balans (Nr 5/2002), s. 46.

¹⁶ Sir David Tweedie, Balance Sheet (Vol. 12, 2 2004), s. 5.

Av alla de redovisningsstandarder som IASB utfärdar antas IAS 39 vara den mest komplexa och omdiskuterade standarden för noterade koncernbolag att tillämpa från och med den 1 januari 2005.¹⁷ Standardens komplexitet kommer sannolikt att medföra att företagens implementeringsprocess både blir resurs- och tidskrävande samt beroende av såväl teknisk som redovisningsmässig spetskompetens vad gäller finansiella instrument.¹⁸ Att tillämpa IAS 39 kommer att medföra avsevärda förändringar vad gäller värderingen av de finansiella instrumenten, utformningen av själva redovisningen samt hur redovisningsavdelningarnas fortskridande arbete kommer att se ut då nya poster tillkommer och gamla avskaffas.

IAS 39 anger hur och när företag, inklusive banker, ska redovisa och värdera finansiella tillgångar och skulder. Enligt IAS 39 ska de flesta finansiella tillgångar och skulder redovisas till verkligt värde vilket har skapat motsättningar inom banksektorn.¹⁹ En utveckling mot värdering till verkligt värde för samtliga finansiella instrument är i linje med FASB:s standard, men ett stort avsteg från den rådande svenska värderingsgrunden. IAS 39 anses vara den svåraste standarden att tillämpa på grund av att det råder stora skillnader mellan IAS/IFRS regler och de normer samt praxis som gäller i Sverige i dag. I dagsläget tillåter ÅRL att finansiella instrument redovisas till verkligt värde. Dock finns det för närvarande ingen heltäckande reglering som täcker samtliga former av finansiella instrument i Sverige.²⁰ Den stora förändringen ligger i att företagen, från och med år 2005, kommer att övergå till att värdera finansiella instrument till verkligt värde, som i första hand härleds från marknadsvärdet på samma eller liknande instrument.²¹ Vid värdering till verkligt värde kommer orealiserade vinster såväl som förluster att tas upp i företagets årsredovisning då de finansiella instrumentens värdeförändringar antingen tas direkt över eget kapital eller via resultaträkningen för att slutligen hamna i eget kapital som årets resultat. Till detta tillkommer även att övergången till IAS 39 kommer att medföra den förändring att samtliga derivatinstrument kommer att redovisas i balansräkningen. För företagen innebär detta att många finansiella instrument som tidigare varit off-balance kommer att träda fram och tvingas tas upp i balansräkningen.

Redovisningsområdet har under de senaste decennierna präglats av en omfattande offentlig debatt kring värdering till verkligt värde. Denna debatt handlar huvudsakligen om värderingens relevans och tillförlitlighet. Många är överens om att verkligt värde är det mest relevanta måttet för värdering av finansiella tillgångar och skulder som företagen aktivt handlar med, medan andra, framförallt inom banksektorn, hävdar att anskaffningsvärdet är en mer lämplig metod att använda såvida företaget syftar med det finansiella instrumentet är ett långsiktigt innehav.²² Troligtvis ligger det viktigaste ekonomiska motivet till att redovisa verkliga värden i att värderingen ger ett mer relevant värde för dem som använder sig utav finansiella rapporter i sitt beslutsfattande till skillnad mot värdering till anskaffningsvärde som inte åskådliggör den verkliga finansiella ställningen i

---

¹⁷ <http://www.kpmg.se/pages/101393.html>, 2004-11-05.

¹⁸ http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D32820,00.html, 2004-11-05.

¹⁹ http://www.bankforeningen.se/upload/eu-nytt_mars_2004_001.pdf, 2004-11-08.

²⁰ FAR:s samlingsvolym 2004, RR 27.

²¹ Justitiedepartementet, Ds 2002:42, *Redovisning och värdering av finansiella instrument*, s. 22 f.

²² Poon Wing W, *American Business Review* (Vol. 22, 1 2004), s. 39 ff.

företaget.²³ De argument som framförts mot värdering till verkligt värde behandlar problematiken med att klassificera instrumenten, att det är besvärligt att uppskatta instrumentens verkliga värden, att en värdering till verkligt värde medför en ökad volatilitet och slutligen att standarden är besvärlig och komplex att förstå.²⁴ En av många anledningar till att banksektorn varit de mest högljudda opponenterna mot ett användande av värdering till verkligt värde ligger i att de har använt sig utav historiska anskaffningsvärden vid värderingen av sina derivat till följd av att denna typ av värdering får värdet på deras tillgångar att verka stabilt. Bankerna har även varit oroliga för att värdering till verkligt värde ska ge en bild av finansiell instabilitet.²⁵ En vanlig förekommande nackdel som framhävs i den offentliga debatten, avseende värdering till verkligt värde, är att värderingen leder till subjektiva bedömningar och antagningar vilket kan resultera i att mindre förändringar väsentligt påverkar resultatet.²⁶

1.3 Forskningsfråga

Ovanstående diskussion har utmynnat i följande forskningsfråga:

Hur påverkas företagen av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde?

1.4 Syfte

Syftet är att undersöka hur företagen påverkas av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde.

1.5 Avgränsningar

Vi kommer i denna uppsats att använda oss utav följande två avgränsningar:

- IAS 39 är en komplex standard där främst två områden kommer att skapa problem i företagens konvertering till IAS 39; värdering till verkligt värde och säkringsredovisning. Vi har valt att avgränsa oss till att fokusera oss på värdering till verkligt värde då en fördjupning inom båda områden skulle leda till en alltför bred undersökning där fokus skulle kunna gå förlorad. Säkringsredovisning är det område som påverkar bankerna mest och det pågår fortfarande heta diskussioner mellan banksektorn och IASB.

---

²³ Wahlen James M et al, Accounting Horizons (Vol. 14, 4 2000), s. 501 ff.

²⁴ Kuhurana I K & Kim M-S, Journal of Accounting and Public Policy (Vol. 22, 1 2003), s. 19 ff.

²⁵ Chrisnall Paul, Balance Sheet (Vol. 9, 1 2001), s. 27 ff.

²⁶ Sayther Colleen A, Financial Executive (Vol. 20, 2 2004), s. 6.

Troligtvis kommer det att ta lång tid innan en slutlig standard för säkringsredovisning kommer att fastställas och enligt IASB kommer den nya standarden inte kunna appliceras förrän i september 2005. Då den slutgiltiga bestämmelsen inte kommer att framförhandlas under den närmsta tiden till skillnad från fair value option, som förväntas vara fastställd senast i slutet av december 2004²⁷, anser vi det vara mest relevant att studera hur företagen påverkas av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde.

- Med anledning av att IAS 39 fortfarande är under revidering har vi valt att avgränsa oss till att utgå från den senaste reviderade versionen, nämligen den från 2004.

1.6 Målgrupp

Uppsatsen riktar sig främst till andra ekonomistudenter med kunskap inom redovisning. Med detta krävs för full förståelse av uppsatsens innebörd vissa förkunskaper inom ämnet, då vi inte avser att gå igenom ekonomiska termer av grundläggande betydelse. Uppsatsen sträcker sig även till noterade koncernföretag utanför den akademiska världen. Dessa företag tror vi kan få stor nytta av uppsatsen genom att dessa får en större inblick i de skillnader som råder mellan nuvarande gällande redovisningsregler för finansiella instrument och den internationella redovisningsstandard, IAS 39, som börjar gälla från och med den 1 januari 2005. Uppsatsen kan även, för noterade koncernföretag, ge en inblick i hur våra undersökta företag upplever förändringarna som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde. Onoterade företag berörs inte av konverteringen, men får frivilligt anpassa sig till IAS/IFRS om de så önskar. Denna uppsats kan möjligen hjälpa denna typ av företag att få en fördjupad förståelse inom ämnet och därmed hjälpa dem på vägen i en möjlig avvägning mellan att fortsätta tillämpa dagens värderingsregler eller att övergå till en implementering av IAS 39.

1.7 Disposition

Kapitel 2 Kapitlet introduceras med en motivering till ämnesval. Därefter följer en redogörelse för uppsatsens angreppssätt och de metoder vi valt att använda oss utav vid genomförandet av våra empiriska undersökningar vars avsikt är att besvara uppsatsens forskningsfråga. Kapitlet avslutas med en presentation av källkritik.

---

²⁷ <http://www.iasplus.com/europe/0411boelargespeech.pdf>, 2004-12-04.

- Kapitel 3* I kapitlet redogörs för den teoretiska referensram som används i uppsatsen. Kapitlet inleds med en beskrivning av redovisningsteori, vilken åtföljs av en redogörelse för hur den svenska lagregleringen, kring finansiella instrument, ser ut idag. Avsnittet övergår därefter till en genomgång av hur svenska företag kommer att redovisa sina finansiella instrument från och med den 1 januari 2005 då den internationella redovisningsstandarden, IAS 39, **träder i kraft**. Kapitlet avslutas med en skildring av de skillnaderna som förekommer mellan dagens värderingsregler av finansiella instrument och värdering enligt IAS 39.
- Kapitel 4* I kapitlet studeras samt redogörs för den offentliga debatten och dess fyra mest omskrivna teman kring värdering av finansiella instrument. Denna första delstudie har som avsikt att tillsammans med den teoretiska referensramen fungera som en utgångspunkt för empirins andra delstudie (se kapitel 5). Kapitlet inleds med en introduktion till debatten kring värdering till verkligt värde och utmynnar i fastställandet av de fyra mest omskrivna teman kring värdering av finansiella instrument. Det inledande avsnittet åtföljs av fyra avsnitt vilka belyser följande utvalda teman; huruvida värdering till verkligt värde är mer relevant än värdering till historiskt värde, huruvida värdering till verkligt värde är tillförlitligt eller inte, banksektorns valfrihet avseende värdering till verkligt värde samt tidpunkten för när konverteringen till IAS 39 ska påbörjas.
- Kapitel 5* I detta kapitel redogörs för empirins andra delstudie som belyser respondenternas åsikter på de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna kring de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför för företagen, avseende värdering till verkligt värde. Kapitlets första avsnitt belyser de åsikter som framförts av respondenterna på de icke-finansiella företagen. Därefter redogörs för respondenternas åsikter från de finansiella företagen samt från de olika revisionsbyråerna.
- Kapitel 6* Kapitel inleds med en redogörelse för de slutsatser som kan dras utifrån uppsatsens forskningsarbete och som besvarar uppsatsens forskningsfråga. Kapitlet åtföljs därefter av en förklaring av uppsatsens teoretiska bidrag. Därefter följer en redogörelse för våra reflektioner över uppsatsens genomförande. Avslutningsvis återges förslag till fortsatt forskning inom det område som vi studerat.

2 Metod

Kapitlet inleds med en motivering till vårt ämnesval. Därefter redogörs för uppsatsens forskningsansats samt för datainsamlingen, både sekundär- och primärdatan. Kapitlet avslutas med en genomgång av källkritik som har till avsikt att ge läsaren bästa möjliga uppfattning om uppsatsens validitet och reliabilitet.

2.1 Val av ämne

EU:s strävan att harmonisera de europeiska nationernas redovisningsregler genom att införa gemensamma internationella redovisningsstandarder, IAS/IFRS, är idag ett ämne av högaktuell karaktär. Detta med tanke på att reglerna redan ska börja gälla från och med den 1 januari 2005 och i dagens läge präglar företagen i stor utsträckning.

Två i gruppen har redan tidigare, på kandidatnivån, behandlat detta ämnesområde och känner fortfarande ett starkt intresse för detta ämne. Efter att ha deltagit på föreläsningar under höstterminen beträffande företagens konvertering till IAS 39 med de förändringar som företagen står inför inser vi att många företag i dagens läge fortfarande har en del kvar att arbeta med innan en konvertering till IAS 39 kommer att kunna vara slutförd. Då det idag inte existerar en heltäckande redovisningsreglering som belyser hur finansiella instrument ska värderas samt när finansiella instrument ska tas in eller inte längre redovisas i balansräkningen, kommer övergången till IAS 39 att medföra förändringar för företagen.

Redovisningsområdet har även under den senaste tiden präglats av en offentlig debatt kring banksektorns motsättningar till att redovisa tillgångar och skulder till verkligt värde. Även detta faktum bidrog till att vi fann det av intresse att skriva om IAS 39 och studera förändringarna, som bankerna påstår är av så pass anseelig karaktär. Dessa tankar och faktorer, samt det faktum att det inte har skrivits mycket inom detta ämne, har resulterat i följande forskningsfråga:

Hur påverkas företagen av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde?

Nedan behandlas de olika forskningsansatser som ett forskningsarbete kan ha samt motiveringar till den valda forskningsansatsen.

2.2 Forskningsansats

Generellt sätt kan man säga att det finns två olika tillvägagångssätt för att få fram redovisningskunskap.²⁸ Dessa två tillvägagångssätt kan benämnas *induktion*, upptäckstens väg och *deduktion*, bevisföringens väg.²⁹

Induktion och deduktion är två tillvägagångssätt utifrån vilka man kan dra vetenskapliga slutsatser. Skillnaden mellan dessa två ligger i att det induktiva tillvägagångssättet förutsätter ett antal antaganden och teorier innan den empiriska utredningsprocessen kan ta sin början. Den induktiva metoden har sin utgångspunkt i verkligheten samt praxis (empirin) och har till syfte att bygga upp ny kunskap och teori. Eftersträvan ligger i att få en del data behandlade med teori, begrepp och modeller där man går från det speciella till det generella.³⁰ Den deduktiva metoden, å andra sidan, har sin utgångspunkt i teori som redan är befintlig där avsikten med metoden är att testa eller utöka denna.³¹ När man arbetar deduktivt har man en teori som man vill pröva, bekräfta eller avvisa på vissa data. Med denna metod går man, till skillnad från den induktiva metoden, från det generella till det speciella.³²

Då vi har valt en forskningsfråga som bygger på en rådande förändringsprocess finns det dessvärre inte mycket teori att tillgå inom detta område. Därmed kan man fastställa att uppsatsens tyngdpunkt främst ligger i att framställa empiri och därmed inte att undersöka en redan befintlig teori; att gå från empiri till teori. Teorin klarlägger skillnaderna mellan dagens redovisningsreglering och IAS 39 snarare än hur företag kommer att påverkas av dessa förändringar vid en implementering av IAS 39. Då vårt syfte med denna uppsats är att undersöka hur företagen påverkas av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende verkligt värde, kan vi därmed konstatera att vi har valt att utgå från det induktiva angreppssättet.

Man kan vidare dela in induktivt och deduktivt angreppssätt i deskriptivt (talar om hur någonting är) eller normativt (talar om hur någonting bör vara) beroende på i vilket syfte man avser att använda informationen. Skillnaden mellan dessa två ligger i att verkligheten, med det deskriptiva syftet, förklaras medan det normativa syftet avser att ge lösningar och förbättra verkligheten.³³ Vid beskrivande av ett nytt fenomen, som inte tidigare har beskrivits inom ämnet, är det relevant att skriva en deskriptiv uppsats.³⁴

Vår avsikt med denna uppsats är att beskriva *hur* företagen påverkas av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde och därmed inte hur företagen *bör* påverkas av konverteringen till

---

²⁸ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 31.

²⁹ Andersen Ib, *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 29.

³⁰ Andersen Ib, *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 29.

³¹ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 31.

³² Rienecker & Stray Jörgensen, *Att skriva en bra uppsats* (2002), s. 160.

³³ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 31 ff.

³⁴ Rienecker & Stray Jörgensen, *Att skriva en bra uppsats* (2002), s. 102.

IAS 39, avseende värdering till verkligt värde. Till följd av detta kan man konstatera att vi här utgår från ett deskriptivt syfte. Slutligen kan man fastställa att vi anser att det vore mest lämpligt att utgå från ett induktivt/deskriptivt angreppssätt med avsikt att kunna besvara uppsatsens forskningsfråga.

I nästkommande avsnitt följer en genomgång av vilken metod vi valt att tillämpa i våra empiriska undersökningar.

2.3 Val av metod

Valet av metod vid våra empiriska undersökningar har haft sin utgångspunkt i den forskningsfråga som vi valt att undersöka. Eftersom vår forskningsfråga behandlar en förändringsprocess kräver det att vi genomför en djupare undersökning av ett mindre antal företag med avsikt att få en mer fullständig överblick över processen med dess förändringar. Inom samhällsvetenskapen skiljer man, vid empiriska undersökningar, mellan två metoder; *den kvalitativa* respektive *kvantitativa* metoden.³⁵ Skillnaden mellan dessa ligger i att den kvalitativa metoden kännetecknas av att informationen inte kan kvantifieras utan istället måste tolkas av forskare, medan den kvantitativa metoden avser att omvandla information till siffror och mängder för att kunna genomföra statistiska analyser.³⁶

Metoderna kan uppsummeras enligt följande; den kvalitativa metoden intresserar sig för det unika eller det avvikande och kan vara mer livsnära och omfatta förhållandevis få enheter, medan den kvantitativa metoden intresserar sig för det gemensamma, det genomsnittliga samt kan metoden vara systematisk och förklarande.³⁷ Detta har utmynnat i att vi, efter noga beaktande av undersökningens kunskapsyfte, problemsyfte samt ämnesområde, kommit fram till att den kvalitativa metoden bäst belyser vårt syfte med uppsatsen. Detta genom att metoden går mer på djupet och därmed möjliggör en bättre förståelse för den förändringsprocess och de förändringar som företagen står inför vid konverteringen till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde. Utmärkande för den kvalitativa metoden är närheten till forskningsobjektet med avsikt att skapa en förståelse för, snarare än att förklara den situation som individen, gruppen eller organisationen befinner sig i. Metoden används när man vill genomföra en djupare studie av en komplex frågeställning, vilken inte är fullt ut genomarbetad.³⁸ Uppläggningsen hos den kvalitativa metoden präglas av flexibilitet, vilket är en förutsättning för att kunna ändra uppläggning efter hand som undersökningen genomförs. Detta kan dock vara en nackdel då flexibiliteten kan försvåra informationens jämförbarhet mellan enheterna.³⁹ De fyra vanligaste formerna att samla in kvalitativ data på är genom individuell intervju,

---

³⁵ Andersen Ib, *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 31.

³⁶ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik* (1997), s. 76.

³⁷ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik* (1997), s. 78 f.

³⁸ Andersen Ib, *Den uppenbara verkligheten* (1998), s.31.

³⁹ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik* (1997), s. 80.

gruppintervju, observation och dokumentation.⁴⁰ Ytterligare en nackdel med den kvalitativa metoden ligger i att undersökningarna i hög grad blir specifika, vilket medför att de enbart förhåller sig till en speciell kontext eller några få enheter. Frågan vi då kan ställa oss är i hur hög grad vi kan generalisera utfallet, det vill säga påstå att det som gäller de få också gäller övriga. En intensiv uppläggning har goda möjligheter till relevant data, men risken för generalisering till en större population är omöjlig.⁴¹ Vår avsikt med denna uppsats är inte att generalisera utfallet genom att antyda att de slutsatser vi drar gäller samtliga företag utan istället endast gäller de företag vi valt att undersöka. Vi kan, genom att undersöka den offentliga debatten, företagsrespondenternas syn på hur företagen påverkas av konverteringen till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, samt respondenterna på revisionsbyråernas syn på detta, sammanföra dessa uppfattningar och analysera huruvida det förekommer en överensstämmelse mellan deras åsikter. Slutsatserna är därmed specifika för de utvalda företagen respektive revisionsbyråerna och inte av generell karaktär.

Vår avsikt är likaledes att få en mer nyanserad och helhetsinriktad uppfattning om konverteringen till IAS 39, med fokus på värdering till verkligt värde. Denna eftersträvan har resulterat i en uppdelning av empirin i följande två delstudier; del ett som behandlar den offentliga debatten kring värdering till verkligt värde och del två som behandlar intervjuer med företagsrepresentanter samt representanter från revisionsbyråer som är insatta inom vårt ämnesområde.

Nedan presenteras vårt tillvägagångssätt vid insamling av data, både avseende sekundär- och primärdata. Först beskrivs, kortfattat, de olika typer av data som finns. Därefter presenteras, i avsnitt 2.4.1, vår sekundärdata som följs av datainsamling kring den offentliga debatten i avsnitt 2.4.1.1. Kapitlet åtföljs därefter med en genomgång av primärdatan, i avsnitt 2.4.2, som följs av val av företag, i avsnitt 2.4.2.1, val av intervjupersoner, i avsnitt 2.4.2.2, och den intervjuteknik som vi använt oss av vid genomförandet av våra intervjuer i avsnitt 2.4.2.3.

2.4 Datainsamling

Inom forskningen kan man urskilja två typer av data, nämligen *sekundär-* och *primärdata*. Sekundärdata innebär att man använder sig utav information som redan är insamlad av någon annan, till exempel genom att man studerar texter som andra författare skrivit. Här är det inte forskaren själv som direkt samlar in informationen från källan utan denne baserar sig på upplysningar vilka är insamlade av andra. Det som är viktigt att beakta vid studerande av sekundärdata är att den information, vilken insamlas av den andre författaren, oftast är för en annan problemformulering och ett annat ändamål än forskaren själv har. Vid användande av sekundärdata är det av stor vikt att man vid urvalet av denna är

---

⁴⁰ Jacobsen Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?* (2002), s. 189.

⁴¹ Jacobsen Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?* (2002), s. 103.

kritisk och lägger tonvikt på hur trovärdiga källorna är så att man försäkras om att informationen är sanningsenlig.⁴² Dessvärre finns det begränsat med sekundärdata, i form av teori, inom ämnet vi valt att skriva om, men för att få en djupare förståelse för ämnet har vi därför valt att ta del av den offentliga debatten som skapats i bland annat *Balans och Accounting Horizons*. I syfte att förstärka, både kvaliteten och reliabiliteten, har vi försökt att i bästa mån sammanställa den litteraturinformation som vi hittat i diverse källor. Primärdata kan däremot ses som den information som forskarna på egen hand samlar in för första gången. Här betraktas observationer, öppna individuella intervjuer och gruppintervjuer vara av de viktigaste slagen.⁴³ I mån om att kunna fullfölja vår uppsats har vi främst använt oss utav primärdata. Denna primärdata har insamlats genom intervjuer med respondenter insatta i konverteringen till IAS 39 både på icke-finansiella och finansiella företag samt revisionsbyråer.

2.4.1 Sekundärdata

För att få en bra grund att stå på inför empiriavsnittet har vi använt oss utav sekundärdata, vilken huvudsakligen består av litteratur och artiklar. Vi har inhämtat en stor mängd information på regeringens hemsida, både från den svenska utredningen ”Internationell redovisning i svenska företag” (SOU 2003:71), Justitiedepartementets ”Redovisning och värdering av finansiella instrument” (Ds 2002:42), Lagrådsremiss 2003 och Justitiedepartementets ”Värdering och redovisning av finansiella instrument” (Proposition 2002/03:121). Vi har även haft stor nytta av de fyra stora revisionsbyråernas (Deloitte, Ernst & Young, KPMG, och Öhrlings PricewaterhouseCoopers) hemsidor i sökandet efter information, främst angående den internationella redovisningsstandarden IAS 39, men även övergripande om IAS/IFRS. Utöver revisionsbyråernas hemsidor har vi varit inne på RR:s och IASB:s hemsidor. Bankföreningens hemsida har varit till stor hjälp i sökandet efter artiklar till den offentliga debatten angående banksektorns motsättningar till IAS 39. En stor del av vår sekundärdata har vi erhållit genom att söka efter information i olika databaser. Vi har vid artikelsökandet efter internationella källor främst använt oss utav universitetets databaser såsom ABI/Inform, ELIN, LIBRIS och LOVISA. Vid sökandet efter artiklar använde vi oss utav matchande ord som ”fair value”, ”fair value measurement”, ”financial instruments”, ”harmonization”, ”international accounting”, ”international accounting standard 39”, ”international accounting standard board” och ”international financial reporting standards”. Sökandet efter användbar sekundärdata har även genomförts via Internets sökmotorer Altavista och Google där ord såsom ”IAS 39”, ”international accounting standards”, ”finansiella instrument” och ”verkligt värde” lett oss till relevanta artiklar för vårt forskningsområde. Vi har även, i vårt uppsatsskrivande, haft stor nytta av internationella tidskrifter såsom *American Business Review*, *Accounting Horizons*, *Accounting, Organizations and Society*,

---

⁴² Jacobsen Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?* (2002), s. 152 f.

⁴³ Jacobsen Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?* (2002), s. 57.

Critical Perspectives on Accounting, European Accounting Review samt den svenska tidskriften Balans, där de artiklar vi främst använt oss utav är från åren 1990-2004.

2.4.1.1 Den offentliga debatten

Vår forskningsfråga behandlar en pågående förändringsprocess, vilket har till följd att det inte finns mycket sekundärdata, i form av teori, inom ämnet att tillgå. Med anledning av denna begränsning har vi valt att studera den offentliga debatten inom ämnesområdet på en djupare nivå i syfte att öka förståelsen inom ämnet. Denna första delstudie (se kapitel 4) fungerar tillsammans med den teoretiska referensramen (se kapitel 3) som en utgångspunkt för delstudie två (se kapitel 5), där vi presenterat våra genomförda intervjuer med respondenterna från de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna. Redan i ett tidigt skede upptäckte vi att debatten är enkelriktad och att de icke-finansiella företagens röster inte gör sig hörda. Dessa fakta utgör argument för genomförandet av den andra delstudien.

Under 1980-talet har den finansiella marknaden genomgått stora förändringar. Nya marknader liksom nya instrument har växt fram, där framförallt derivat kontinuerligt skapas. Utvecklingen har påskyndats av internationaliseringen, avregleringen och det nya informationssystemet.⁴⁴ Utvecklingen har försvårat möjligheten att avgränsa marknader från varandra. Under 1980- och 90-talet har ett flertal stora finansiella kriser bevitnats där harmoniseringen av finansiella instruments reglering kom att bli ett akut problem. De internationella normgivarna inledde följaktligen sina projekt kring finansiella instrument på senare 80-talet och tidiga 90-talet och startade en internationell debatt kring finansiella instrument. Detta har utmynnat i att vi, tidsmässigt, har valt att studera den offentliga debatten under de senaste två decennierna.

Debatten kring finansiella instrument pågår och olika ämnen diskuteras av ett stort antal debattörer. Vår eftersträvan har från första början varit att välja ut och läsa en mängd olika artiklar kring debatten för att därefter gå ett steg längre och fördjupa oss i de mest intressanta och omdebatterade frågorna, relaterade till finansiella instruments värdering till verkligt värde. Vid val av debatttema har vi därmed gått igenom innehållsförteckningar i Balans, den svenska revisorkårens facktidsskrift, samt samlat in material från ett tjugotal forsknings- och debattartiklar om finansiella instrument från de internationella redovisningstidskrifterna mellan åren 1990-2004 i syfte att lyfta fram de mest omskrivna och genomgående ämnen. Dessa resulterade i de olika debattteman, vilka redogörs för i kapitel 4.

I en offentlig debatt är det av störst vikt att samtliga intressenter kommer till tals. Eftersom värdering till verkligt värde är en politisk fråga såväl som en

---

⁴⁴ Redovisning och beskattning av finansiella instrument, RSV rapport 1996:1, Balans Nr 4/1996, s. 4 ff.

redovisningsfråga, anser vi att normgivare såsom BFN, EU, IASB, RR samt svenska regeringen är betydelsefulla intressenter och debattörer inom detta område. Banksektorn är en speciell intressent av den anledningen att ett av våra utvalda debattörer behandlar bankernas valfrihet till värderingsprinciper. Detta har lett till att vi gett bankföreningens åsikter stort utrymme.

Man får inte glömma att åsikter från intressenter såsom finansanalytiker, investerare och redovisare är minst lika viktiga att belysa i granskningen av den offentliga debatten. Kompletterande källor utgörs således av olika affärstidningar och dagstidningar, såsom Dagens Industri och Dagens Nyheter.

Som vi ovan belyst observerade vi redan i ett tidigt skede, då vi började studera den offentliga debatten, att den skriftliga offentliga debatten kring finansiella instruments värdering till verkligt värde är ensidig i den bemärkelsen att endast forskarnas, normgivarnas, revisorernas och banksektorns kunskaper och åsikter presenteras. Vi tror att investerare och finansanalytiker inte syns på forumet till följd av att dessa är relativt unga professioner jämfört med revisorskåren och inte har organiserat sig i föreningar än, vilket föranleder att deras synpunkter inte framförs i den skriftliga debatten. Detta har gett oss ett starkt argument, att i vår uppläggning av empirin dela in denna i två delstudier. Den första delstudien, den offentliga debatten, åtföljs av intervjuer genomförda med respondenter från de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna som granskar företagens redovisningar.

2.4.2 Primärdata

Ett av de vanligaste sätten att genomföra empiriska undersökningar är genom olika former av intervjuer. Dessa olika typer av intervjuer kan man urskilja genom att utgå från *standardiseringsgraden*. Intervjuer med hög standardiseringsgrad kännetecknas av att frågeformuleringen såväl som ordningsföljden mellan frågorna redan på förhand är bestämd. Frågeformuleringen såväl som ordningsföljden mellan frågorna ska ske på samma sätt vid intervjuerna med de olika respondenter som befinner sig i samma undersökning. Vid *ostandardiserade* intervjuer är man inte bunden till detta utan här kan man välja både frågeformulering och frågornas ordningsföljd i en friare utsträckning och kan situationsanpassa denna. Intervjun blir därmed i ett sådant skede av mer flexibel och situationsanpassad karaktär. Utöver dessa två kategorier finns det en tredje som är en blandning av standardiserade och ostandardiserade intervjuer, nämligen *semistandardiserade* intervjuer. Då har man på förhand bestämt vissa frågor som ges till samtliga respondenter och man strävar efter att följa upp svaren med uppföljningsfrågor.⁴⁵

Intervjuer kan även delas in med utgångspunkt från det svarsutrymme som ges åt respondenterna. Svartalternativen kan antingen vara strukturerade, då respondenten enbart kan välja mellan svartalternativ som på förhands ställts upp,

---

⁴⁵ Lundahl & Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 115 ff.

eller ostrukturerade, då respondenten själv formulerar sina svar. Ofta kan man gå ett steg längre och därmed inte enbart beakta struktureringsgraden i svaren, utan även utgå från hela intervjuprocessen i sig. Då skiljer man mellan *strukturerade intervjuer*, vilka är informationsorienterade, och *fria intervjuer*, som sträcker sig längre än att bara vara informationsorienterade till att även vara personorienterade.⁴⁶

Med tanke på att vi studerar en förändringsprocess och inte vet hur framtiden kommer att se ut anser vi att semistandardiserade intervjuer passar vår problemformulering bäst då denna ger utrymme till att följa upp respondentens svar med följdfrågor till på förhand uppsatta frågor. Svartalternativen har varit av ostrukturerad karaktär då vår avsikt varit att respondenten själv kunnat formulera sina svar, vilket lyft fram vilka respondenter som är insatta i ämnet och vars svar vi har kunnat använda i vår studie. Vi anser att strukturerade svartalternativ skulle medföra en lägre reliabilitetsgrad jämfört med ostrukturerade. Slutligen har vi eftersträvat att genomföra fria intervjuer med tanke på att dessa ger mer personliga svar.

Anledningen till att vi har valt att använda oss utav intervjuer är att vi anser att företagsrespondenterna på de utvalda företagen samt respondenterna på revisionsbyråerna besitter störst kompetens beträffande hur företagen påverkas av de förändringar som övergången till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde. Respondenterna på revisionsbyråerna är väl insatta i IAS 39, då de dagligen arbetar med noterade koncernbolag och hjälper dessa i sin konvertering till IAS/IFRS, medan de utvalda företagsrespondenterna står inför förändringar och måste handskas med dessa på ett effektivt sätt. Genom att få en större inblick, dels genom att genomföra intervjuer med företagsrespondenterna som står inför dessa förändringar, och dels genom att intervjua respondenter på revisionsbyråer, vilka kan ge oss en uppfattning om hur man som utomstående upplever företagets påverkan av de förändringar som en konvertering till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde, anser vi oss på bästa möjliga sätt kunna besvara vår forskningsfråga och därmed uppnå uppsatsens syfte.

2.4.2.1 Val av företag

För att kunna besvara vår forskningsfråga har vi valt att vända oss till och genomföra intervjuer med dels tre icke-finansiella företag, dels fyra finansiella företag samt fyra revisionsbyråer. Vi har i denna uppsats valt att bland de icke-finansiella företagen belysa noterade koncernbolag eftersom dessa är tvungna att från och med den 1 januari 2005 redovisa i enlighet med IAS/IFRS. De tre icke-finansiella företagen Electrolux, TeliaSonera samt Trelleborg AB valde vi med tanke på deras storlek då dessa finns med bland de 28 mest omsatta företagen på A-listan.⁴⁷ Vi anser att dessa multinationella företag har kommit så pass långt i konverteringen till IAS 39 att de därmed borde kunna besvara vår forskningsfråga.

---

⁴⁶ Lundahl & Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 116 f.

⁴⁷<http://www.omxgroup.com/stockholmsborsen/stocklist.aspx?list=SSE1&group=Kursnoteringar&listname=A-lista%20samtliga,2004-11-06>.

Därtill kan tilläggas att noterade koncernföretag har en högre kunskapsnivå, mer resurser att tillgå samt leder praxis och därmed är föregångare inom många områden. Vi har även valt att i uppsatsen undersöka finansiella företag och då enbart banker, då dessa i tidigare debatter har motsatt sig värdering till verkligt värde. Vi har vänt oss till fyra av de största bankerna i Sverige nämligen Föreningssparbanken, Handelsbanken, Nordea och Skandinaviska Enskilda Banken. Anledningen till att vi explicit vänt oss till noterade finansiella företag är att de kännetecknats av sina negativa åsikter angående värdering till verkligt värde medan de icke-finansiella företagen generellt sätt har varit för värdering till verkligt värde. Vi anser det därför vara av intresse att ställa dessa ytterligheter mot varandra för att kunna jämföra deras åsikter idag när konverteringen till IAS 39 och värdering till verkligt värde väntar runt hörnet och undersöka om värdering till verkligt värde påverkar de finansiella företagen i så stor utsträckning som debatterats. Valet att vända oss till de fyra stora revisionsbyråerna; Deloitte, Ernst & Young, KPMG och Öhrlings PricewaterhouseCoopers var ett medvetet sådant. Detta eftersom dessa revisionsbyråer dagligen arbetar med ett stort antal noterade koncernbolag och är ytterst insatta i konverteringen till IAS/IFRS.

2.4.2.2 Val av intervjupersoner

Vårt empiriavsnitt består, förutom av studien av den offentliga debatten, dels av intervjuer med personer väl insatta inom IAS 39 på tre icke-finansiella företag samt tre finansiella företag och dels av intervjuer med respondenter på tre revisionsbyråer.

I de utvalda företagen vände vi oss till receptionisterna på respektive företag och bad dem vidarekoppla oss till ekonomichefer/redovisningsansvariga eller koncernredovisningschefer i mån om att få möjlighet att genomföra intervjuer med dessa. Detta till följd av att dessa personer borde vara väl insatta i företagets konvertering till IAS 39 och därmed kunna tillföra vår uppsats den information som behövs för att kunna besvara vår forskningsfråga. Respondenterna har inte nödvändigtvis innehaft ovanstående positioner då det uppkommit andra personer med kunskap som varit behövlig för vår forskningsfråga. Vår ambition har främst varit att komma i kontakt med dem som varit mest insatta i företagets konvertering till IAS 39. Till följd av tidsbrist hos Nordea kunde vi dessvärre inte genomföra en intervju med denna bank. Våra respondenter på de icke-finansiella och finansiella företagen utgörs av:

Maries Artamendi-Probell, senior accounting manager, Electrolux.

Kristina Beckius, Corporate Accounting Manager, Corporate Financial Control, TeliaSonera.

Henrik Bonde, redovisningsspecialist på koncernekonomiavdelningen, Föreningssparbanken.

Karin Gunnarsson, koncernredovisningschef, Trelleborg AB.

Mikael, Holmberg, ansvarig för regelverken på redovisnings- samt kapitaltäckningsområdet, SEB.

Ulf Krumins, projektledare för konvertering till IAS 39, Electrolux.

Krister Kylas, ansvarig för Treasury avdelningen, TeliaSonera.

Göran Nilsson, Director and Head of Corporate Financial Control, TeliaSonera.

Anna Sjöberg, ansvarig för management och controlling inom SEB-koncernen, SEB.

Mikael Ström, bankdirektör, ingår i ledningsgruppen på ekonomiavdelningen, Handelsbanken.

Vi tog kontakt med de fyra stora revisionsbyråerna Deloitte, Ernst & Young, KPMG och Öhrlings PricewaterhouseCoopers i Malmö. För att komma i kontakt med rätt personer, som är väl insatta inom vårt forskningsområde, skickade vi e-post till receptionisterna på respektive revisionsbyrå med förhoppning om att få e-posten vidarebefordrad till personer insatta i IAS 39. Både Deloitte och Öhrlings PricewaterhouseCoopers i Malmö besvarade e-posten inom kort och kunde avsätta tid för personliga intervjuer. KPMG hänvisade oss till en redovisningsspecialist i Stockholm för telefonintervju och Ernst & Young kunde dessvärre inte hjälpa oss på grund av tidsbrist. Anledningen till att vi valde att intervju nedanstående respondenter är att vi under uppsatsens förlopp ständigt strävat efter att komma i kontakt med revisorer, väl insatta inom vårt forskningsområde, då vi anser att dessa kunnat bidra med relevant information till vår uppsats. Genom att intervju ett flertal personer har vi försökt att minimera risken av att vara beroende av enbart en persons åsikter för att istället få en bredare grund att stå på. Våra respondenter på revisionsbyråerna utgörs av följande:

Åke Christiansson, auktoriserad revisor, Öhrlings PriceWaterhouseCoopers.

Anna-Carin Holmkvist-Larsson, redovisningsspecialist, KPMG.

Olle Nilsson, auktoriserad revisor, Öhrlings PriceWaterhouseCoopers.

Sven-Arne Nilsson, redovisningsspecialist, Deloitte.

2.4.2.3 Intervjuteknik

Samtliga intervjuer med respondenterna på de utvalda icke-finansiella och finansiella företagen genomfördes per telefon, medan intervjuerna med respondenterna på revisionsbyråerna genomfördes dels genom personliga möten på två byråer och dels genom en telefonintervju. Att genomföra telefonintervjun med en av respondenterna på revisionsbyråerna var för oss ett medvetet val då vi eftersträvat att genomföra intervjuer med specialister inom vårt forskningsområde. Då denna redovisningsspecialist befann sig i Stockholmsregionen ansåg vi det vara av en självklarhet att vända oss dit för att få dennes åsikter. Fem av våra sex utvalda företag har sina huvudkontor, med personer som är väl insatta i och arbetar med konverteringen till IAS 39, belägna i Stockholmsregionen vilket fick till följd att vi även här blev tvungna att använda oss utav telefonintervjuer. Det sjätte företaget har sitt huvudkontor i Skåne, men till följd av tidsbrist hos respondenten kunde vi endast bli erbjudna en telefonintervju. Personliga intervjuer såväl som telefonintervjuer för med sig både för- och nackdelar vid beaktande av intervjuform. Dessa har vi noga övervägt och kommit fram till att dess fördelar överträffar nackdelarna. Personliga intervjuer såväl som telefonintervjuer går relativt fort att genomföra och leder till kontrollerade intervjusituationer där frågor kan följas upp. Dessutom kan intervjuerna användas

för komplicerade frågor, särskilt om respondenterna fått frågorna i förväg, vilket vi har sett till att de fått.⁴⁸

Eftersom intervjuerna utgör en grundsten i vår uppsats har vi lagt ner stor möda på att få fram frågor som är av relevant karaktär. Vi har utarbetat frågor utifrån den teori som finns inom området samt den offentliga debatten kring värdering till verkligt värde. Vårt syfte har kontinuerligt under uppsatsens förfarande varit att ständigt ha vår forskningsfråga i åtanke vid utformningen av den slutliga intervjumallen. Vi har haft som mål att skicka ut den bearbetade och slutliga intervjumallen till samtliga respondenter ett par dagar före intervjun. Detta utskick gjordes i syfte att förbereda respondenterna inför intervjuerna på bästa möjliga sätt genom att i förväg låta dem fundera kring frågorna. För intervjufrågor, se bilaga 1 och 2.

Intervjuerna gick till på så sätt att vi valde att ställa samma frågor till samtliga respondenter, men vi valde varken att fastställa särskilda svarsalternativ eller någon specifik ordningsföljd för dem att följa. Frågorna ställdes istället i den ordning som visade sig vara mest lämplig under intervjuens gång och respondenterna fick möjligheten att svara på frågorna i fri utsträckning. Vi har även under våra intervjuers förfaranden ställt följdfrågor vilket innebär att vi har arbetat med semistandardiserade, men fria intervjuer (se avsnitt 2.4.2).

Vid genomförandet av de personliga intervjuerna samt telefonintervjuerna såg vi till så att samtliga intervjuare i gruppen kunde närvara. Vid utförandet av telefonintervjuerna använde vi oss utav en högtalartelefon så att alla kunde lyssna och ta del av diskussionerna samt anteckna. Anledningen till detta var att vi ansåg det vara av störst betydelse att samtliga fick delta och sätta sig in i diskussionerna med avsikt att få en övergripande uppfattning om respondenternas uppfattningar. Under självaste intervjuerna såg vi till att åtminstone en av intervjuerna enbart ägnade sig åt att ställa frågorna och därmed gav respondenten all sin uppmärksamhet medan de övriga två förde anteckningar kring vad som sades under intervjun för att försäkra sig om att vi inte gått miste om värdefull information. För intervjuernas återgivning, se kapitel 5.

Risken att en lägre reliabilitet skulle uppstå under intervjuernas förfaranden med företagsrespondenterna har vi försökt att minimera genom att erbjuda dem anonymitet vid sammanställandet av intervjuerna i uppsatsen. Detta eftersom företagsrepresentanterna med stor sannolikhet är extra måna om att framställa sig på bästa möjliga sätt, särskilt om deras personliga åsikter konkret ska återspeglas i uppsatsen och detta under deras företagsnamn. Med detta har vi eftersträvat att erhålla pålitliga såväl som ärliga svar från respondenterna.

---

⁴⁸ Eriksson & Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 85 ff.

2.5 Källkritik

Vid användande av sekundärdata, främst inom den offentliga debatten, är det viktigt att forskaren intar ett kritiskt förhållningssätt till följd av att de källor som sekundärdatan hämtas från kan vara partiska, medvetet tendensiösa och vinklade eller ofullständiga.⁴⁹ Endast genom en kontinuerlig kritisk prövning och noggrannhet vid bearbetning av materialet kan man uppnå en tillfredställande grad av reliabilitet och validitet.⁵⁰ I grund och botten handlar källkritik om att vi, som författare, är medvetna om att den litteratur samt övriga källor som vi använt oss utav i denna uppsats kan innefatta olika grad av *validitet* och *reliabilitet*. Vårt mål med denna uppsats, avseende datainsamling, ligger i att få fram data av så valid och relevant karaktär som möjligt.

Källkritik har som syfte att fastställa om källan mäter det den utger sig för att mäta (det vill säga om den är valid), om den är väsentlig för frågeställningen (det vill säga om den har relevans) och om den är fri från systematiska felvariationer (det vill säga om den är reliabel). Att börja med en klassificering av källorna mot bakgrund av dessa tre förhållanden kan vara ett svårt arbete att genomföra för vissa undersökningar, men är till fördel om man kan göra redan i ett tidigt skede. Detta för att erhålla en subjektiv uppfattning om källornas validitet och reliabilitet.⁵¹

2.5.1 Validitet

Ett mätinstruments förmåga att mäta det man avser att mäta definieras som validitet. Validitet består av tre begrepp; definitionsvaliditet, giltighet samt relevans. Definitionsvaliditet beskrivs som graden av överensstämmelse mellan de teoretiska begreppen och de empiriska variablerna. Giltighet anger den generella överensstämmelsen mellan vårt teoretiska och vårt empiriska begreppsplan. Relevansen anger hur relevant det empiriska begrepps- eller variabelurvalet är för vår problemställning.⁵² Genom att gå mer på djupet i vår undersökning uppnår vi en högre grad av relevans.

Validitet kan delas in i inre och yttre validitet. Den inre validiteten avser överensstämmelsen mellan begreppen och de mätbara definitionerna av dem.⁵³ Inre validitet föreligger när mätinstrumentet, i vårt fall intervjufrågorna, mäter vad det avser att mäta. Dock är det väldigt sällan en hundra procentig inre validitet är möjlig att uppnå.⁵⁴ Genom att i ett tidigt skede, före intervjuernas genomförande, noggrant studera både litteratur och artiklar som är kopplad till empirin, har vi

---

⁴⁹ Lundahl & Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 134.

⁵⁰ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik* (1997), s. 163 ff.

⁵¹ Eriksson & Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 150.

⁵² Andersen Ib, *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 85.

⁵³ Andersen Ib, *Den uppenbara verkligheten* (1998), s. 85.

⁵⁴ Lundahl & Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 150.

eftersträvat att uppnå en hög inre validitet. Under intervjuernas förfaranden har vi dessutom haft möjlighet att ställa följdfrågor till våra respondenter, vilket inneburit att dessa kunnat förtydliga sina svar och därigenom har vi uppnått en hög grad av överensstämmelse mellan de svar som erhållits och vad frågorna avser att mäta.

Yttre validitet avser graden av överensstämmelse mellan det mätvärde man får när man använder en mätbar definition och verkligheten. Den yttre validiteten är oberoende av den inre validiteten och man kan inte bedöma den utan att veta hur det empiriska materialet samlats in och ser ut.⁵⁵ Den yttre validiteten anger överensstämmelsen mellan de svar som vi erhållit genom intervjuerna och faktiska förekommande förhållanden.⁵⁶ För att erhålla en hög grad av yttre validitet krävs det att respondenterna svarar riktigt på frågorna. Det faktum att de utvalda respondenterna både har stor kunskap inom det ämnesområde som vi behandlar samt framträdande befattningar inom vårt forskningsområde, medför att de är rätt personer att intervjua. Vi har även eftersträvat att på förhand skicka ut vår intervjumall via e-post till respondenterna, vilket har lett till att de fått god tid på sig att grundligt tänka igenom sina svar och i förväg förbereda sig inför intervjun. Genom detta har vi eftersträvat att minimera risken för att svaren inte skulle vara i överensstämmelse med verkligheten och därmed öka den yttre validiteten.

Vi har, under uppsatsens gång, eftersträvat att samla på oss så mycket information som möjligt för att därefter välja ut den information som vi anser vara av relevant karaktär för vår forskningsfråga. Genom ett sådant förfarande har vi, i bästa mån, försökt att gardera oss mot möjligheten att kunna gå miste om information som är relevant för att vår forskningsfråga ska kunna besvaras.

2.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet avser frånvaron av systematiska fel. För att en metod eller ett angreppssätt ska kännetecknas av hög reliabilitet bör den vara oberoende av vem som utför mätningen och av undersökta enheter, beroende på vilken grad av generalisering man åsyftar.⁵⁷ Reliabilitet innebär att ett mätinstrument ska ge tillförlitliga och stabila utslag och denna kan ökas genom noggrannhet och uppmärksamhet under forskningsprocessens förlopp.⁵⁸ En förutsättning för att en hög reliabilitet ska kunna uppnås är att det inte förekommer några tillfälligheter som kan påverka undersökningen, det vill säga slumpmässiga fel.⁵⁹ Genom att vi valt att använda oss utav ett semistandardiserat förfarande vid utformandet av intervjufrågorna har vi eftersträvat att uppnå en ökad reliabilitet. Det faktum, att vi i förväg skickade ut intervjufrågorna via e-post till respondenterna, har även här

---

⁵⁵ Eriksson & Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 38 ff.

⁵⁶ Lundahl & Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 150.

⁵⁷ Eriksson & Wiedersheim-Paul, *Att utreda, forska och rapportera* (2001), s. 38 ff.

⁵⁸ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik* (1997), s. 163 ff.

⁵⁹ Lundahl & Skärvad, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 152.

fått en positiv effekt till följd av att respondenterna i förväg fått tid att förbereda sig och sina svar utan att behöva påverkas av de förhållanden som förelåg under intervjuens förfarande. Till följd av att vi intervjuat personer med stor kompetens inom vårt forskningsområde, anser vi att de svar vi erhållit från intervjuerna i hög grad är pålitliga. Avslutningsvis kan poängteras att vi är väl medvetna om att en lägre reliabilitet kan förekomma vid intervjuerna med de utvalda företagsrepresentanterna, då dessa troligtvis är måna om sitt och företagets rykte och därmed extra måna om att framställa sig på bästa möjliga sätt. Detta har vi försökt att minimera genom att erbjuda respondenterna anonymitet vid sammanställandet av intervjuerna i uppsatsen.

2.6 Kapitelsammanfattning

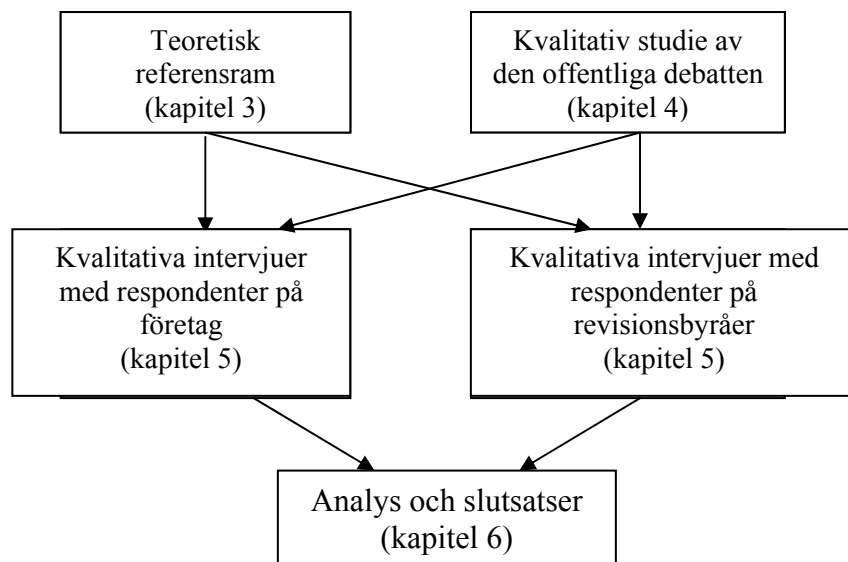
Då vi har valt att undersöka hur företagen påverkas av de förändringar som en konvertering till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde och därmed förklara ett fenomen i empirin, kan man konstatera att vi valt att ta utgångspunkt i ett induktivt/deskriptivt angreppssätt. Till följd av att vi valt att undersöka en pågående förändringsprocess finns det endast begränsat med litteratur att tillgå. Därmed har vi lagt vår tyngdpunkt på att framställa empiri snarare än att utreda vad som redan beskrivits i teorin.

För att på bästa möjliga sätt besvara vår forskningsfråga har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod i empirins båda delstudier. I den första delstudien redogörs för den offentliga debatten i syfte att få en ökad förståelse för ämnet. Utifrån den första delstudien samt den teoretiska referensramen har vi sedan kunnat genomföra delstudie två, vilken består av intervjuer med tre icke-finansiella företag, tre finansiella företag samt tre revisionsbyråer. Valet, att genomföra intervjuer med tre av de största revisionsbyråerna (Deloitte, KPMG, Öhrlings PriceWaterhouseCoopers), var ett medvetet sådant. Detta till följd av att dessa dagligen arbetar med ett stort antal noterade koncernbolag och är väl insatta i problematiken kring konverteringen till IAS/IFRS. Vad gäller de tre icke-finansiella företagen (Electrolux, TeliaSonera, Trelleborg AB), valde vi bland de 28 mest omsatta företagen på A-listan. Detta till följd av att vi antar att dessa multinationella företag har kommit så pass långt i sin konvertering till IAS 39 att de borde kunna besvara våra frågor. Vi har, bland de finansiella företagen, valt att undersöka tre av de största bankernas (Föreningsparbanken, Handelsbanken, Svenska Enskilda Banken) konvertering till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, då banksektorn i tidigare debatter motsatt sig värdering till verkligt värde.

Genom att undersöka den offentliga debatten, företagsrepresentanters syn på hur företagen påverkas av de förändringar som en konvertering till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde samt respondenterna på revisionsbyråernas syn på denna, kan vi komplettera dessa och se hur pass överensstämmande dessa är.

Med avsikt att kunna genomföra vår empiriska undersökning har sekundärdata hämtats, i form av både litteratur och artiklar inom området. Dessa har legat till grund både i den teoretiska referensramen (se kapitel 3) och den offentliga debatten (se kapitel 4). De artiklar vi använt oss utav har inhämtats från relevanta hemsidor samt genom artikelsökningar i universitetets databaser såsom ABI/Inform, ELIN, LIBRIS och LOVISA. Den primärdata som uppsatsen består utav är hämtad från de olika intervjuer som genomförts med företagen och revisionsbyråerna.

Nedanstående figur 2.1 illustrerar hur vår teoretiska referensram och empirins första delstudie, den offentliga debatten, leder fram till genomförandet av empirins andra delstudie, kvalitativa intervjuer med respondenter på de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbolagen. Dessa två empiriska delstudier leder i sin tur fram till det empiriska resultatet. Alltefter våra empiriska undersökningar blivit sammanställda, presenteras slutsatserna i slutdiskussionen.

Figur 3.1 Uppsatsens struktur

3 Teoretisk referensram

Kapitlet redogör för relevant teori inom området. Kapitlet inleds med en övergripande beskrivning av redovisningsteori. Detta åtföljs av en redogörelse för hur den svenska lagregleringen ser ut och hur finansiella instrument värderas i dagsläget. Därefter följs en genomgång av hur svenska företag kommer att redovisa från och med den 1 januari 2005 då den internationella redovisningsstandarden, IAS 39, börjar gälla. Kapitlet avslutas med en beskrivning av skillnader mellan dagens värdering av finansiella instrument och värdering i enlighet med IAS 39.

3.1 Redovisningsteori

Fakta, i vårt fall uppfattning om redovisning, är antingen reell eller artificiell; fakta existerar inte utan är socialt konstruerad. Ett påstående ligger längs en kontinuerlig konstruktionsprocess. Vid början av konstruktionsprocessen kan man inte avgöra huruvida ett påstående är falskt eller sant. Medan en grupp krafter driver påståendet åt ett håll mot faktaliknande status, driver en annan grupp krafter påståendet åt andra hållet mot ett artefaktliknande status. Påståendets lokala status vid en bestämd tidpunkt beror på verkningarna av de två gruppernas styrkor.⁶⁰

Om påståendet vid en viss tidpunkt drivs till faktaliknade status, transformeras påståendet till fakta, det vill säga att fakta konstrueras. Fakta konstrueras på så sätt att det tas för givet. Om motståndet är stort, sätts påståendet ur konstruktionsprocessen och ett annat påstående skapas och sätts in i processen. Hur påstående sedan förflyttar sig längs processen samt hur påståendet sätts in och ur processen följer ett mönster som är specifikt för varje påstående.⁶¹ En typisk styrka vid konstruktion av fakta är citation och upprepning. Ju fler gånger ett påstående citeras och upprepas, desto mer sannolikt förflyttar sig påståendet åt hållet mot faktaliknande status.⁶²

Behovet av redovisningsteori, vilken bygger på den fakta som förekommer inom redovisningsområdet, redogör Kam för med hjälp av FASB och klargör att denna teori har följande syften; att vägleda utvecklarna av redovisningsstandarder, att tillhandahålla en referensram för lösningar av de redovisningsproblem som uppkommer då standarder saknas, att vid upprättande av finansiella rapporter sätta gränser för handlingsfriheten, att öka förståelsen för användarna samt förtroendet för de finansiella rapporter och sist men inte minst att öka jämförbarheten. FASB:s argument tyder på att det bakomliggande skälet till teorin ligger i att finna

---

⁶⁰ Latour & Woolgar, *Laboratory Life* (1986), s. 151 ff.

⁶¹ Latour & Woolgar, *Laboratory Life* (1986), s. 151 ff.

⁶² Latour & Woolgar, *Laboratory Life* (1986), s. 105 ff.

svar på frågor.⁶³ Syftet med redovisningen är att informera de berörda intressenterna om företagets ekonomiska resultat och ställning. Detta innebär dock inte att användarnas krav i samtliga situationer kan tillgodoses.⁶⁴ Redovisningen ska tillföra relevant såsom tillförlitlig finansiell information till berörda intressenter inför beslutsfattande.⁶⁵

De redovisningsregler som idag speglar svensk lagreglering har vuxit fram under speciella förhållanden som inte enbart växlar mellan olika länder utan även mellan olika tidsperioder. Även normernas effekter i tillämpningar blir olika under olika ekonomiska och juridiska förhållanden. Att överföra en annan nations normer som vuxit fram under andra förhållanden kan vara olämpligt. Former för reglering har i en mer intensiv utsträckning börjat diskuteras i takt med att redovisningens ekonomiska konsekvenser uppmärksammas.⁶⁶

För att få en inblick i och förstå det kritiska läget samt statusens redovisningsram i de olika länderna har den historiska utvecklingen som ägt rum nationellt en grundläggande betydelse. Den institutionella uppställningen har utformats efter den lokala historiken och kulturen. Vid tidigare genomförda studier inom området har statens påverkan och betydelse av att uppmuntra och möjliggöra en utveckling på redovisningsområdet försummas. Till detta har även den institutionella kontext som vi lever i förglömts och hur vi påverkas av den kultur som vi omges av.⁶⁷

Sverige har alltsedan 1500-talet influerats av tysk tillämpning på redovisningsområdet. Först under andra världskriget kom brytpunkten och Sverige har sedan dess i allt större utsträckning använt den anglosaxiska delen av världen som förebild vid framtagandet av redovisningsmodeller.⁶⁸

Genom att studera redovisningsområden inom en och samma kultur kan likheter i argument för föreslagna redovisningsnormer användas för att nå en bättre förståelse av särskilda aspekter i relationerna mellan redovisning och kultur som är aktiverade i normformulerandet. Det framgår att statens ingripande, mestadels i tider av oroligheter, kan undvikas eller minimeras genom en skärpt debatt och formulerandet av redovisningsnormer. När en kris inträffar ökar osäkerheten om den nuvarande regleringen är tillräckligt bra, vilket kan leda till att nya lagar stiftas på området.⁶⁹ Ett alternativ till att låta konsekvenser av kriser styra utvecklingen av regleringen är att en offentlig debatt förskjuter makten mellan olika typer av reglering.⁷⁰ En offentlig debatt kräver dock att olika intressenter gör sig hörda och ger uttryck för sina uppfattningar och kunskaper. Undersökningar visar att statlig inblandning genom reglering är vanligast i tider av turbulens då olika skandaler inträffar på marknaden, vilket leder till ett ökat krav på statliga

---

⁶³ Kam Vernon, *Accounting theory* (1990), s. 45 f.

⁶⁴ Jönsson Sten, *Eliten och normerna* (1985).

⁶⁵ Kam Vernon, *Accounting theory* (1990), s. 43.

⁶⁶ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 124 f.

⁶⁷ Willmott Hugh C et al, *Accounting Auditing & Accountability Journal* (Vol. 5, 2 1992), s. 32 ff.

⁶⁸ Willmott Hugh C et al, *Accounting Auditing & Accountability Journal* (Vol. 5, 2 1992), s. 32 ff.

⁶⁹ Flesher D.L. & Flesher T.K., *Accounting Review* (Vol. 61, 3 1986), s. 421 ff.

⁷⁰ Jönsson Sten, *Accounting, Organizations and Society* (Vol. 16, 5-6 1991), s. 521 ff.

ingripanden i samhället för att ta makten över normbildningen.⁷¹ En reglering av den externa redovisningen skapar ett allmänt förtroende, vilket är nödvändigt för att parter självmant ska sluta avtal med ekonomisk innebörd med varandra. Det möjliggör ett utbyte av resurser som leder till välstånd.⁷²

3.2 Svensk lagreglering

Svenska aktiebolags redovisning styrs av ÅRL, som föreskriver särskilda grundläggande principer för hur en årsredovisning ska upprättas. Till dessa hör kraven på överskådlighet och god redovisningssed, samt kravet på att företag ska upprätta balansräkning och resultaträkning samt noter som en helhet och ge en rättvisande bild av dess resultat och ställning.⁷³

Vid upprättande av en årsredovisning finns det sju andra grundläggande principer som ett företag måste ta hänsyn till. Dessa benämns fortlevnadsprincipen, jämförbarhetsprincipen, försiktighetsprincipen, bokföringsmässiga grunder, post-för-post-värdering, bruttoredovisning/kvittningsförbud och kontinuitetsprincipen. Skulle det finnas särskilda skäl och det är förenligt med de allmänna principerna om överskådlighet, god redovisningssed och rättvisande bild, är det fullt tillåtet för företaget att avvika från dessa principer. Om det är så att företaget avviker från de sju principerna måste det upplysa om vilka skäl som ligger till grund för avvikelsen och redovisa hur effekten av avvikelsen bedöms bli på företagets resultat och ställning.⁷⁴

Försiktighetsprincipen anses vara den viktigaste principen och innebär att man i redovisningen ska försöka skydda sig mot att överskatta företagets resultat och ställning.⁷⁵ Detta innebär att värderingen ska göras med rimlig försiktighet. Endast intäkter som konstaterats under räkenskapsåret ska tas med.⁷⁶ Man bör inte endast vara försiktig vad gäller vinsterna utan även med att undervärdera skulder respektive förluster. Även om dessa inte är helt säkra bör de medföra reserveringar i redovisningen.⁷⁷ Oavsett om årets resultat är vinst eller förlust tas kostnaden med ifall tillgångar gått ned i värde. Emellertid får inte försiktighetsprincipen urholkas så att den kommer i konflikt med kravet på rättvisande bild av företagets resultat och ställning. Lagen tillåter med andra ord inte en medveten undervärdering och uppbyggande av dolda reserver.⁷⁸

De redovisningsprinciper som genomsyrar svensk lagreglering har kontinuerligt förändrats och kommer med all sannolikhet att fortsätta genomgå förändringar.

---

⁷¹ Merino Barbara Dubis & Neimark Marilyn Dale, *Journal of Accounting and public policy* (Vol. 1, 1 1982), s. 33 ff.

⁷² Wahlström Gunnar, *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning* (2000), s. 92.

⁷³ FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1396 f.

⁷⁴ FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1396 f.

⁷⁵ Nilsson Stellan, *Redovisningens normer och normbildare* (1999), s. 32.

⁷⁶ FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1398 f.

⁷⁷ Nilsson Stellan, *Redovisningens normer och normbildare* (1999), s. 32.

⁷⁸ FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1398 f.

Sverige är ett litet land, beroende av både internationell handel och kapitalförsörjning. Svensk redovisning följer handel och kapital vilket leder till att svensk redovisning starkt påverkas av internationella strömmar.⁷⁹ Sverige har, genom sitt medlemskap i EU, förbundit sig att anpassa sig till de enhetliga internationella redovisningsregler som EU eftersträvar att införliva i samtliga medlemsländer. I takt med EU:s eftersträvan att skapa enhetliga internationella redovisningsregler på redovisningsområdet, får internationella normgivare allt större betydelse för svensk lagstiftning.

Till de allra viktigaste normgivarna inom svensk redovisningsreglering hör BFN och RR.⁸⁰ För banker och försäkringsföretag är FI en betydelsefull övervakande myndighet. Härnäst följer, i avsnitt 3.2.1 – 3.2.3, en genomgång av de viktigaste normgivarna inom svensk lagreglering samt myndigheten.

3.2.1 Bokföringsnämnden

BFN är ett statligt expertorgan vars huvuduppgift är att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning.⁸¹ Detta ansvar utövar BFN bland annat genom att utfärda allmänna råd i redovisningsfrågor.⁸²

Enligt BFL har BFN det övergripande ansvaret för normgivningen på redovisningsområdet i Sverige och har i förhållande till RR en överordnad ställning.⁸³ BFN:s normgivning sker genom att nämnden meddelar allmänna råd om tillämpning av framför allt BFL och ÅRL. Dessa allmänna råd har tidigare varit under benämningarna rekommendationer och uttalanden.⁸⁴ Under BFN:s elva första år utformades inga betydelsefulla redovisningsrekommendationer av BFN som istället inriktade sig på att leverera rådgivning i skattefrågor.⁸⁵ Till BFN:s uppgifter hör idag att ingripa med uttalanden om behövlig normgivning inte skulle komma till stånd, om de uttalanden eller rekommendationer som RR utfärdar strider mot lag eller bindande föreskrifter, eller om RR:s normgivning ur en allmän synpunkt är otillfredsställande.⁸⁶ Till detta har BFN även det primära ansvaret för den löpande bokföringen samt arkiveringsfrågorna i samtliga företag och har utöver det ett särskilt ansvar för årsboksluten i de onoterade företagen.⁸⁷ BFN:s huvuduppgifter innefattar att meddela normer till småföretagare och i övrigt ge information i redovisningsfrågor. Vid utformningen av råd i

---

⁷⁹ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 133.

⁸⁰ http://www.bfn.se/bfn/bfns_uppgift.asp, 2004-11-11.

⁸¹ http://www.bfn.se/bfn/bfns_uppgift.asp, 2004-11-11.

⁸² <http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/49/ff425ea2.pdf>, 2004-11-11.

⁸³ Willmott Hugh C et al, *Accounting Auditing & Accountability Journal* (Vol. 5, 2 1992), s. 32 ff.

⁸⁴ <http://www.bfn.se/bfn/normgivning.asp>, 2004-12-19.

⁸⁵ Willmott Hugh C et al, *Accounting Auditing & Accountability Journal* (Vol. 5, 2 1992), s. 32 ff.

⁸⁶ http://skatteverket.se/rattsinfo/handledningar/redovisning_o_beskattning/04/kap04.pdf, 2004-11-10

⁸⁷ http://www.bfn.se/bfn/bfns_uppgift.asp, 2004-11-11.

redovisningsfrågor samverkar BFN med andra normgivande organ på redovisningsområdet.⁸⁸

3.2.2 Redovisningsrådet

RR bildades 1989 av stiftelsen för utvecklande av god redovisningssed. Under 1998 kom nuvarande Föreningen för utvecklande av god redovisningssed att bildas, vilken övertog stiftelsens uppgifter.⁸⁹ Det var staten som var stiftare genom BFN, FAR och Sveriges Industriförbund. Efter tillkomsten av RR har FAR upphört med sin rekommendationsutgivning, men än idag har vissa gällande rekommendationer och uttalanden betydelse för tolkning av god redovisningssed.⁹⁰

Till RR:s huvuduppgift hör att ge ut rekommendationer för noterade företags koncernredovisning.⁹¹ Då svenskt näringsliv i hög grad präglas av internationalitet bör företagens redovisning därmed utformas så den så långt som möjligt är lättillgänglig för internationella placerare. RR:s uppgift är att för publika företag ge ut rekommendationer som är i överensstämmelse med vad som gäller internationellt och därmed utformas med utgångspunkt i IASB:s regelverk. Inriktningen är att Rådets rekommendationer ska följa IFRS/IAS och att avvikelser endast får förekomma om svensk lag lägger hinder för en redovisning i enlighet med IFRS/IAS eller om det finns andra starka skäl.⁹²

När de noterade företagen från och med 2005 blir skyldiga att direkt tillämpa IAS/IFRS kommer det inte längre vara tillåtet att tillämpa RR:s rekommendationer vid upprättande av koncernredovisningen i noterade företag. Den mest troliga utvecklingen är därför att RR inte kommer att fortsätta ge ut rekommendationer för de noterade företagen, vare sig för årsredovisningen eller koncernredovisningen. Det kan dock komma att kräva omfattande ändringar i redan utgivna rekommendationer på grund av ändringar i motsvarande IAS-standards eller på grund av ändringar i svensk lagstiftning. RR:s huvuduppgift torde efter år 2005 komma att bli att fylla den viktiga funktion som remissorgan och länk mellan svenska företag och IASB vid avlämnanden av utlåtanden avseende föreslagna ändringar i befintliga standarder eller i fråga om förslag till nya standarder.⁹³

RR ger idag ut rekommendationer vars ändamål är att främja utvecklingen av god redovisningssed. Den senaste rekommendationen som Rådet utfärdat är RR 29

---

⁸⁸ http://skatteverket.se/rattsinfo/handledning/redovisning_o_beskattning/04/kap04.pdf, 2004-11-10.

⁸⁹ <http://www.redovisningsradet.se/redo-verksam.html>, 2004-12-19.

⁹⁰ http://skatteverket.se/rattsinfo/handledning/redovisning_o_beskattning/04/kap04.pdf, 2004-11-10.

⁹¹ http://www.bfn.se/bfn/bfns_uppgift.asp, 2004-11-11.

⁹² <http://www.redovisningsradet.se/redo-verksam.html>, 2004-12-19.

⁹³ http://skatteverket.se/rattsinfo/handledning/redovisning_o_beskattning/04/kap04.pdf, 2004-11-10.

och någon ytterligare rekommendation planerar Rådet inte att ge ut. Därmed kommer det inte att finnas någon rekommendation som motsvarar IAS 39 utan de noterade koncernföretagen kommer att bli tvungna att tillämpa IAS 39 rakt av.⁹⁴

3.2.3 Finansinspektionen

En betydelsefull normgivande organisation är FI, som efter regeringens bemyndigande, har rätt att ge ut föreskrifter och allmänna råd för banker och försäkringsföretag. Till följd av detta kan FI tvinga fram en viss nivå av öppenhet.⁹⁵

FI är en myndighet vars uppgift är att övervaka företagen på finansmarknaden. Myndighetens övergripande mål är att bidra till finanssektorns stabilitet och effektivitet, samt verka för ett gott konsumentskydd. FI:s övervakning ska främja allmänhetens intressen samt bidra till att upprätthålla förtroendet för den finansiella sektorn. Till FI:s uppgifter hör att identifiera och analysera olika utvecklingstendenser som förekommer på finansmarknaden, att bedöma det ekonomiska läget i de enskilda företagen, branscherna och på finansmarknaden i sin helhet samt att övervaka så att företagen följer lagar, förordningar och andra regler.⁹⁶

3.3 Dagens reglering kring finansiella instrument

Finansiella instrument hör till ett av de största redovisningsproblem på redovisningsområdet. Svårigheterna ligger i när och hur finansiella instrument ska redovisas och värderas. Inom den externa redovisningen saknades det bland svenska normgivande organisationer en definition av begreppet finansiella instrument.⁹⁷ Från den 1 januari 2003 återfinns en definition av finansiella instrument i RR 27, som är en översättning av IAS 32.

Avseende andra företag än banker och försäkringsföretag finns det reglering från övriga normgivande organisationer som exempelvis RR. Problemet bottnar i att organisationerna utvecklat en del rekommendationer inom väl avgränsade områden, som exempelvis syntetiska optioner. Dock ryms nya finansiella innovationer inte inom snäva definitioner och om instrumentet inte är i överensstämmelse med den givna definitionen får företaget ingen som helst vägledning om huruvida instrumentet ska redovisas i den ekonomiska rapporteringen. Därmed finns det ett krav på att utveckla definitioner av begrepp

---

⁹⁴ http://skatteverket.se/rattsinfo/handledning/redovisning_o_beskattning/04/kap04.pdf, 2004-11-10.

⁹⁵ Wahlström Gunnar, *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning* (2000), s. 146.

⁹⁶ <http://www.fi.se/index.asp?x=/finansinsp/fffs.asp>, 2004-11-21.

⁹⁷ Wahlström Gunnar, *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning* (2000), s. 38

som är av abstrakt karaktär. Samtidigt ökar detta kraven på de normgivande organisationerna till följd av att abstraktioner är svåra att skapa.⁹⁸

RR kom den 1 januari 2003 ut med en ny rekommendation, nämligen RR 27 Finansiella instrument: Upplysningar och klassificering. Denna rekommendation behandlar hur finansiella instrument ska klassificeras i balansräkningen och vilka upplysningar som ska lämnas för att det ska bli lättare för läsaren av finansiella rapporter att förstå hur finansiella instrument påverkar ett företags resultat, ställning och kassaflöden. RR 27 omfattar alla typer av finansiella instrument, oavsett om de redovisats i balansräkningen eller inte, med undantag för andelar i dotterföretag, intresseföretag, samt joint ventures. Denna rekommendation överensstämmer med IAS 32 Financial instruments: Disclosure and Presentation.⁹⁹

I RR 27 definieras begreppet *finansiellt instrument* som ett avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument, som en rätt i ett företags nettotillgångar exempelvis en aktie¹⁰⁰ i ett annat företag. I rekommendationen belyses även att en *finansiell tillgång* kan utgöras av kontanter, en rätt att erhålla kontanter eller annan finansiell tillgång från ett annat företag eller en rätt att byta ett finansiellt instrument mot ett annat under villkor som kan visa sig förmånliga. En *finansiell skuld* definieras som en skyldighet att erlægga kontanter eller annan finansiell tillgång till ett annat företag eller ett åtagande att byta ett finansiellt instrument mot ett annat under villkor som kan visa sig ofördelaktiga.¹⁰¹

RR utfärdade rekommendationen i syfte att underlätta för läsare av finansiella rapporter att förstå hur finansiella instrument påverkar ett företags ställning, resultat och kassaflöde, oavsett om de redovisats i balansräkningen eller inte. Detta till följd av att den snabba förändringen av de internationella finansiella marknaderna har medfört en utbredd användning av ett flertal finansiella instrument. Rekommendationen har till syfte att ange vilken information som företagen ska avlämna för att läsarna ska förstå vilka riskerna, som finansiella instrument ger upphov till, är och vilka åtgärder som företaget vidtagit för att kontrollera dessa riskerna.¹⁰²

RR 27 behandlar inte när ett finansiellt instrument ska tas in eller inte längre redovisas i balansräkningen. Den behandlar inte heller hur ett företag ska värdera sina finansiella instrument. Dessa frågor ska behandlas i den internationella redovisningsstandarden, IAS 39, och börja tillämpas i svenska noterade koncernbolag från och med den 1 januari 2005.¹⁰³

---

⁹⁸ Wahlström Gunnar, *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning* (2000), s. 153.

⁹⁹ FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1211 f.

¹⁰⁰ <http://www.regeringen.se/content/1/c4/15/65/a1caa50d.pdf>, 2004-11-12.

¹⁰¹ FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1211 f.

¹⁰² FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1212.

¹⁰³ FAR:s samlingsvolym 2004, s. 1211.

3.3.1 Dagens värdering och aktivering av finansiella instrument

Idag finns det ingen, av svenska normgivare, utfärdad rekommendation om när och hur finansiella instrument ska redovisas och värderas. Därmed får företagen anpassa sig till att följa de värderingsregler som är fastställda i ÅRL:s fjärde kapitel. Tillgångarna delas, i detta kapitel, in i anläggnings- och omsättningstillgångar beroende på vad företaget har för avsikt med innehavet. I 4 kap. 1§ ÅRL fastställs att man med anläggningstillgång avser tillgångar som är avsedda att stadigvarande brukas eller innehas i verksamheten. Med omsättningstillgång avses annan tillgång. Om det är anläggningstillgångar som företaget innehar ska dessa, enligt 4 kap. 3§, tas upp till anskaffningsvärdet och skrivas ned om det verkliga värdet är lägre än bokfört värde såtillvida att nedgången är bestående. Däremot får finansiella anläggningstillgångar, även om värdenedgången inte är av bestående karaktär, skrivas ned. Vad gäller finansiella omsättningstillgångar ska dessa, enligt 4 kap. 9§, tas upp till det lägsta av anskaffnings- och verkligt värde på balansdagen. Med det verkliga värdet avses försäljningsvärdet med avdrag för beräknad försäljningskostnad.

Kreditinstitut och värdepappersbolag följer de värderingsregler som återfinns i ÅRL, ÅRKL och FFFS. Enligt ÅRKL får överlåtbara värdepapper som är omsättningstillgångar värderas antingen enligt lägsta värdets princip eller till verkligt värde. Värdering till verkligt värde kan tillämpas då försäljningsvärdet för tillgångar respektive stängningsvärdet för skulder kan fastställas med rimlig grad av exakthet.

ÅRL tillåter sedan 1 januari 2004 att finansiella instrument redovisas till verkligt värde. Dessa ändringar är baserade på ett EG-direktiv (2001/65/EG) som i sin tur syftar till att möjliggöra en tillämpning av IAS 39. Motiven bakom ändringen av den svenska lagstiftningen har sin grund i förändringar av de EG-direktiv som har som uppgift att ena de olika EU-ländernas redovisningslagstiftning. I EG-direktivet hänvisas till förändringar av äldre direktiv som hanterar redovisningsprinciper. Här står det att läsa, att anledningen till förändringarna är en harmonisering till de internationella redovisningsstandarder som för närvarande är standard. I direktivet fastställs att ledande normgivare på redovisningsområdet runt om i världen har börjat överge den värderingsmetod som baseras på den historiska kostnaden för sådana finansiella instrument till förmån för en redovisning till verkligt värde.¹⁰⁴ Den nya svenska lagstiftningen som trädde i kraft den 1 januari 2004 är därmed baserad på dessa förändringar och syftar till att möjliggöra en tillämpning av IAS 39.

En förutsättning för att finansiella instrument ska få värderas till verkligt värde enligt de nya bestämmelserna i ÅRL är dock att företagets samtliga finansiella instrument värderas på samma sätt.

---

¹⁰⁴http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&numdoc=32001L0065&model=guichett, 2004-11-10.

Den ändring som gjorts i ÅRL avseende värdering av finansiella instrument berör 4 kap. 14§, vilken har utvidgats till att nu omfatta 4 kap. 14 a-e §§. I 4 kap. 14 a § fastställs att derivatinstrument och andra finansiella instrument får tas upp till sitt verkliga värde. Om ett företag väljer att värdera sina finansiella instrument till verkligt värde ska detta värde bestämmas på grundval av instrumentets marknadsvärde. Skulle fallet vara att något marknadsvärde inte kan bestämmas för ett instrument men emellertid för dess beståndsdelar eller för ett likartat instrument, ska det verkliga värdet bestämmas på grundval av beståndsdelarnas eller det likartade instrumentets marknadsvärde. Är inte en sådan värdering i heller möjlig bestäms det verkliga värdet med hjälp av allmänt accepterade värderingsmodeller och värderingsmetoder som ger en rimlig uppskattning av marknadsvärdet.¹⁰⁵

Till följd av att det inte finns någon rekommendation som belyser när ett finansiellt instrument ska tas in eller inte längre redovisas i balansräkningen, måste företagen därmed följa de principer som återfinns i redovisningsteori och lagreglering avseende tillgångs- och skulldefinitionen. För att en tillgång ska anses vara en tillgång krävs det att tillgången uppfyller tre krav; vara under företagets kontroll, vara ett resultat av en historisk transaktion samt generera en sannolik framtida ekonomisk fördel för företaget. Likaledes krävs det att en skuld måste uppfylla tre kriterier för att betraktas som skuld; det ska vara ett befintligt åtagande för företaget, vara till följd av en inträffad händelse och förväntas föranleda ett utflöde av resurser från företaget som innefattar ekonomiska fördelar. Till detta krävs det även att ett antal erkännandekriterier måste uppfyllas för att tillgången eller skulden ska kunna redovisas. Dessa är, förutom tillgångs- och skulldefinitionerna, mätbarhet, relevans och tillförlitlighet.¹⁰⁶

Härnäst följer en kortare presentation av grunderna till harmoniseringen av de nationella redovisningsreglerna i EU samt en genomgång av den internationella redovisningsstandarden IAS 39, som redogör för hur svenska företag kommer att redovisa från och med den 1 januari 2005. Avslutningsvis redogörs för några av de mest betydelsefulla skillnaderna mellan dagens värdering av finansiella instrument och värdering enligt IAS 39.

3.4 Harmoniseringen av nationella redovisningsregler inom EU

Det bakomliggande motivet till en harmonisering av redovisningen ligger i en eftersträvan att uppnå en kapitalmarknad med jämförbara redovisningar inom EU.¹⁰⁷ Skillnader har sedan långt tillbaka i tiden funnits på redovisningsområdet och bland lagstiftare och normbildare har det i över 30 år funnits en strävan efter att reducera dessa. Bakom detta behov finns utvecklingen av de globala

¹⁰⁵ FAR:s samlingsvolym 2004, ÅRL 4 kap, 14 a-e §, s. 364 f.

¹⁰⁶ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 184.

¹⁰⁷ Canibano Leandro, Mora Araceli, *European Accounting Review* (Vol 9, 3 2000), s. 349 ff.

kapitalmarknaderna med dess behov.¹⁰⁸ Det faktum att aktiemarknaden idag är internationell på en helt annan nivå än då EU påbörjade sitt harmoniseringsarbete medför ett ökat behov av att få tillgång till en effektiv och öppen kapitalmarknad i Europa som kan gynna tillväxt och sysselsättning. Behovet av att intensifiera arbetet inom detta område betonades vid Europeiska rådets möten, i Lissabon i mars 2000 och i Stockholm i mars 2001. En av orsakerna till den bristande integreringen anses vara den fortsatt splittrade och icke marknadsorienterade redovisningen i medlemsländerna, vilken måste bli jämförbar om en intergering ska kunna möjliggöras.¹⁰⁹ EU har till följd av dessa orsaker eftersökt en ny strategi för det fortsatta harmoniseringsarbetet och då FASB inte var intresserad av att inleda ett samarbete på lika villkor vände sig EU istället till IASB.¹¹⁰

Den 12 mars 2002 togs ett principbeslut i Europaparlamentet att ge Kommissionen i uppdrag att ta fram ett regelverk som bygger på IASB:s normer vilket från och med 2005 ska vara tvingande för de marknadsnoterade bolagen inom unionen. Redan 2001 ändrades redovisningsdirektivet på ett par punkter, vilka skulle implementeras i medlemsländerna senast den 1 januari 2004, för att möjliggöra anpassningen till IAS/IFRS fullt ut. Den här gången tryckte EU hårt på säkerställningen att alla skulle följa samma regler och göra likartade tolkningar. En effektiv efterlevnadskontroll innefattar, enligt EU, ett antal steg som vart och ett måste fungera. Det måste finnas klara redovisningsstandarder, aktuella tolkningar och vägledning för genomförande, lagstadgad revision, övervakning av tillsynsorgan och effektiva sanktioner. Utan tillsyn kommer inte medlemsländerna och företagen att följa de framarbetade standarderna och tolkningarna vilket ökar betydelsen av revision, tillsynsorgan, liksom sanktioner.¹¹¹

Nedan ges en kortare presentation av några av EU:s mest betydelsefulla normgivare inom redovisningsområdet.

3.4.1 Internationella normgivare

IASB (tidigare IASC) är en internationell privat organisation som sedan 1973 arbetar för att förbättra och harmonisera världens redovisning.¹¹² I samband med en omorganisering av organisationen 2001 genomfördes ett namnbyte.¹¹³ IASC hade omkring 150 medlemmar, vilka bestod av revisorsföreningar, i över 100 länder genom att samtliga medlemmar i IASC:s moderorganisation, IFAC, också var anslutna till IASB. IASB är betydligt mer dominerad av de större utvecklade västländerna än vad IASC var, vilket bland annat styrelsen är ett exempel på, vilken består av 14 medlemmar från nio länder; de anglosaxiska länderna samt Tyskland, Frankrike och Japan.¹¹⁴ Styrelsemedlemmarna i IASB representerar olika kategorier såsom normgivare, revisorer, företag och användare.

---

¹⁰⁸ Aisbitt Sally, *The European Accounting Review* (Vol 10, 1 2001), s. 51 ff.

¹⁰⁹ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 140 f.

¹¹⁰ Flower John, *European Accounting Review* (Vol 6, 2 1997), s. 285 ff.

¹¹¹ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 140 ff.

¹¹² Hendriksen Eldon S & Van Breda Michael F, *Accounting Theory* (1992), s. 241.

¹¹³ <http://www.iasplus.com/standard/standard.htm>, 2005-01-04.

¹¹⁴ <http://www.iasplus.com/restruct/whatis.htm>, 2005-01-04.

IASB är en partsammansatt organisation till skillnad mot sin föregångare som tryckte hårt på att organisationen skulle vara en renodlad expertorganisation.¹¹⁵

IOSCO, ett internationellt samarbetsorgan för de olika kapitalmarknadernas övervakare, beställde 1995 grundläggande rekommendationer av IASB, vilka skulle användas som en utgångspunkt i den internationella redovisningen.¹¹⁶ För att IASB:s standarder skulle betraktas som ett alternativ för redovisning vid notering på internationella kapitalmarknader behövdes därmed IOSCO:s stöd. För att få IOSCO:s stöd krävdes dock även att amerikanska SEC, IOSCO:s mest inflytelserika medlem, godtog rekommendationen. Till följd av avvikelser från US GAAP tillät inte SEC användandet av vissa delar av IAS, men efter kompromisser godkände dock SEC IASB:s kärnstandarder, dock inte alla, och därmed godkände även IOSCO IASB:s standarder, år 2000.¹¹⁷ En anledning till att IASB:s standarder inte godkändes direkt kan ha varit att standarderna från början innehöll flera olika valalternativ som efter ett antal års arbete reducerades av IASB.¹¹⁸ På senare tid har IASB fått högre status genom att EU i den fortsatta redovisningsharmoniseringen beslutat att förlita sig på IASB:s arbete.¹¹⁹

En politisk regelkommitté, ARC, ska formellt bedöma och acceptera IAS/IFRS innan de blir auktoritativa inom EU. ARC har representanter ifrån samtliga medlemsländer. En teknisk kommitté som kallar sig för EFRAG och som kommer att assistera ARC har bildats som ett privat initiativ¹²⁰ av ett antal europeiska organisationer vilka är intresserade av redovisning.¹²¹

IASB anses i stor utsträckning vara influerad av amerikanska FASB som förfogar över större resurser. Ett exempel på denna påverkan är att IASB:s referensram i stort är en översättning av FASB:s referensram.¹²² Enligt denna ska redovisningsinformation vara begriplig, relevant, tillförlitlig och jämförbar för att redovisningens intressenter ska kunna använda informationen som beslutsunderlag. De ändringar som görs i redovisningsreglerna har till syfte att uppfylla kriterierna i redovisningen på ett bättre sätt. Då IASB riktar sig mot en stor del av redovisningens intressenter, dock i första hand till kapitalmarknadens aktörer¹²³, blir det antagligen dessa intressenter som drar mest nytta av en sådan förbättring. Redovisningsinformationen är relevant såtillvida att den kan hjälpa användarna av informationen att fatta bättre ekonomiska beslut jämfört med om informationen inte hade varit tillgänglig. För att redovisningsinformationen ska vara tillförlitlig förutsätts det att den är verifierbar, neutral samt åskådliggör verkligheten. Detta innebär att redovisningsinformationen ska mäta det man undersöker på samma sätt som andra mäter den, informationen ska vara fri från vinkling mot ett speciellt utfall samt ge en god bild av den företeelse som mäts.¹²⁴

---

¹¹⁵ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 136.

¹¹⁶ http://www.iasb.org.uk/docs/2000ap_a.pdf, 2004-12-01.

¹¹⁷ IOSCO endorses IASs, *Accountancy* (Vol. 125, 1282 2000), s. 7.

¹¹⁸ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 137 ff.

¹¹⁹ Flower John, *European Accounting Review* (Vol 6, 2 1997), s. 286 ff.

¹²⁰ Organisationer som tillsammans tog initiativet är en blandning av redovisningsprofessionen (FEE), upprättare av redovisning och användare av redovisningen.

¹²¹ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 140 f.

¹²² Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 137 ff.

¹²³ IASC *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements* (1989) s. 10.

¹²⁴ IASC *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements* (1989) s. 24 ff.

3.5 IAS 39, Financial Instruments; Recognition and Measurement

IASB har sedan 1984 arbetat med att ta fram en eller flera heltäckande standarder avseende redovisning av finansiella instrument. En första del av projektet avslutades i juni 1995 då IAS 32, Financial Instruments; Disclosure and Presentation, antogs. IASC:s styrelse antog IAS 39 i december 1998, men standarden började gälla först den 1 januari 2001.¹²⁵ Det dröjde därefter fram till oktober 2004 innan ARC bestämde sig för att godkänna IAS 39, Financial Instruments; Recognition and Measurement, dock med två modifikationer. Till följd av att IAS 39 har varit under revidering en längre tid har Kommissionen nu tagit ett politiskt ställningstagande vilket innebär att de förväntar sig att IASB gör de nödvändiga ändringarna i den nuvarande fair value option senast i december 2004 samt den andra modifikationen, som avser säkringsredovisning, till september 2005. Kommissionen väddar därmed till alla inblandade parter; IASB, ECB, Basel kommittén samt de europeiska bankerna, att arbeta intensivt för att finna en lämplig lösning så fort som möjligt på de återstående frågorna i IAS 39. Kommissionen kommer att arbeta aktivt med samtliga inblandade parter för att nå denna sista lösning.¹²⁶

IAS 39 behandlar tidpunkten för när ett finansiellt instrument ska redovisas, till vilket värde, när det ska tas in i redovisningen samt hur instrumentet löpande ska redovisas och värderas i noterade koncernföretag. IAS 39 är en mixvärderingsmodell, vilket innebär att somliga finansiella tillgångar och skulder värderas till anskaffningsvärde medan andra värderas till verkligt värde. Den mest betydelsefulla nyheten i standarden är att samtliga derivat ska tas upp i balansräkningen, värderade till verkligt värde. Detta har den finansiella sektorn gjort sedan en tid tillbaka, men nu kommer även derivat, vilka används vid säkring av risker, att tas upp vilket inte gjorts tidigare.¹²⁷ IAS 39 medför även ytterligare upplysningskrav till kraven i IAS 32 avseende den information som företaget ska lämna i sin årsredovisning.¹²⁸ För IASB:s definition av finansiella instrument (se avsnitt 3.1).

Inom EG har det utfärdats ett flertal direktiv som behandlar frågor om företagets redovisning. Direktiven har till syfte att inom gemenskaperna skapa en minsta gemensam skyddsnivå för delägare, borgenärer och andra som träder i förbindelse med ett företag. Genom att ett EG-direktiv antogs i maj 2001 angående redovisning och värdering av finansiella instrument (2001/65/EG) ändrades de fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven (redovisningsdirektiven) och bankredovisningsdirektiven.¹²⁹ Det fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktivet innehöll länge inte några regler som gav utrymme för att värdera finansiella instrument till verkligt värde. Genom ändringsdirektivet gjordes ändringar med avsikt att möjliggöra en tillämpning av IAS 39. Ändringarna har fört direktiven i

¹²⁵ Jönsson Lundmark Birgitta, *IASC och IAS – en introduktion* (1999), s. 49.

¹²⁶ <http://www.iasplus.com/europe/0411boelargespeech.pdf>, 2004-12-04.

¹²⁷ Mettinger B-A, *Balans* (Nr 10/1999), s. 36 ff.

¹²⁸ Deloitte, *IAS/IFRS – övergång till internationella redovisningsstandarder* (2003), s. 12 ff.

¹²⁹ <http://www.regeringen.se/content/1/c4/07/91/e317fcd7.pdf>, 2004-11-12.

linje med EU:s strategi för finansiell rapportering och innebär att det i framtiden finns utrymme för värdering till verkligt värde för icke-finansiella företag.¹³⁰

3.5.1 Verkligt värde

Verkligt värde, vilket är ett centralt begrepp för IAS 39, definieras som det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas eller en skuld regleras genom avtal mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs¹³¹. IASB har därmed uppfattningen att marknaden är den bästa källan för att uppskatta verkligt värde. Detta leder till att verkligt värde många gånger är synonymt med marknadsvärdet. Det finns ett generellt antagande att verkligt värde kan beräknas på ett tillförlitligt sätt för alla finansiella instrument. I sökandet efter ett pålitligt mått rangordnar IAS 39 ett antal metoder som ska användas för att fastställa ett instruments verkliga värde.¹³² Ett finansiellt instruments verkliga värde ska i första hand bestämmas utifrån det noterade marknadsvärdet på en aktiv marknad. Om noterade marknadspriser saknas, fastställs det verkliga värdet genom att använda en värderingsteknik. Värderingstekniker som är väletablerade på finansiella marknader är, nyligen genomförda marknadstransaktioner, hänvisning till en transaktion som i all väsentligt är likadan, diskonterade kassaflöden och optionsvärderingsmodeller. Vanligtvis är det belopp som betalas eller erhålls för ett finansiellt instrument den bästa bedömningen av verkligt värde första gången det redovisas. Om inte skäliga bedömningar och tillförlitliga beräkning kan göras av verkligt värde, är en sista utväg för företagen att mäta det finansiella instrumentet till anskaffningsvärde med avdrag för nedskrivning.¹³³

Värderingsreglerna i IAS 39 omfattar inte lån och fodringar som härrör från företaget och som inte innehas för handelsändamål eller är säkringsinstrument. De gäller inte heller finansiella instrument som har ett förfallodatum och som företaget avser och har förmåga att inneha till det datumet. Slutligen omfattar de inte sådana finansiella tillgångar för vilket det inte kan fastställas något verkligt värde. Dessa ska istället värderas till upplupet anskaffningsvärde, det vill säga anskaffningsvärde med avdrag för bland annat amortering av kapitalbeloppet.¹³⁴ Av ett företags skulder får endast skulder som är derivatinstrument och skulder som innehas för handelsändamål värderas till verkligt värde. Värdeförändringen för de skulder som värderas till verkligt värde redovisas i resultaträkningen.¹³⁵ Troligtvis är den viktigaste ekonomiska anledningen till att redovisa verkliga värden att värderingen ger ett mer relevant värde för dem som använder sig av finansiella rapporter i sitt beslutsfattande till skillnad mot värdering till anskaffningsvärdet som inte åskådliggör den verkliga finansiella ställningen i

---

¹³⁰ <http://www.regeringen.se/content/1/c4/15/65/a1caa50d.pdf>, 2004-11-12.

¹³¹ IAS 39 p.9.

¹³² Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 23.

¹³³ IAS 39 p.18.

¹³⁴ <http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/49/ff425ea2.pdf>, 2004-11-12.

¹³⁵ IAS 39 p.46.

företaget.¹³⁶ Ytterligare en anledning till att redovisa verkliga värden är att de ger en fullständig öppenhet samtidigt som den är förenlig med transparens.¹³⁷

Värdering till verkligt värde kan dock sänka redovisningens tillförlitlighet då ett verkligt värde inte alltid är tillgängligt på marknaden för samtliga tillgångar och skulder. Värderingen av dessa tillgångar och skulder får i dessa fall ske med nuvärdesmodeller eller andra liknande metoder, vilket introducerar subjektivitet i värderingen.¹³⁸ Värdering till verkligt värde anses endast meningsfullt när det finns en marknadsplats där de verkliga värdena kan inhämtas. Om däremot en marknadsplats saknas leder det till inkonsekvens och mindre meningsfull rapportering då värderingen baseras på individuella bedömningar och antagningar. Det har även framkommit att värdering till verkligt värde inte anses vara mer meningsfull än värdering till anskaffningsvärdet samt att kostnaderna för att ta fram ett verkligt värde skulle överstiga fördelarna för användarna.¹³⁹

3.5.2 Klassificering, initial värdering och efterföljande värdering av finansiella instrument

Vid klassificering av finansiella instrument styr innebörden snarare än den juridiska formen över indelningen.¹⁴⁰ Enligt IAS 39 kan finansiella instrument klassificeras enligt följande kategorier; innehas för handel, innehas till förfall, lån och fordringar samt tillgänglig för försäljning.¹⁴¹ Värderingen samt hur värdeförändringen rapporteras skiljer sig åt beroende på i vilken kategori de finansiella instrumenten klassificeras.

Kategorin *innehas för handel* består av två underkategorier; finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel och finansiella tillgångar och skulder som hänförs till denna kategori från början. En finansiell tillgång innehas för handel om den förvärvats eller skapats i syfte att generera vinst genom kortfristiga fluktuationer i pris eller handlarmarginal, eller om den ingår som en del i en portfölj av identifierade instrument som behandlas gemensamt och för vilka det föreligger bevis på ett aktuellt mönster för kortsiktig vinsthämtning. I den andra underkategorin ingår alla finansiella tillgångar och skulder som ett företag har beslutat att hänföra till denna kategori vid första redovisningen. Det finns inga restriktioner i denna frivilliga bestämning, men den är oåterkallelig. Derivat kategoriseras alltid som värdepapper som innehas för handel såvida de inte redovisas som säkringar.¹⁴²

Investeringar som *innehas till förfall* är finansiella tillgångar med fastställda eller fastställbara betalningar som ett företag måste ha avsikten och förmågan att

---

¹³⁶ Wahlen James M et al, Accounting Horizons (Vol. 14, 4 2000), s. 501 ff.

¹³⁷ Barlev B & Haddad, J.R., Critical Perspectives on Accounting (Vol. 14, 4 2003), s. 383 ff.

¹³⁸ Barlev B & Haddad J.R., Critical Perspectives on Accounting (Vol. 14, 4 2003), s. 383 ff.

¹³⁹ Culyer G.P, *Fair Value Accounting* (1993).

¹⁴⁰ Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 7.

¹⁴¹ IAS 39 p.9.

¹⁴² Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 10 f.

behålla till förfall. Kategorin utesluter lånefordringar som härrör från företaget. Företagets avsikt och förmåga att behålla det finansiella instrumentet måste även bedömas vid varje balansdag sedan instrumentet förvärvats.¹⁴³

Lån och fodringar är icke-derivatinstrument med fastställda eller fastställbara betalningar som inte är noterade på en aktiv marknad. De uppstår då ett företag tillhandahåller pengar, varor eller tjänster till en gäldenär utan avsikt att handla med fordran. Lån som förvärvats som en andel i ett lån från en annan långivare samt lån som köpts av företaget och som i annat fall skulle uppfylla definitionen ingår även i denna kategori. Om företaget inte kan återvinna hela sin initiala investering i denna finansiella tillgång, av annat skäl än kreditförsämring, kan företaget inte klassificera tillgången som lån eller fordran.¹⁴⁴

I kategorin *tillgänglig för försäljning* ingår de finansiella instrument som inte ingår i de ovanstående kategorierna.¹⁴⁵

En omklassificering mellan kategorierna är ovanlig enligt den omarbetade IAS 39 och förbjuden till och från verkligt värdekategorin med redovisning i resultaträkningen.¹⁴⁶

Efterföljande värdering av finansiella tillgångar och redovisningen av förändringar i redovisat värde sammanställs i nedanstående tabell.

	Värdering	Förändringar i redovisat värde
Finansiella tillgångar		
<i>Innehas för handel</i>	Verkligt värde	Resultaträkning
<i>Innehas till förfall</i>	Anskaffningsvärde	Resultaträkning
<i>Lån och fodringar</i>	Anskaffningsvärde	Resultaträkning
<i>Tillgänglig för försäljning</i>	Verkligt värde	Balansräkning (Eget kapital)

Figur 3.2 Efterföljande värdering av finansiella tillgångar

Enligt det avsnitt i IAS 39 som behandlar recognition ska en finansiell tillgång eller skuld endast tas upp i balansräkningen då företaget har en legal rättighet eller skyldighet till följd av att ett kontrakt ingåtts.¹⁴⁷ IAS 39 innehåller även detaljerade regler¹⁴⁸ gällande borttagandet av finansiella instrument.

¹⁴³ IAS 39 p.46 b.

¹⁴⁴ IAS 39 p.46 a.

¹⁴⁵ IAS 39 p.45 ff.

¹⁴⁶ Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 12.

¹⁴⁷ IAS 39 p.14.

¹⁴⁸ IAS 39 p.15-42.

Finansiella tillgångar och skulder ska värderas till verkligt värde inklusive transaktionskostnader första gången de redovisas.¹⁴⁹ I de allra flesta fall kommer detta att bli detsamma som verkligt värde för det vederlag som utgivits, om det är en tillgång, eller mottagits, om det är en skuld. Om så inte är fallet ska eventuell skillnad redovisas i enlighet med transaktionens innebörd. Exempelvis ska en initial vinst redovisas om instrumentet värderas genom hänvisning till en fördelaktigare marknad än den där transaktionen genomfördes.¹⁵⁰ Efterföljande värdering av finansiella instrument i balansräkningen, vilka inte behandlas enligt reglerna för säkringsredovisning, delas in i fyra kategorier (se figur 3.2) med utgångspunkt i företagets syfte med sitt ägande. Värderingen av finansiella tillgångar och skulder efter initial värdering avgörs av vilken kategori de tillhör.¹⁵¹ Tillgångar och skulder som innehas för handel samt tillgångar tillgängliga för försäljning värderas till verkligt värde. Lån och fodringar samt värdepapper som innehas till förfall redovisas till upplupet anskaffningsvärde. Värdeförändringar i kategorin innehas för handel, vilka är orealiserade vinster och förluster, ska redovisas i resultaträkningen och påverkar därmed periodens resultat. Värdeförändringen i tillgänglig för försäljning, vilka också är orealiserade vinster och förluster, ska redovisas i eget kapital och sedan överförs till resultaträkning när det säljs, utangeras eller inkasseras. Derivat redovisas i balansräkningen till verkligt värde. De flesta finansiella skulder ska värderas till upplupet anskaffningsvärde med avdrag för amortering. Endast skullderivat och skulder som innehas för handel får värderas till verkligt värde, med värdeförändringar i periodens nettoresultat.¹⁵²

3.5.2 Borttagande från balansräkningen, nedskrivning av finansiella instrument samt övriga upplysningar

En finansiell tillgång eller skuld ska borttas från balansräkningen endast när den kontrakterade rätten eller åtagandet till in- eller utbetalningen har förfallit, uppfyllts eller inte längre är giltig.¹⁵³ Reglerna för borttagande av tillgångsposter bygger på principen ”innebörd före form” och tar fasta på huruvida företaget har kontroll över posten eller inte. Detta innebär att ett företag, enligt IAS 39, ska aktivera tillgångar som det har kontroll över. Borttagande får endast ske då risker och ekonomiska fördelar kopplade till tillgången inte längre är under företagets kontroll. När en finansiell tillgång i sin helhet tas bort från balansräkningen, tas skillnaden mellan det redovisade värdet och det erhållna vederlaget upp i resultaträkningen.¹⁵⁴ Reglerna för borttagandet av skulder tar däremot väsentligen sin utgångspunkt i det juridiska betalningsansvaret, det vill säga skulden när den förpliktelse som anges i kontraktet betalas, upphävs eller löper ur.¹⁵⁵ En vinst eller förlust till följd av en reglering av en finansiell skuld redovisas över resultaträkningen.¹⁵⁶

---

¹⁴⁹ IAS 39 p.43.

¹⁵⁰ Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 10.

¹⁵¹ IAS 39 p.45.

¹⁵² IAS 39 p.47.

¹⁵³ IAS 39 p.15ff & p.39ff.

¹⁵⁴ Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 19.

¹⁵⁵ Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 14.

¹⁵⁶ Öhrlings, *Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39* (2004), s. 20.

Ett nedskrivningstest för finansiella tillgångar ska göras varje balansdag enligt IAS 39. En finansiell tillgång ska skrivas ned om motpartens kreditvärdighet försämras, kontraktet bryts, det föreligger stor risk för konkurrens eller om en aktiv marknad för en tillgång försvinner. Om det förekommer bevis på att det redovisade värdet är större än beloppet som beräknats, ska nedskrivning ske och differensen (förlusten) redovisas på resultaträkningen och därmed belasta periodens resultat. Nedskrivningen ska reverseras om anledning till nedskrivning inte längre finns.¹⁵⁷

Ändringsdirektivet fodrar att redovisningen innehåller vissa slag av nya upplysningar. Det gäller bland annat upplysningar om bakomliggande antaganden för valda värderingsmodeller och värderingsmetoder, om hur stor del av värderingsförändringarna som har redovisats i resultaträkningen respektive direkt i eget kapital samt omfattningen och om typen av förekommande derivatinstrument (artikel 42d). Oavsett om ett företag tillämpar de nya värderingsreglerna eller inte ska det, om det är väsentligt för bedömningen av företagets tillgångar, skulder, resultat och ställning, i förvaltningsberättelsen lämna vissa slag av upplysningar om företagets användning av finansiella instrument. Det gäller bland annat upplysningar om företagets mål och policy för finansiell riskstyrning samt om företagets exponering för prisrisker, kreditrisker, likviditetsrisker och kassaflödesrisker (artikel 46.2).¹⁵⁸

3.6 Skillnader mellan dagens värdering och värdering enligt IAS 39

Införandet av IAS 39 medför förändringar för företagen som de måste hantera. Den stora skillnaden i jämförelse med dagens redovisning är att värdeförändringar på tillgångar och skulder kommer att ingå i det redovisade resultatet, trots att företaget ännu inte har realiserat dessa vinster eller förluster genom avyttring¹⁵⁹. Ännu en viktig förändring ligger i att samtliga finansiella instrument som företaget har en legal rättighet eller skyldighet till, genom att ett kontrakt ingåtts, kommer att tas upp i balansräkningen.¹⁶⁰ Detta innebär att många tidigare off-balance poster kommer att tas upp i företagets balansräkningar. Till skillnad mot de svenska redovisningsregler som förekommer i dagens lagreglering innehåller IAS 39 detaljerade regler för när en finansiell tillgång eller skuld ska redovisas respektive när de inte längre ska redovisas i balansräkningen. Vidare ska värdering av finansiella instrument i balansräkningen som inte behandlas enligt reglerna för säkringsredovisning, enligt IAS 39, delas in i fyra huvudkategorier; innehas för handel, innehas till förfall, lån och fodringar och tillgänglig för försäljning¹⁶¹. Denna klassificering, som inte finns i dagens svenska normgivning, styr den löpande redovisningen och värderingen samt fastställer hur värdeförändringar ska redovisas. Traditionellt har finansiella tillgångar värderats enligt

---

¹⁵⁷ IAS 39 p.58 ff.

¹⁵⁸ <http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/49/ff425ea2.pdf>, 2004-11-12.

¹⁵⁹ Barlev B & Haddad J.R., *Critical Perspectives on Accounting* (Vol. 14, 4 2003), s. 383 ff.

¹⁶⁰ IAS 39 p.14.

¹⁶¹ IAS 39 p.9.

försiktighetsprincipen i Sverige. Finansiella anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärde och finansiella omsättningstillgångar värderas enligt LVP. Att det finns stora värden som inte tas upp i balansräkningen eller, om de tas upp, värderas lågt, ger företag den möjligheten att realisera vinster och förluster när det passar dem bäst.¹⁶² Detta gör att det i vissa fall kan vara svårt att se ett samband mellan ett företags resultat och dess prestation under perioden, vilket i sin tur gör det svårt att jämföra företagens resultat både över tiden samt med andra företag, vilket är ett av huvudskälen till att vi har redovisning. Att ändra redovisningen så att dessa förändringar tas i beaktande kan till en början anses vara en bra idé men huruvida en resultaträkning, vilken innehåller orealiserade vinster, verkligen är bättre än en redovisning utan är omtvistat.¹⁶³ Företagen får idag anpassa sig till de värderingsregler som är fastställda i ÅRL:s fjärde kapitel, där de finansiella tillgångarna delas in i anläggnings- och omsättningstillgångar beroende på avsikten med innehavet.

IAS 39 medför tydliga begränsningar att värdera tillgångar till annat värde än verkligt värde. Till följd av ett EG-direktiv (2001/65/EG) vars syfte är att möjliggöra en tillämpning av IAS 39, tillåter ÅRL, sedan den 1 januari 2004, att finansiella instrument redovisas till verkligt värde. IASC har diskuterat för- och nackdelar av värdering till verkligt värde. De fördelar som bland annat framkommit rör sig om att värdering till verkligt värde utgör ett bättre underlag för att bedöma framtida kassaflöden, att det underlättar jämförelser mellan företag, att verkliga värden utgör underlag för företagens riskbedömningar, att verkliga värden ger bättre underlag för en utvärdering av företagsledningens aktiviteter samt att redovisningen förenklas jämfört med den tidigare praxisen att värdera vissa instrument till anskaffningsvärde och andra till verkligt värde.¹⁶⁴ De nackdelar som bland annat tas upp är att resultatsvängningarna blir större vilket i sin tur kan påverka värderingen av företaget i negativ utsträckning, att det kan leda till en diskussion om huruvida inte även icke-finansiella tillgångar ska värderas till verkligt värde, att uppskattningar av verkliga värden för icke-noterade tillgångar medför betydande kostnader samt att den traditionella försiktighetsprincipen överges.¹⁶⁵

Ännu en förändring till följd av införandet av IAS 39 är att samtliga derivatinstrument alltid redovisas i balansräkningen till verkligt värde med värdeförändringarna redovisade i resultaträkningen, med undantag för de derivat som utgör säkringsinstrument.¹⁶⁶

IAS 39 kompletterar även upplysningskraven enligt IAS 32 med bland annat kvalitativ och kvantitativ information kring finansiell riskhantering och de säkringsåtgärder som vidtagits samt metoder för beräkning av verkligt värde.¹⁶⁷

---

¹⁶² Rundfeldt Rolf, Stockholms Fondbörs Skriftserie (1997), s. 207.

¹⁶³ Rundfeldt Rolf, Stockholms Fondbörs Skriftserie (1996), s. 170.

¹⁶⁴ Rundfeldt Rolf, Stockholms Fondbörs Skriftserie (1998), s. 176.

¹⁶⁵ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 277 ff.

¹⁶⁶ Deloitte, *IAS/IFRS – övergång till internationella redovisningsstandarder* (2003), s. 12 ff.

¹⁶⁷ Deloitte, *IAS/IFRS – övergång till internationella redovisningsstandarder* (2003), s. 12 ff.

3.7 Kapitelsammanfattning

Finansiella instrument hör till ett av de största redovisningsproblemen på redovisningsområdet. Svårigheterna ligger i när och hur finansiella instrument ska redovisas och värderas. Idag finns det ingen, av svenska normgivare, utfärdad rekommendation om när och hur finansiella instrument ska redovisas och värderas. Dessa frågor kommer att behandlas i den internationella redovisningsstandarden, IAS 39, och börja tillämpas i svenska noterade koncernbolag från och med den 1 januari 2005. Då det inte finns någon rekommendation som belyser när ett finansiellt instrument ska tas in eller inte längre redovisas i balansräkningen, måste företagen följa de principer som återfinns i redovisningsteori och lagreglering avseende tillgångs- och skulldefinitionen.

Svenska aktiebolags redovisning styrs av ÅRL, som föreskriver särskilda grundläggande principer för hur en årsredovisning ska upprättas. För att en tillämpning av IAS 39 ska kunna möjliggöras tillåter ÅRL, sedan 1 januari 2004, att finansiella instrument redovisas till verkligt värde. I takt med att EU eftersträvar att skapa enhetliga internationella redovisningsregler på redovisningsområdet får internationella normgivare allt större betydelse för svensk lagstiftning. De viktigaste normgivarna inom svensk redovisningsreglering är bland annat BFN och RR. Enligt BFL har BFN det övergripande ansvaret för normgivningen på redovisningsområdet i Sverige och har i förhållande till RR en överordnad ställning. RR:s huvuduppgift efter år 2005 kommer troligtvis att bli att fylla den viktiga funktion som remissorgan och länk mellan svenska företag och IASB vid avgivande av utlåtanden avseende föreslagna ändringar i befintliga standarder eller i fråga om förslag till nya standarder.

Aktiemarknaden är idag internationell på ett helt annat sätt än då EU började sitt harmoniseringsarbete vilket medför ett ökat behov att få till stånd en effektiv och öppen kapitalmarknad i Europa som kan främja tillväxt och sysselsättning. IASB är en internationell privat organisation som sedan 1984 arbetat med att ta fram en eller flera heltäckande standarder avseende redovisning av finansiella instrument. En första del av projektet avslutades då IAS 32, Financial Instruments; Disclosure and Presentation, antogs i juni 1995. IAS 39 antogs av IASC:s styrelse i december 1998 och började gälla från och med den 1 januari 2001. Det dröjde därefter fram till oktober 2004 innan ARC bestämde sig för att godkänna IAS 39, Financial Instruments; Recognition and Measurement, dock med två modifikationer.

IAS 39 behandlar tidpunkten för när ett finansiellt instrument ska redovisas, till vilket värde, när det ska tas in i redovisningen samt hur instrumentet löpande ska redovisas och värderas i noterade koncernföretag. IAS 39 medför även ytterligare upplysningskrav att lägga till kraven i IAS 32 avseende den information som företaget ska lämna i sin årsredovisning.

Verkligt värde är ett centralt begrepp och definieras som det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlätas eller en skuld regleras genom avtal mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen

genomförs. Finansiella tillgångar och skulder ska värderas till verkligt värde inklusive transaktionskostnader första gången de redovisas. Det bästa uttrycket för verkligt värde är noterade marknadspriser på en aktiv marknad. Om dessa saknas, använder företagen värderingstekniker där iakttagbara marknadsdata ingår. En sista utväg för onoterade egetkapitalinstrument är anskaffningsvärdet med avdrag för nedskrivning. Efterföljande värdering av finansiella instrument i balansräkningen som inte behandlas enligt reglerna för säkringsredovisning delas in i fyra huvudkategorier med utgångspunkt i företagets syfte med sitt ägande; innehas för handel, innehas till förfall, lån och fodringar och tillgänglig för försäljning. Värdering av tillgångar efter initial värdering avgörs av vilken kategori av finansiella instrument de tillhör.

Några fördelar som framkommit kring att redovisa verkliga värden är att värderingen ger ett mer relevant värde för dem som använder sig av finansiella rapporter i sitt beslutsfattande samt att värderingen ger en fullständig öppenhet samtidigt som den är förenlig med transparens. Nackdelar som nämnts är bland annat att värdering till verkligt värde kan sänka redovisningens tillförlitlighet till följd av att ett verkligt värde inte alltid är tillgängligt på marknaden för alla tillgångar och skulder. Dessa för- och nackdelar, avseende finansiella instruments värdering till verkligt värde, är exempel på debattunderlag som olika debattörer från olika intressentgrupper tar upp och debatterar.

4 Den offentliga debatten

I detta kapitel studeras och redogörs för den offentliga debatten och dess fyra mest omskrivna teman kring värdering av finansiella instrument; huruvida värdering till verkligt värde är mer relevant än värdering till historiskt anskaffningsvärde, huruvida värdering till verkligt värde är tillförlitligt eller inte, banksektorns valfrihet avseende värdering till verkligt värde samt tidpunkten för när konverteringen till IAS 39 ska påbörjas. Avsikten med denna delstudie är att tillsammans med den teoretiska referensramen fungera som en utgångspunkt för empirins andra delstudie.

4.1 Debattena kring värdering till verkligt värde

Vägen, i en riktning mot ett allmänt accepterat förslag om redovisning av finansiella instrument, har varit lång och komplicerad.¹⁶⁸ IASC:s arbete, att upprätta en standard avseende finansiella instrument, påbörjades redan 1984. I december 1998 godkändes IAS 39 av IASC, men det dröjde ända fram till den 1 januari 2001 innan reglerna kunde börja tillämpas.¹⁶⁹ Därefter dröjde det ytterligare tre år innan ARC bestämde sig för att i oktober 2004 godkänna IAS 39 med två modifikationer. Detta innebär att IAS 39 har varit under revidering under en längre tid och använts som en tillfällig lösning fram till den slutliga versionen blir godkänd av EU.

Revideringen handlar främst om två olika områden; värdering till verkligt värde samt säkringsredovisning. EU:s ARC, röstade den 4 oktober 2004 om att IAS 39 ska införas i Europa med två modifikationer. Den första modifikationen kommer att begränsa tillämpning av fair value option, särskilt vad det gäller värdering av skulder, och den andra modifikationen ska ta bort vissa bestämmelser på säkringsredovisningsområdet.¹⁷⁰ För att standarden ska bli färdig inom den närmsta framtiden har Kommissionen nu tagit ett politiskt ställningstagande vilket innebär att de förväntar sig att IASB gör de nödvändiga ändringarna i den nuvarande fair value option senast i december 2004 samt även i den andra modifikationen, avseende säkringsredovisning, senast i september 2005.¹⁷¹

Anledningen till att det tog så lång tid att framarbete en slutgiltig redovisningsstandard beror främst på de debatter som IAS 39 väckt till följd av

---

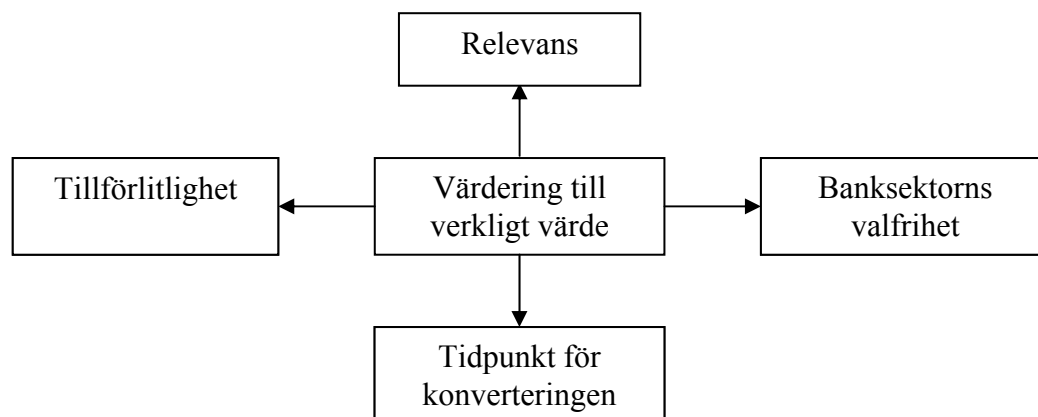
¹⁶⁸ Mettinger Bengt-Allan, Balans (Nr 8-9/1998), s. 37 ff.

¹⁶⁹ <http://www.iasplus.com/standard/ias39.htm>, 2004-11-08.

¹⁷⁰ <http://www.iasplus.com/europe/0410arcopinion.pdf>, 2004-11-08.

¹⁷¹ <http://www.iasplus.com/europe/0411boelargespeech.pdf>, 2004-12-04.

bland annat möjligheten för företag att redovisa finansiella instrument till verkligt värde. Under resans gång, fram till det slutgiltiga godkännandet av EU, har nedanstående teman kring värdering till verkligt värde ständigt uppmärksammats och debatterats bland intressenter och i media:

Figur 4.1 Debatttema kring värdering till verkligt värde

- Det verkliga värdets relevans. Här diskuteras huruvida en redovisning i enlighet med verkligt värde kan ge relevant information till användare av finansiella rapporter vid beslutsfattande.
- Det verkliga värdets tillförlitlighet. Här debatteras det huruvida verkligt värde för samtliga kategoriers finansiella instrument går att mäta med tillförlitlig säkerhet.
- Huruvida banksektorn ska inkluderas med tanke på dess karaktär av verksamhet.
- Tidpunkten för när konverteringsarbetet till IAS 39 ska påbörjas.

I nedanstående avsnitt, 4.2 – 4.5, redogörs för olika debattörers åsikter kring de teman som åskådliggjorts ovan.

4.2 Är värdering till verkligt värde mer relevant än värdering till historiskt anskaffningsvärde?

Utvecklingen mot värdering till verkligt värde fick sitt genombrott i början på 1990-talet. Samtidigt som priser på aktier steg uppmärksammades den växande klyftan mellan företagets redovisade bokförda värde och marknadsvärde, vilket visar på irrelevans av företagets finansiella rapportering. Det bästa sättet att göra redovisningen relevant, tror de internationella normgivarna, är att tvinga företagen att värdera flera av sina tillgångar och skulder till marknadspris, det vill säga att värdera dessa till verkligt värde.¹⁷²

¹⁷² *True and fair is not hard and fast*, The Economist, (Vol. 367, 8321 2003) s. 71 ff.

FASB är en av de första internationella normgivarna, som i ett tidigt skede försökte upprätta standarder för redovisning av finansiella instrument. År 1991 publicerade FASB ett välarbetat discussion memorandum där frågor, som är relaterade till redovisning av finansiella instrument, diskuterades. Avsikten med detta discussion memorandum var att inleda en offentlig debatt kring värderingen, om huruvida verkligt värde har en högre värder relevans än det historiska värdet. Här åsyftas huruvida redovisning till verkligt värde ger användarna av de finansiella rapporterna en mer användbar information. FASB presenterade, i analysen av värderingsprinciper för finansiella instrument, både för- och motargument till antagandet att verkligt värde har en högre relevans än det historiska värdet.¹⁷³

Förespråkarna av det historiska värdet menar att det historiska värdet fortfarande är den dominerande värderingsprincipen i aktuella redovisningar och att användarna har lärt sig att anpassa sitt beslutsfattande till dess eventuella konceptuella och praktiska nackdelar. Det är olämpligt att värdera enbart finansiella instrument till verkligt värde medan icke-finansiella tillgångar och skulder fortsätter att värderas till historiskt värde. Skillnader i värderingar kan vara särskilt bekymmersamma för icke-finansiella företag vars tillgångar är typiskt icke-finansiella och största andelen skulder är finansiella. Värdering till historiskt värde resulterar i allt jämnare och mer förutsägbara mönster av resultatredovisningar och undviker därmed svängningar som värdering till verkligt värde medför när räntor och andra marknadspriser är instabila. Detta är en viktig fördel eftersom en jämnare resultatutveckling är mer användbar för investerare och kreditgivare.¹⁷⁴

Förespråkarna av verkligt värde menar att verkligt värde utgör den mest relevanta kvantitativa informationen avseende företagets fordringar och skulder per varje bokslutsdag samt de vinster och förluster som företagen åsamkat sig under redovisningsperioden. Förespråkarna hävdar även att verkligt värde gör det möjligt för ledning, investerare, kreditgivare och regleringsmyndigheter att uppskatta konsekvenser av företagets investeringsstrategier. Företag verkar i en alltmer dynamisk ekonomi och ledningen måste kontinuerligt överväga huruvida dess investeringsbeslut maximerar investerarnas nytta eller inte. En redovisning baserad på marknadsvärde fångar effekter av aktuella omständigheter, exempelvis ränteförändringar, och ger en aktuell uppskattning av ledningens prestation vilket således gör den mer relevant, både för investerare som kreditgivare vid beslutfattandet.¹⁷⁵

Ett ytterligare argument för värdering till verkligt värde är, trots att värdering till verkligt värde medför volatilitet i resultatet, att det reflekterar den risk och vinstpotential som är inbäddad i ledningens investeringsbeslut, vilket är viktig och användbar information för investerarna och kreditgivarna.¹⁷⁶

Förespråkarna hävdar att värdering till verkligt värde även kan leda till jämna resultat genom att den reducerar volatiliteten i resultatet under perioder då

---

¹⁷³ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 14 ff.

¹⁷⁴ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 14 ff.

¹⁷⁵ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 14 ff.

¹⁷⁶ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 14 ff.

tillgångar och skulder blir sålda respektive betalda till följd av att vinster och förlust påverkar årets resultat. Därigenom resulterar värdering till verkligt värde i en ökad jämförbarhet på så sätt att man utesluter möjligheten för företag att manipulera sina resultat genom att selektivt sälja överskattade eller underskattade finansiella instrument.¹⁷⁷

Mot bakgrund av att det historiska värdet är den dominerande värderingsgrunden, menar förespråkarna av verkligt värde att användare av finansiella rapporter med rimlig kunskap av affärsverksamhet och ekonomiska aktiviteter kan förväntas förstå värdering av tillgångar och skulder till verkligt värde. De flesta användarna är bekanta med verkligt värde då de använder sig utav verkligt värde vid värderingar av sina privata finansiella placeringar. De inser att världen är volatil och därmed inte oföränderlig.¹⁷⁸

Ett slutligt argument, inom debatten avseende finansiella instrument och huruvida verkligt värde är mer relevant eller inte, är att sammansättningen av företagens aktieägare förändras varje redovisningsperiod. Värdering till verkligt värde rapporterar effekter av ekonomiska händelser under varje redovisningsperiod till de olika aktieägarna och därmed mer precist en uppskattning av periodens vinst eller förlust.¹⁷⁹

FASB:s styrelse har deklarerat som sin principiella syn att fullständig värdering till verkligt värde är den långsiktigt riktiga lösningen på redovisning av finansiella instrument.¹⁸⁰ I början av projektet, avseende finansiella instrument, diskuterades emellertid möjligheten att både historiska värden och marknadsvärden skulle kunna accepteras som värderingsgrunder.

Bland remissreaktionerna till FASB:s förslag, uttalade FASC sig i sitt remissuttalande att kommitténs övergripande tro är att verkligt värde, avseende finansiella instrument, ska vara mer relevant för användarna av finansiella rapporter än redovisning baserad på historiskt värde. Kommittén är tillitsfull angående att värdering till verkligt värde ens relevans överträffar det historiska värdets och rekommenderade till följd av detta IASB att följa inriktningen kring värdering av finansiella tillgångar till verkligt värde.¹⁸¹

IASC gick ett steg längre och föreslog, i början av sitt projekt avseende finansiella instrument, att även skulder skulle värderas till verkligt värde.¹⁸² IASC utarbetade år 1997 en omfattande och långtgående diskussions promemoria som praktiskt taget föreslog en fullständig värdering till verkligt värde av samtliga finansiella tillgångar och skulder. Ett sådant synsätt stöds och drivs av exempelvis redovisningsnormgivare i Storbritannien och USA. Remissreaktionerna var dock olika och identifierade viktiga frågor för ytterligare revidering och bearbetning.

---

¹⁷⁷ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 14 ff.

¹⁷⁸ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 14 ff.

¹⁷⁹ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 15 ff.

¹⁸⁰ Mettinger Bengt-Allan, *Balans* (Nr 8-9/1998), s. 37 ff.

¹⁸¹ Weygandt Jerry J et al, *Accounting Horizons* (Vol. 7, 3 1993), s. 95 ff.

¹⁸² Rundfelt Rolf, *Balans* (Nr 1/1998), s. 4 ff.

IASC kan med hänsyn härtill alltså inte presentera en standard avseende fullständig värdering till verkligt värde av finansiella instrument.¹⁸³

IASB:s förtroende för det verkliga värdets relevans är ansevärt. Sir David Tweedie, ordförande för IASB, har som åsikt att marknadsvärde uppenbarligen är överlägset det historiska värdet.¹⁸⁴ JWG är den grupp som IASB åtog sig att delta i vid utvecklandet av en ny definitiv standard gällande finansiella instrument. JWG har som uppfattning att fördelarna med värdering till verkligt värde överväger nackdelarna avseende relevansen; att värdering till verkligt värde ger användarna av finansiella rapporter bäst information.¹⁸⁵

Det har inom IASB förts omfattande diskussioner kring det verkliga värdets relevans. Både argumenten och motargumenten är i samma riktning som FASB. Verkligt värde är mer relevant för användare då det utgör ett bättre underlag för att bedöma framtida kassaflöde, underlättar jämförelser mellan företag, utgör underlag för företagets riskbedömningar samt ger bättre underlag för en utvärdering av företagsledningens aktiviteter. Redovisningen förenklas jämfört med den tidigare praxis, där vissa instrument värderas till anskaffningsvärde och andra till verkligt värde.¹⁸⁶

De motargument som framförs av IASB ligger i att värdering till verkligt värde medför större resultatsvängningar, vilket i sin tur kan påverka värderingen av företaget i en negativ utsträckning. Detta kan utmynna i en diskussion om inte icke-finansiella tillgångar också ska värderas till verkligt värde. Ytterligare motargument är att uppskattningar av verkliga värden för icke-noterade tillgångar medför betydande kostnader samt att den traditionella försiktighetsprincipen överges.¹⁸⁷

Förutom normgivarna har även forskare från olika universitet, i början av 1990-talet, aktivt deltagit i debatten kring huruvida verkligt värde är mer relevant än historiskt värde. Ett stort antal forskare i USA, främst Mary E Barth, Wayne R. Landsman, James M Wahlen och William H Beaver genomförde omfattande undersökningar av olika tillgångsslag. Dessa studier resulterade i att värdering till verkligt värde är mer relevant för investerare, särskilt för de finansiella instrument vars marknadsvärden är tillgängliga och verkliga värden kan därmed mätas på ett tillförlitligt sätt. Detta är följaktligen den viktigaste anledningen till att värdering till verkligt värde prefereras. Av samma anledning saknar andra finansiella instrument, såsom lån, relevans vid värdering till verkligt värde.¹⁸⁸

Mary E Barths insatser i debatten är av särskilt intresse då hon genom sina omfattande undersökningar inom banksektorn gav bevis på att värdering av bankernas inventeringsvärdepapper till verkligt värde är relevant för investerarna vid en bedömning av bankens värde.¹⁸⁹ Hennes senare undersökning, genom att

---

¹⁸³ Mettinger Bengt-Allan, *Balans* (Nr 8-9/1997), s. 37 ff.

¹⁸⁴ *True and fair is not hard and fast*, *The Economist*, (Vol. 367, 8321 2003), s. 71 ff.

¹⁸⁵ Rundfelt Rolf, *Balans* (Nr 1/2001), s. 43 ff.

¹⁸⁶ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 277.

¹⁸⁷ Artsberg Kristina, *Redovisningsteori* (2003), s. 277.

¹⁸⁸ Wahlen James M et al, *Accounting Horizons* (Vol. 14, 4 2000), s. 501 ff.

¹⁸⁹ Barth Mary E, *Accounting Review* (Vol. 69, 1 1994), s. 1 ff.

retroaktivt studera bankernas aktiepriser, tyder även på att värdering av lån, värdepapper och långfristiga skulder till verkligt värde reflekterar bankernas aktiepriser mycket bättre än det historiska värdet.¹⁹⁰ Detta innebär att värdering till verkligt värde även kan vara relevant för banksektorn. Dessa resultat kan internationella normgivare använda sig utav i sina resonemang angående huruvida banksektorn ska uteslutas från att behöva värdera finansiella instrument till verkligt värde (se avsnitt 4.4).

I debatten avseende huruvida värdering till verkligt värde är relevant, framhäver en användargrupp behovet av finansiell information, nämligen investerarna. Det är dock inte häpnadsväckande att Sveriges RSV uttalat sina synpunkter i debatten då beskattning och redovisning har ett starkt samband i Sverige. Enligt RSV förekommer det inte särskilda skatteregler för derivat i de fall då dessa ingår i den yrkesmässiga näringsverksamheten. Beskattningsunderlagen baseras därför helt på redovisningen. RSV menar att många svenska aktörer skatteplanerar genom att utnyttja oklarheter i regler för finansiella instrument. I mars 1996 uppmanade RSV regeringen att vidta lagstiftningsåtgärder. Till grunden för dessa begär låg RSV:s rapport 1996:1 där man i princip föreslår värdering till verkligt värde för beskattningsändamål.¹⁹¹

4.3 Är värdering till verkligt värde tillförlitligt?

Värdering till verkligt värde förutsätter att värderingen är möjlig att fastställa och därmed tillförlitlig. Det råder dock skilda meningar i den offentliga debatten huruvida värdering till verkligt värde är tillförlitligt eller inte.

Debatten avseende det verkliga värdets tillförlitlighet är någorlunda enkelspårig. Den allmänna uppfattningen är att marknadsvärden inte är tillgängligt för alla instrument och att uppskattningen av verkligt värde inte alltid är tillförlitlig.

Bengt-Allan Mettinger, redovisningschef på FI, menar att för ett antal instrument finns noteringar på likvida marknader och då är möjligheterna goda att med tillräckligt precision kunna bestämma det verkliga värdet. Den stora frågan är om det verkliga värdets fastställande går att göra med rimlig precision för alla de instrument som överhuvudtaget inte är noterade eller inte handlas med.¹⁹²

Forskare i USA delar Mettingers mening i att redovisning av verkliga värden är lätt att tillämpa för vissa finansiella instrument då marknaden och även andrahandsmarknader är väletablerade eftersom marknadsvärden entydigt kan fastställas. På marknader där det förekommer konkurrenskraftiga varor är det verkliga värdet väldefinierat och därmed relevant för investerares beslutfattande. Problem uppstår då finansiella instrument handlas på en mindre likvid marknad eller överhuvudtaget inte kan köpas eller säljas. Det handlar om situationer då

---

¹⁹⁰ Barth Mary E, *Accounting Review* (Vol. 71, 4 1996), s 513 ff.

¹⁹¹ *Redovisning och beskattning av finansiella instrument*, Balans (Nr 4/1996), s 4 ff.

¹⁹² Mettinger Bengt-Allan, Balans (Nr 4/1997), s. 9 ff.

inköpspris, försäljningspris och nyttjandevärde är olika. Detta händer då värdet av ett finansiellt instrument beror på idiosynkratiska och opåtagliga faktorer. Det blir då svårt för företag att kommunicera med dess utestående värden på ett tillförlitligt sätt. Det är exempelvis svårt för en ursprunglig långgivare att kommunicera med en utomstående angående värdet av ett kommersiellt lån eftersom värdet bestäms av olika variabler såsom långgivarens erfarenhet, relationen till låntagaren samt villkoren för lånet.¹⁹³

Det finns även andra studier som stödjer idén att verkligt värde som inte tas direkt från marknaden är mindre pålitligt. Forskarna menar att värdering till verkligt värde inte ska tillämpas på skulder. Om redovisning av verkligt värde även ska utvidgas till skulderna måste chefernas bedömningar användas för att mäta det verkliga värdet, vilket kan leda till att de redovisade siffrorna blir utsatta för manipulation av ledningarna.¹⁹⁴

En tydlig illustration av brister avseende marknadsvärdets tillförlitlighet framkommer i en DN artikel, skriven av journalisten Bengt Carlsson. I artikeln redogörs för problematiken gällande vad som är korrekt verkligt värde. Redan på 1990-talet syntes tendenser till detta då fastighetsbolagen värderade sina fastigheter till ett värde som var högre än det verkliga ungefär en gång per kvartal enda tills finans- och fastighetskrisen utbröt och värdena föll i avsevärd bemärkelse.¹⁹⁵

FASB är medveten om att det verkliga värdets tillförlitlighet avseende vissa finansiella instrument kan ifrågasättas. I discussion memorandum menar opponenter till värdering till verkligt värde att verkligt värde kan vara svårt att fastställa eller uppskatta, i synnerhet när ett färdigt marknadspris saknas. Detta till följd av att den redovisade siffran kan vara fel samt att uppskattningar kan manipuleras av medvetna optimistiska eller pessimistiska antaganden.¹⁹⁶

FASC är optimistiska till värdering till verkligt värde ens tillförlitlighet, dock använde FASC uttrycket verkligt värde istället för marknadsvärde i remissuttalandet till FASB:s discussion memorandum. Med detta menar FASC att det inte påträffas marknadsvärden för samtliga finansiella instrument. De anser vidare att en uppskattning av verkligt värde ska användas då något marknadsvärde inte är tillgängligt och att uppskattningen av det verkliga värdet förtjänar uppmärksamhet.¹⁹⁷

FASC hävdar att marknadsvärde är en indikation av verkligt värde, vilket ska användas då marknadsvärdet är det bästa måttet på verkligt värde. En annan indikation av verkligt värde är en nuvärdesberäkning av instrumentens framtida kassaflöde, vilket ska användas då det ger den mest relevanta informationen. Vid användningen av en nuvärdesberäkning ska en lämplig kalkylränta användas vilket i allmänhet är en instrumentspecifik kalkylränta.¹⁹⁸

---

¹⁹³ Wahlen James M et al, Accounting Horizons (Vol. 14, 4 2000), s. 501 ff.

¹⁹⁴ Wahlen James M et al, Accounting Horizons (Vol. 14, 4 2000), s. 501 ff.

¹⁹⁵ Carlsson Bengt, Dagens nyheter, 2002-06-02.

¹⁹⁶ FASB, *Discussion memorandum* (1991), s. 14.

¹⁹⁷ Weygandt Jerry J et al, Accounting Horizons (Vol. 7, 3 1993), s. 95 ff.

¹⁹⁸ Weygandt Jerry J et al, Accounting Horizons (Vol. 7, 3 1993), s. 95 ff.

FASC tror att konsekvensen av att värdera finansiella instrument till verkligt värde är viktigt. Detta innebär att ett instrument ska använda en konsekvent värdering till verkligt värde för att öka jämförbarheten över tiden.¹⁹⁹ Verkligt värde är en generell definition och kan innehålla olika förklaringar. En svensk forskare anser att marknadsvärdet rymmer många alternativ såsom försäljningsvärde, återanskaffningsvärde, likvideringsvärde etc.²⁰⁰ Själva begreppet verkligt värde kan orsaka förvirring och felaktiga användanden av definitionen kan försvåra jämförelser mellan företag och inom företag över tiden, vilket innebär att även dess tillförlitlighet således minskar. Liknande diskussioner förs av åtskilliga forskare från olika universitet i världen. Två forskare i USA, Mary E Barth och Wayne R. Landsman, anser att verkligt värde kan definieras som marknadsvärde i en förenklad ekonomisk miljö, där marknadspriser reflekterar all relevant information. I en realistisk ekonomisk miljö, där verkligt värde inte är tillgängligt, uppkommer tre sätt att framställa verkligt värde; entry value (det pris köparen betalat vid inköp), exit value (det pris som köparen får vid försäljning) och value-in-use (nyttjandevärdet för företaget). Inget av dessa tre ovannämnda värden är under alla omständigheter iakttagbara, vilket därmed skapar utrymmen för felmätningar.²⁰¹

Banksektorn tillhör en annan skara debattörer som har åsikter kring det verkliga värdets tillförlitlighet, vilket är ett av de starkaste motargumenten som används för att komma ifrån värdering till verkligt värde inom banksektorn.

Paul Chisnall, direktör för BBA, den engelska motsvarigheten till bankföreningen, åsyftar till att redovisningsinformationens tillförlitlighet grundas på trogen framställning av den ekonomiska verkligheten och därmed inte på legala former av transaktioner. Det finns både aktiva och likvida marknader för vissa bankspecifika finansiella instrument såsom skuldvärdepapper, eget kapital och en del derivat, men betydelsefulla marknader för lån och värdepappersdepå existerar inte. Värdepapperisering är fortfarande inte färdigutvecklat utanför USA. Användandet av kreditderivat växer, men prissättning förblir bristfällig. Inte alla derivat kan handlas på marknaden och det säkrade värdet fortsätter att vara oväsentligt jämfört med lånemarknaden. Detta leder till att enorma mängder tillgångar och skulder behöver värderas med liten eller ingen referens till marknadsvärdet och betydelsefulla antagande behöver göras vid uppskattningen av det verkliga värdet, vilket innebär att det verkliga värdets tillförlitlighet rubbas.²⁰²

IASC är däremot positivt inställda till det verkliga värdets tillförlitlighet. JWG har som uppfattning att det är fullt möjligt att fastställa verkliga värden på tillräckligt tillförlitliga sätt för så gott som alla instrument. Verkligt värde ska i första hand fastställas med utgångspunkt från marknadspriser. Om sådana inte finns att tillgå får man istället utgå från marknadspriser på liknande instrument eller från etablerade värderingsmodeller.²⁰³

---

¹⁹⁹ Weygandt Jerry J et al, *Accounting Horizons* (Vol. 7, 3 1993), s. 95 ff.

²⁰⁰ Wahlström Gunnar, *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning* (2000), s. 70.

²⁰¹ Barth Mary E et al, *Accounting Horizons* (Vol. 9, 4 1995), s. 97 ff.

²⁰² Chisnall Paul, *Balance Sheet* (Vol. 9, 1 2001), s. 27 ff.

²⁰³ Rundfelt Rolf, *Balans* (Nr 1/2001), s. 43 f.

Den offentliga debatten kring det verkliga värdets tillförlitlighet, särskilt diskussionen avseende pålitligheten av värdering skulder till verkligt värde, har lett till IASB:s senare betänkande angående försiktighet i värdering till verkligt värde. I april 2004 publicerade IASB ett utkast som föreslog ett begränsat tillämpande av IAS 39; The Fair Value Option. Denna fastställer att implementeringen av finansiella instruments värdering till verkligt värde av finansiella tillgångar och skulder ska avgränsas samtidigt som fördelarna med värdering till verkligt värde beskyddas.²⁰⁴ Den 1 oktober 2004 röstade ARC, huruvida IAS 39 ska godkännas, vilket resulterade i att EU-kommissionen begärde att IASB vidtar ändringar kring fair value option.²⁰⁵

4.4 Banksektorns valfrihet avseende värdering till verkligt värde

Värdering till verkligt värde kommer att skapa stora skillnader vad gäller värdering av anläggningstillgångar. Den största effekten hittills ligger i att värdering till verkligt värde medför volatilitet på finansmarknaden i företagens resultat och ställning. Redovisning, baserad på värdering till verkligt värde, kommer därför att påverka banksektorn i större utsträckning än andra branscher då bankerna har högst proportion av finansiella tillgångar²⁰⁶. Detta har lett till en debatt, främst mellan bankerna och normgivarna, angående redovisningens reglering av finansiella instrument sedan början på 1990-talet. Debatten omfattar många viktiga problem, men det primära debatttemat belyser huruvida bankerna ska värdera sina tillgångar och skulder till verkligt värde i de offentliga finansiella rapporterna.²⁰⁷ Debatttemat behandlar därmed huruvida bankerna ska få valmöjlighet i värdering till verkligt värde avseende deras finansiella instrument.

De franska bankerna tillsammans med de tyska bankerna är de som protesterar mest. Philippe Bordenave, finansdirektör of BNP Paribas; den största banken i Frankrike, påstår att de nya reglerna kommer att medföra stora onaturliga svängningar på aktieägarens eget kapital som inte har någon ekonomisk substans.²⁰⁸

Paul Chisnall, direktör på BBA, rekommenderar att IASB ska överge sitt förslag att banksektorn ska värdera sina tillgångar och skulder till verkligt värde och istället samarbeta med bankorganisationer för att förbättra den finansiella rapporteringen. Förutom diskussionen kring det verkliga värdets tillförlitlighet (se avsnitt 4.3), anser han bland annat att normgivaren oskäligt har utnyttjat undersökningar av finansiella instrument från den akademiska världen (se avsnitt 4.2) och misslyckats med att ta hänsyn till den tvekan som förekommer hos forskarna som är för värdering till verkligt värde. Han menar även att forskarna argumenterar för det verkliga värdets relevans, men samtidigt är de

---

²⁰⁴ <http://www.iasplus.com/europe/0409tweedie.pdf>, 2004-10-08.

²⁰⁵ <http://iasplus.com/europe/0410arcopinion.pdf>, 2004-11-08.

²⁰⁶ *True and fair is not hard and fast*, The Economist, (Vol. 367, 8321 2003) s. 71 ff.

²⁰⁷ Chisnall Paul, Balance Sheet (Vol 9, 1 2001), s 27 ff.

²⁰⁸ *True and fair is not hard and fast*, The economist, (Vol 367 Iss 8321 2003) s. 71 ff.

tveksamma huruvida verkligt värde kan mätas i praktiken. Han påstår vidare att normgivaren inte har övervägt synpunkter av de forskarna som är emot värdering till verkligt värde.²⁰⁹

I Sverige har Bankföreningen inom ramen för arbetet i EBF (EU-bankföreningen) deltagit i remissbehandlingen av IAS 39. Bankföreningen har även i skrivelser till EU-kommissionen, EFRAG samt Justitiedepartementet framfört svenska bankers förfrågan avseende IAS 39 och då främst angående reglerna om säkringsredovisning.²¹⁰

Bankföreningen begär att svenska officiella representanter verkar för att IAS 39 inte implementeras inom EU i sin nuvarande form. Bankföreningen har även skickat liknande skrifter till EU och IASB.²¹¹

Bankföreningens oro gör sig inte hörd. I proposition 2003/03:121 om Redovisning och värdering av finansiella instrument föreslog regeringen en lagändring i ÅRL och ÅRKL för genomförandet av IAS 39 som antogs i maj 2002.²¹² Genom förslagen blir IAS 39 tvingande bland annat för svenska banker från och med 2005. Regeringen föreslår i propositionen att samtliga kreditinstitut och värdepappersbolag, till skillnad från företag i allmänhet, ska vara skyldiga att tillämpa de värderingsprinciper som finns i IAS 39. Det främsta skälet för detta ställningstagande anser regeringen är att finansiella instrument utgör ett dominerande inslag i kreditinstituts och värdepappersbolags balansräkningar och att det därför är av stor betydelse för jämförbarheten, att enhetliga redovisnings- och värderingsprinciper används. En hög jämförbarhet anses vara viktig med hänsyn till särskilda skyddsintressen som finns i finansiella företag.

Bankföreningen hävdade den 4 september 2003 i sitt uttalande till Riksdagen att IAS/IFRS värdering till verkligt värde och aktivering av derivat strider mot naturen av bankernas verksamhet och ger en grovt felaktig bild av en banks resultat och ställning. De svenska lagarna bör enligt Bankföreningen därför medge kreditinstitut valfrihet av värderingsprinciper²¹³.

Även de amerikanska bankerna är emot värdering till verkligt värde. ABA och IBAA påstår, först och främst, att resultat baserade på värdering av investeringsvärdepapper tenderar att vara mer volatila jämfört med resultat baserade på historiska värden. Eftersom resultaten inte reflekterar den faktiska volatiliteten av bankernas verksamhet, kan det leda till fel investeringsbeslut av investerare vilket i sin tur ökar bankernas kapitalkostnader. För det andra kan värdering till verkligt värde ge upphov till att bankerna i större utsträckning bryter mot regler beträffande kapitaltäckningsgrad då bankernas eget kapital fluktuerar. Detta leder följaktligen till extra kostnader för banker i form av regleringsinterventioner. Slutligen är kassaflöden av kontrakterade investeringar i skuldvärdepapper, vilka innehas till förfall, förutbestämda. Till följd av detta är

---

²⁰⁹ Chrisnall Paul, Balance Sheet (Vol 9, 1 2001), s 27 ff.

²¹⁰ <http://www.bankforeningen.se/upload/eu-nyttjuni2004.pdf>, 2004-11-11.

²¹¹ http://www.bankforeningen.se/upload/j021104_001.pdf, 2004-11-11.

²¹² <http://www.regeringen.se/content/1/c4/07/91/e317fcd7.pdf>, 2004- 11-10.

²¹³ http://www.bankforeningen.se/upload/1030904f_001.pdf, 2004-11-11.

förändringar i verkligt värde av dessa skuldvärdepapper irrelevanta för värdering av bankernas eget kapital och ska således inte redovisas i resultaträkningen.²¹⁴

Akademiska undersökningar från olika amerikanska universitet åskådliggör bankernas bekymmer för volatilitet och att inskränkningar av regler gällande kapitaltäckningsgrad är befogade, men dessa faktorer påverkar dock inte. Undersökningarna påvisar även att räntan på skuldvärdepapper påverkar priset på bankernas aktier trots att de kontrakterade kassaflödena i skuldvärdepapper är förutbestämda.²¹⁵

Trots att de europeiska och amerikanska bankernas protester är starka, är det emellertid ECB som kan påverka IASB mest i fråga om bankernas valfrihet till värderingsprincip. Enligt ECB innebär IAS 39 att en större andel av bankernas tillgångar och skulder kommer att tas upp till verkligt värde. Exempelvis ska samtliga derivat tas upp till verkligt värde oavsett om de innehas för säkringsändamål eller inte. Att en större andel av tillgångarna och skulderna tas upp till verkligt värde kommer att medföra att fluktuationerna i resultaträkningen och att eget kapital ökar. ECB hörde därmed av sig till IASB med starka invändningar mot ”The Fair Value Option” i IAS 39. IASB tog intryck av ECB:s kritik och publicerad den 21 april 2004 en remiss med förslag till begränsningar i standarden.²¹⁶

Bankerna ansåg, i juli 2004, att dialogen med IASB avseende ändringar i IAS 39 varken varit tillfredsställande eller resulterat i några avgörande ändringar av standarden. Mot bakgrund av detta säger de europeiska bankerna nej till godkännandet för användning av IAS 39 i dess befintliga skick inom EU.²¹⁷

Till följd av den kritik som riktats mot standarden från framförallt europeiska banker och ECB, har EU-kommissionen tidigare uttalat sig om att en förutsättning för ett godkännande är att europeiska banker och IASB når konsensus i fråga om viktiga delar av IAS 39 och att ett godkännande av hela IAS 39 inte är möjlig. Med anledning av detta har Kommissionen tagit fram tre alternativa vägar att gå. Det första alternativet innebär att IAS 39 godkänns med vissa modifieringar som ska gälla under en övergångsperiod. Modifieringarna avser vissa delar av reglerna om säkringsredovisning och att ”The Fair Value Option” inte kan användas på skulder. Det andra alternativet innebär att IAS 39 godkänns, men att banker inte behöver använda standarden under en övergångsperiod. Slutligen finns det ett alternativ som innebär att Kommissionen skjuter på godkännandet av IAS 39 till dess att standarden är färdigreviderad. Det alternativ som Kommissionen för närvarande verkar ha starkast preferens för är det första alternativet. Denna tolkning baseras på att Kommissionen gett sitt rådgivande organ EFRAG i uppdrag att göra en teknisk utvärdering av det första alternativet.²¹⁸

---

²¹⁴ Barth Mary E et al, Accounting Horizons (Vol 19, 3-4 1995), s. 577 ff.

²¹⁵ Barth Mary E et al, Accounting Horizons (Vol 19, 3- 4 1995), s 577 ff.

²¹⁶ <http://www.bankforeningen.se/upload/eu-nyttjuni2004.pdf>, 2004 - 11-11.

²¹⁷ <http://www.bankforeningen.se/Vår%20verksamhet/Nyhetsbrev/Nyhetsbrev%20nr%203,%20jun%202004/IAS%2039--k--%20Europeiska%20banker%20säger%20nej.aspx>, 2004-11-11.

²¹⁸ <http://www.bankforeningen.se/Vår%20verksamhet/Nyhetsbrev/Nyhetsbrev%20nr--d--%204,%20sept%202004/IAS%2039--k--%20modifierad%20version%20kan%20godkännas%20inom%20EU.asp>, 2004-11-11.

ARC röstade den 1 oktober 2004 och som väntat blev det inte ett godkännande av hela IAS 39. EU kräver att IASB vidtar två modifikationer; bestämmelser om full fair value option och säkringsredovisning, vilket är just de två punkterna som banksektorn motsätter sig och debatterar för. Huruvida bankerna får en valmöjlighet angående värderingsprinciperna eller inte är ännu oklart. För närvarande har bankerna, liksom andra noterade företag, inte skyldighet att tillämpa en fullständig värdering till verkligt värde innan IASB har reviderat IAS 39 avseende full fair value option. Revideringarna ska vara genomförda innan årsskiftet 2004/2005 med hänsynstagande till ECB:s och Basel Committees åsikter. IASB har dock accepterat att diskutera med EBF om dess förslag om en ny säkringsredovisningsmetod. EU-kommissionen önskar att en lösning skulle kunna komma till stånd före september 2005.²¹⁹

Banksektorn har varit väldigt aktiv i den offentliga debatten, avseende värdering till verkligt värde av finansiella instrument, vilket har resulterat i att deras röster hörts samt gett ett intryck. Fram tills de slutgiltiga bestämmelserna tas kan man förvänta sig en fortsatt het debatt från banksektorns sida.

4.5 Tidpunkt för när konverteringen till IAS 39 ska påbörjas?

Debatten kring tidpunkten för när konverteringen ska påbörjas är återigen enkelriktad internationellt och debattörerna består nästan enbart av revisorer och representanter från normgivande organisationer.

Sir David Tweedie uppmanar företagen att påbörja konverteringsarbetet i tid av den orsaken att konverteringen medför en lång inlärningsprocess då företag inte enbart behöver lägga ner tid och resurser på att förändra sina redovisningssystem utan även resurser på att utbilda ledningen, direktörerna och investerarna om innebörden av konverteringen från nationella redovisningsregler till internationella redovisningsstandarder.²²⁰

Robert Hodgkinson, teknisk direktör i den största brittiska redovisningsorganisation Institute of Chartered Accountants i England & Wales, framförde liknande synpunkter genom att förvarna omgivningen att det inte enbart är siffrorna för 2005 som företagen behöver oroa sig för då samtliga siffror för 2004 måste presenteras i alla finansiella rapporter för 2005 för jämförelsens skull. Vid presentationen av 2004 års komparativa siffror måste reglerna som ska gälla från och med 2005 appliceras retrospektivt. För de handlingskraftiga företagen har ett parallellt system redan startat från och med den 1 januari 2004. För andra företag bör en långvarig konvertering tas itu med direkt.²²¹

---

²¹⁹ <http://iasplus.com/europe/0410arcopinion.pdf>, 2004-10-08.

²²⁰ Sir David Tweedie, Balance Sheet (Vol. 12, 2 2004), s. 5.

²²¹ Hedgkinson Robert, Balance Sheet (Vol. 12, 2 2004), s. 22 ff.

I Sverige är det huvudsakligen revisorerna som deltagit i debatten i frågan om tidpunkten för när konverteringen bör påbörjas. Jan Buisman, chef för redovisningsspecialisterna på Öhrlings PricewaterhouseCoopers, yttrade redan 2002 att konverteringsprojektet bör påbörjas så fort som möjligt. Då ansåg RR i Sverige att man än så länge inte kunde följa med i utvecklingen med värdering till verkligt värde en av de finansiella instrumenten då ÅRL lade hinder i vägen. Han påstod att regeringen bör göra det möjligt för företag att tillämpa värdering till verkligt värde genom att ändra ÅRL omgående så att svenska företag kan konkurrera på den internationella kapitalmarknaden på samma villkor som andra bolag.²²² Från och med den 1 januari 2004 har detta blivit möjligt för företagen att göra.

Det flesta revisorer i Sverige delar Buismans mening. Birgitta Jönsson-Lindmark skriver också i Balans att ”vänta och se” är en policy som kan leda till krishantering. Att gå över till att upprätta årsredovisning och delårsrapporter enligt IAS/IFRS är för flertalet berörda företag ett stort och tidskrävande projekt. Det bör vara angeläget för samtliga berörda företag bland annat att tidigt under 2003 få en rimligt detaljerad bild av hur övergången kommer att påverka redovisningens bild av ställning och resultat. Den som hittills tillämpat principen ”vänta och se” men ändå vill att övergången ska ha formen av en kontrollerad process snarare än av en övning i krishantering gör därför klokt i att ta tag i frågorna redan idag. Krishantering lyckas ibland men ger lika ofta upphov till den typ av ”skandal” som media mer än gärna sätter tänderna i. IASB har dessutom uttalat sig om att det inte kommer att finnas några lättnadsmöjligheter för dem som av något skäl inte hinner med.²²³

En annan revisor Johan Rippe påstår även att det är viktigt att påbörja konverteringsprojektet i tid då det är en tidskrävande process som kräver interna resurser i kombination med externa resurser i form av revisorer, management konsulter och systemkonsulter. År 2005 må låta avlägset för många företag men det man bör ha i åtanke är att jämförelsesiffror för 2004 ska finnas med i årsredovisningen för 2005, vilket innebär att utgående balanser för 2004 måste justeras. Vissa börser inom EU kräver två års jämförelser vilket innebär att även utgående balanser för 2003 måste justeras. Det är ytterst viktigt att konverteringen till IAS/IFRS inte underskattas och att man har i åtanke att det är en mycket krävande process som berör fler avdelningar i företagen än enbart ekonomiavdelningen. Ju större och komplext ett företag är, ju fler dotterbolag man har, ju fler internationella lagstiftningar man verkar inom, desto mer komplex blir konverteringsprocessen.²²⁴

Enligt en enkätundersökning som Öhrlings PriceWaterhouseCoopers genomförde i Sverige är företag positiva till en tillämpning av IAS/IFRS. I enkätundersökningen som genomfördes 1999 uttalade 79 % av de tillfrågade finansdirektörerna i europeiska bolag att de vill tillämpa IAS/IFRS. Att företag vill redovisa enligt IAS/IFRS börjar även skådas i praktiken. Svolder AB redovisade sina finansiella instrument enligt IAS/IFRS redan i årsredovisningen för 2000/2001 då styrelsen anser att denna leder till en bättre redovisning av

---

²²² Buisman Jan, Balans (Nr 1/2002), s. 6 ff.

²²³ Jönsson Lundmark Birgitta, Balans (Nr 12/2002), s. 19 ff.

²²⁴ Rippe Johan, Balans (Nr 6-7/2001), s. 27 ff.

företagets verksamhet. Även de delvis statsägda TeliaSonera följer IAS sedan 2001.²²⁵

Däremot visar det sig i stor utsträckning att företagen inte hinner med konverteringsarbetet i den meningen att företagen misslyckats med att kommunicera de nya redovisningsreglerna med marknaden. Företagen kritiserar av både börsanalytiker och aktiesparare för bristande information i frågan om hur deras siffror påverkas av konverteringen. Åtskilliga experter varnar för att år 2005 kan bli ett turbulent börsår med svårtolkade rapporter. Den oberoende analytikern Peter Malmkvist menar att flertalet placerare så gott som fortfarande är helt oförberedda, vilket delvis beror på att få börsbolag gått ut med information, gällande konverteringens innebörd.²²⁶ Aktiespararnas ombudsman och chefjurist, Lars Milberg, är orolig för att den mindre kunniga delen av aktiemarknaden, småspararna, kan drabbas.²²⁷

4.6 Kapitelsammanfattning

Genom att studera den offentliga debatten kring de finansiella instrumentens värdering till verkligt värde, har vi skaffat oss förkunskap till vårt undersökningsområde. Utifrån de teman som redogjorts för, har vi först uppmärksammat att de viktiga internationella normgivarna såsom IASC, FASB är förespråkare för värdering till verkligt värde, vilket grundar sig på de internationella akademiska undersökningarna. Det har framkommit en uppfattning i den offentliga debatten att verkligt värde är mest relevant för användarna av finansiella rapporter, då den reflekterar de företagsspecifika händelserna och samtliga ekonomiska omständigheter på marknaden. Verkligt värde ger kvantitativ information avseende företagets fordringar och skulder per varje bokslutsdag samt de vinster och förluster som företagen åsamkat sig under redovisningsperioden. Verkligt värde gör det möjligt för ledning, investerare, kreditgivare och regleringsmyndigheter att uppskatta risk och vinstpotential som är inbäddad i ledningens investeringsbeslut och därefter konsekvenser av företagets investeringsstrategier, vilket är viktig och användbar information för investerarna och kreditgivarna.

Förutom det verkliga värdets relevans, debatteras även dess tillförlitlighet. I den offentliga debatten, framkommer inställningen att verkligt värde har en större värder relevans men mindre tillförlitlighet. Motsättningar mellan det verkliga värdets relevans och tillförlitlighet ligger i att det inte finns marknadsvärden för samtliga finansiella instrument att tillgå vid mätning av det verkliga värdet. För de finansiella instrument som har en likvid, konkurrenskraftig marknad, är verkligt värde lika med marknadspriset, det vill säga verkligt värde kan bestämmas med precision. Med anledning av att inte samtliga tillgångar och skulder kan handlas på en marknad finns det inte ett fastställt verkligt värde för alla finansiella instrument. Att värdera dessa finansiella instrument till verkligt värde innebär att

---

²²⁵ Buisman Jan, Balans (Nr 1/2002), s. 6 ff.

²²⁶ Malmkvist Peter, Dagens Industri, 2004-12-01.

²²⁷ Levander Margaretha & Svensson Anna, Dagens industri, 2004-12-01.

redovisaren måste använda sig utav riskabla antaganden som inte har sin utgångspunkt på marknaden, vilket kan skapa möjligheter för manipulation från ledningens sida, med avsikt att försköna företagets resultat. Brister i det verkliga värdets tillförlitlighet ligger även i att det är svårt att avgöra vad det korrekta verkliga värdet är eftersom det dels finns olika definitionsförklaringar av verkligt värde och dels då en förenklad perfekt marknad inte existerar.

De icke-finansiella företagen är inga aktiva deltagare i den offentliga debatten och deras synpunkter gällande värdering till verkligt värde är därmed inte synliga. Banksektorn är däremot en aktiv debattörgrupp i frågan gällande redovisning av finansiella instrument, vilket innebär att deras röster är hörda. De europeiska och amerikanska bankerna anser att värdering till verkligt värde strider mot bankverksamhetens natur samt att värderingen, till följd av de onaturliga svängningarna som orsakas av värdering till verkligt värde, ger en grovt felaktig bild av bankernas resultat och ställning. Banksektorn begär således valfrihet vid tillämpandet av värderingsprincip, vilket gav intryck på den internationella normgivaren. Kommissionen kräver att IASB vidtar två modifikationer; bestämmelser om full fair value option och säkringsredovisning, vilka är just de två punkterna som banksektorn motsätter sig och debatterar för. Revideringarna ska vara genomförda innan årsskiftet 2004/2005 med hänsynstagande till ECB:s och Basel Committees åsikter. Huruvida bankerna får en valmöjlighet angående värderingsprinciperna eller inte är ännu oklart.

Både IASB och revisorerna uppmanar företagen om att påbörja konverteringsarbetet i tid. Enligt revisorerna är en övergång till att upprätta årsredovisning och delårsrapporter, enligt IAS/IFRS, för flertalet berörda företag ett stort och tidskrävande projekt som kräver interna resurser i kombination med externa resurser i form av revisorer, management konsulter och systemkonsulter. IASB påminner att konverteringsarbetet inte enbart innebär förändringar av siffror och system för företagen, utan även ett nytt sätt att tänka och kommunicera. Företagen står inför en lång inlärningsprocess då de måste utbilda både ledningen och aktieägarna om konverteringens innebörd. Allt detta innebär att det är av stor vikt att företagen påbörjar konverteringsarbetet i god tid.

5 Intervjuer

Kapitlet redogör för empirins andra delstudie som belyser respondenternas åsikter på de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna kring de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför för företagen, avseende värdering till verkligt värde. I kapitlets första avsnitt redogörs för de åsikter som framförts av respondenterna på de icke-finansiella företagen. Kapitlet åtföljs därefter av respondenternas åsikter från de finansiella företagen samt revisionsbyråerna.

5.1 Åsikter från respondenter på de icke-finansiella företagen

Nedan följer en redogörelse för de åsikter som framkommit vid intervjuerna med respondenterna från de icke-finansiella företagen. Deras åsikter har ställts mot respondenternas åsikter från de finansiella företagen med avsikt att se om den påverkan som förändringarna i konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde, är ekvivalent eller i stor bemärkelse skiljer sig åt i jämförelse med vad som framkommit i den offentliga debatten.

5.1.1 Konverteringsarbetet

Samtliga respondenter på de icke-finansiella företagen anser att de påbörjat konverteringsarbetet i tid. Respondenterna betonar dock att det som påverkar företagen mest är att standarden fortfarande är under revidering, vilket innebär att företagen inte har ett tydligt mål. Detta innebär att företagen har förberett sig så långt det går med tanke på förutsättningarna ovan. Samtliga respondenter anser det anmärkningsvärt att normgivaren, IASB, inte kan påskynda bearbetningen av IAS 39 samt att de kommer med ändringar så sent, vilket medför att företagen inte får tillräckligt med tid på sig att utföra konverteringsarbetet.

Två företag påbörjade sin konvertering för två år sedan. Det tredje företaget började tillämpa IAS 39 fullt ut 2001 och har inte upplevt konverteringen, avseende värdering till verkligt värde som något problem eftersom värdering till verkligt värde inte är något nytt utan det är sättet att redovisa, till exempel inbäddade derivat, som har ändrats. Redovisningsrutiner kompletteras snarare än ändras.

Respondenter från samtliga icke-finansiella företag anser att utbildning av ledning, styrelse och kommunikation med marknaden utgör en lika viktig del av konvertering som det siffermässiga arbetet. En respondent lyfter fram att

ledningen är införstådd med vad konverteringen innebär för företaget. De började på VD: nivå men styrelsen är dock inte involverad i samma utsträckning som VD:n utan de blir endast informerade. Respondenten anser att det är mycket viktigt att alla instanser i företaget vet vad konverteringen innebär och i dagens läge anser respondenten att alla i företaget är någorlunda insatta i konverteringens innebörd, detta då företaget har arbetat med konverteringen under en längre period. Respondenten har även upplevt att ledningen med tiden blivit mer insatt i innebörden av den nya standarden. Samma respondent framhåller att företaget måste lämna mer upplysning gällande riskerna, ränterörligheten samt hur företaget beräknar verkligt värde, vilket företaget anser att de lyckats med. Samtliga respondenter anser vidare att det är viktigt att kommunicera med marknaden såsom analytiker och investerare eftersom analytiker måste kunna välja ut relevant information och investerare måste kunna förstå hur balansräkningen och resultaträkningen påverkas av de nya reglerna. Det kan dock fortfarande vara svårt att kommunicera med mindre kunniga småplacerare. För att undvika ett sådant scenario att investerare fattar felaktiga beslut till följd av dålig kommunikation från företagets sida, har ett företag förutom det siffermässiga arbetet även planerat kommunikationen med marknaden genom att tillägga en kort summering i årsredovisningen 2004 avseende konverteringen till IAS 39, enligt en respondent. Det ska bland annat finnas två utfall; ett enligt det nuvarande regelverket och ett enligt IAS 39. Det finns även, enligt samma respondent, en Audit Kommitté inom företaget vars uppgift är att informera styrelsen och ledningen om alla nya redovisningsregler samt att upplysa om dess innebörd för företaget.

5.1.2 De icke-finansiella företagens påverkan av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför

Nedan redogörs för hur respondenterna på de icke-finansiella företagen anser att förändringar, till följd av konverteringen till IAS 39, påverkar deras företag.

Derivatens synliggörande i balansräkningen

Enligt en respondent kommer de icke-finansiella företagen att påverkas mest av volatiliteten till följd av derivatens synliggörande i balansräkningen och resultaträkningen. Respondenten på det icke-finansiella företag som började tillämpa IAS 39 redan 2001, anser att förändringarna i balansräkningen och resultaträkningen är stora i absoluta tal men inte så dramatiska i relativa tal. Volatiliteten har därmed varit begränsad och svängningarna i balansräkningen och resultaträkningen har avtagit med tiden. En anledning till att förändringarna är ringa är att företaget har en enkel sammansatt säkringsportfölj. Marknaden reagerar inte på dessa mindre förändringar och det skapar därmed inga förklaringsproblem, enligt respondenten. Två respondenter anser att derivatens synliggörande i balansräkningen och resultaträkningen är bra då företagsrisker blir mer synliga och denna information är relevant för investerarnas beslutsfattande. En annan respondent anser att det är bra då alla berörda företag måste redovisa enligt enhetliga redovisningsregler, vilket underlättar jämförelser mellan företag. En respondent menar även att om alla företag följer samma regler kan det öka

förståelser för redovisningen genom att enhetliga detaljerade regler oftast leder till en offentlig debatt, vilket i sin tur ger bättre lösningar.

Klassificeringskategorier

En respondent framhäver att den nya klassificeringen är bra då företagen måste bestämma vilket syfte de har vid ingången av kontrakt vid inköp av finansiella instrument, vilket innebär mindre möjlighet för manipulering. Klassificeringskategorierna medför inte så stor skillnad jämfört med dagens klassificering anser två av respondenterna på de icke-finansiella företagen, medan den tredje anser att det är något komplicerat men ändå acceptabelt. Det enda som, enligt en respondent, kan vara besvärligt är att räntevärdera lån effektivt. Skulderna medför inga problem då dessa inte värderas till verkligt värde. Chansen för manipulation är dock liten då omklassificering enligt reglerna inte är tillåten. En annan respondent menar att den nya klassificeringen inte påverkar företagets redovisning i någon större utsträckning då den inte är helt ny i förhållande till den traditionella indelningen av tillgångar och skulder. Dessutom behöver den nya klassificeringen inte nödvändigtvis påverka balansräkningens utformning, utan ska främst användas för värderingsändamål.

Skapandet av orealiserade vinster och förluster

Samtliga respondenter tycks inte besväras av skapandet av orealiserade vinster och förluster eller att försiktighetsprincipen får en mindre betoning, då den i princip sätts ur spel. En respondent anser att orealiserade vinster kan leda till volatilitet men det tillhör konverteringsprocessen och kan inte undvikas. Därmed innehas ett säkringsprogram i företaget vars syfte är att minska volatiliteten. Samma respondent betonar att företaget har skissat på ett nytt utseende på deras finansiella rapporter för att kunna kommunicera volatiliteten med marknaden. Hur detaljerade dessa blir är i dagsläget osäkert då den första kvartalsrapporten kommer först om tre månader. I frågan om försiktighetsprincipen sätts ur spel svarade en respondent att försiktighetsprincipen inte existerar i IAS-världen på samma sätt, så ur den synpunkten kan man säga att den sätts ur spel. När det gäller finansiella instrument var försiktighetsprincipen nödvändig förut eftersom kopplingen redovisning och beskattning medförde att det inte var lämpligt att ta fram orealiserade vinster till beskattning. Kopplingen redovisning och beskattning har släppts successivt genom åren särskilt när det gäller redovisning för koncerner. Detta ser respondenten som positivt för jämförbarheten samtidigt som möjligheter ges att bedöma företag utifrån ekonomiska perspektiv och inte skattemässiga.

En respondent menar att om orealiserade vinster inte ska beskattas, ska det inte vara något problem att försiktighetsprincip bortses ifrån. Dessutom finns det symmetri i IAS 39 då säkringsredovisning kan jämna ut svängningarna och den redovisade risknivån skulle inte öka. En annan respondent anser att försiktighetsprincipen inte kommer att sättas ur spel. Att fair value option inte ska tillämpas på skulder är ett exempel på att försiktighetsprincipen finns kvar i det nya regelverket. En tredje respondent menar att försiktighetsprincipen är en europeisk tradition och företag är angelägna om att redovisa jämna resultat. Vid en global harmonisering av redovisningsstandarden kommer

försiktighetsprincipen att bortses ifrån men enligt respondenten spelar det mindre roll. Den nya standarden är ett annat sätt att se på verkligheten, och marknaden kommer att vänja sig inom några år.

Mätning då det inte förekommer något verkligt värde på marknaden

Samtliga icke-finansiella företag har inga problem att mäta verkligt värde. Enligt en respondent, handlar företaget inte med instrument för vilka verkligt värde inte kan mätas av företaget. De ställer mätbarhet som ett krav. Två företag är eniga om att de enda fall som förekommer då företaget har svårt att mäta verkligt värde är inbäddade derivat. Men detta är dock inte ett stort problem då dessa inte utgör en stor del av företagets finansiella instrument. Då företag handlar med inbäddade derivat finns det en Treasury avdelning som konsulteras då avdelningen har nödvändiga resurser att tillgå. Vanliga derivat kan företag hantera utan problem. Samtliga företag menar att de vanligaste derivat de innehar är ränte- och valuta säkringar, det vill säga att de har en enkel säkringsportfölj, vilka är noterade på marknaden. Detta innebär att företagen inte påverkas i någon stor bemärkelse av värderingen överhuvudtaget.

Effekter av övergången till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, på kort respektive lång sikt

Respondenterna från de icke-finansiella företagen är eniga om att det är svårt att uttala sig i dagsläget angående hur de kommer påverkas av övergången till IAS 39 på lång sikt eftersom de långsiktiga effekterna beror på vilken version av IAS 39 som blir den slutgiltiga.

Den kortsiktiga effekten är, enligt två respondenter, att företag måste bestämma sig om de vill säkringsredovisa eller inte. En respondent menar att konverteringsarbetet handlar om hur mycket volatilitet företaget kan leva med, i andra ord, hur stor effekt värdering till verkligt värde får ha i resultaträkningen. Detta innebär att företaget försöker säkra de risker de har för att minska volatiliteten i resultatet. För att möjliggöra detta har företaget tre strategier i syfte att minska riskerna. Den första är att företaget försöker säkra eget kapital, den andra är att säkra skuldportföljen till en viss del och den sista är att de säkrar det kommersiella flödet. En annan respondent menar att företag förstärker sina finansiella risker, dock kanske inte säkringsredovisar till följd av de komplexa säkringsredovisningsreglerna. På kort sikt är risken även stor, enligt en respondent, att man inte förstår redovisningen, men detta är ett övergående fenomen. På lång sikt kommer alla att anpassa sig till denna förändring.

Effekter som företagen är mest oroliga för

Volatilitet innebär teoretiskt sätt högre risker vilket kan leda till att aktiekurser blir mindre stabila. En respondent oroar sig mest för att de som läser de finansiella rapporterna kan få intryck av att företaget är mer exponerat för risker än de egentligen är. Detta till följd av att volatiliteten, som konverteringen medför, inte avspeglar de verkliga riskerna som företaget egentligen är exponerat för. Det företaget som tillämpat IAS 39 sedan 2001 påstår dock att övergången medförde

stora förändringar i balansomslutningen samt i resultaträkningen mellan 2000-2001, men skillnaderna har minskat de senaste tre åren.

En av respondenterna är mest orolig över att det nya redovisningssättet kan påverka företagets rena ekonomiska verksamhet. Till exempel kan ett derivat som har en ekonomisk betydelse för företaget väljas bort på grund av att det är svårt att redovisa till följd av komplexiteten i det nya regelverket. En annan respondent är orolig över att de höga krav som ställs för att få tillämpa säkringsredovisning, enligt IAS 39, vilket medför att det i vissa fall kan bli för kostsamt att säkringsredovisa, vilket kan leda till att företagen istället väljer att redovisa en större volatilitet.

Företagens helhetspåverkan vid en redovisning i enlighet med IAS 39

Enligt en respondent kommer företagets helhetspåverkan avseende redovisningen bero på vilken version av IAS 39 som kommer att gälla. Respondenten anser att direktiven måste bli klara så fort som möjligt då det än så länge finns för många tolkningar av reglerna i IAS 39 samt eftersom det dröjer flera år innan praxis växer fram. En annan respondent anser att företagets finansiella risk som helhet ser större ut jämfört med dagens redovisningsreglering. Det är därmed viktigt att den rena ekonomiska verksamheten inte påverkas. En annan respondents åsikt är att de nya redovisningsreglerna ställer högre krav på säkringsredovisning vilket innebär att det är viktigt för företaget att använda säkringsredovisning i stor omfattning för att minska volatiliteten. Med tiden när alla vant sig vid en större volatilitet blir säkringsredovisningen inte lika dramatisk och nödvändig som den är i dagsläget. Men det uppkommer fall då företagen hittar andra lösningar för att minska riskerna till följd av komplexiteten av säkringsredovisning. En respondent anser att det kommer att ta flera år innan intressenter kommer att kunna skaka bort det gamla tankesättet och vänja sig vid volatiliteten i resultaten. En annan respondent anser att övergången medför vissa beslut som måste fattas, till exempel om företaget ska säkringsredovisa eller inte, vilket påverkar företagets redovisning i helhet.

5.1.3 Inställning till värdering till verkligt värde

Inställningen till att värdera finansiella instrument till verkligt värde avviker inte avsevärt mellan olika respondenter. Respondenterna från samtliga företag tycker att det var mer besvärligt att värdera till verkligt värde i början eftersom regelverkan skiljer sig åt men företagen har lärt sig att acceptera och förstå att det måste finnas en poäng med värderingen. Enligt en respondent är värdering till verkligt värde inte något problem då företaget har ett komplett system som kan analysera fram verkligt värde för de finansiella instrumenten. Respondenten betonar dock att konverteringen till IAS 39 är ett omfattande projekt samt den mest komplexa standarden att införa i förhållande till andra standarder. Ett annat företag har även en centraliserad finansverksamhet som tar hand om alla värderingsfrågor i Stockholm, enligt dess respondent. En respondent poängterar att den tekniska mätningen av verkligt värde inte utgör något problem eftersom värdering till verkligt värde inte är något nytt för företagen, det handlar istället om

att begripa de nya normerna och att förstå hur det verkliga värdet ska redovisas i balansräkningen och resultaträkningen. En respondent betonar att redovisaren måste ta eget ansvar och göra egna bedömningar vid värdering till verkligt värde och att företag måste lämna mer upplysningar om hur instrumenten värderas. Samma respondent har upplevt att verkligt värde kan ha olika definitioner enligt olika regelverk vilket leder till att redovisningen inte blir entydig. Detta försvårar jämförbarheten som den nya standarden vill framhäva. Enligt en annan respondent är värdering till verkligt värde bra då de dolda reserverna försvinner från redovisningen. Men generellt är det svårt för alla att värdera till verkligt värde i början då det ställer högre krav på att förstå och ta till sig var siffrorna i balansräkningen värderas. En respondent anser att företaget inte haft några praktiska problem med värdering till verkligt värde då företaget redan använder sig av välstrukturerade system, men lyfter fram att det finns en del arbete kvar gällande säkringsredovisning. Samma respondent poängterar att företaget redan idag kontinuerligt värderar de flesta instrument till verkligt värde även om detta inte tas upp i redovisningen. Den största förändringen blir att dokumentationen av säkringstransaktioner måste bli mera omfattande och detaljerad och att systemen måste anpassas till detta.

Gällande huruvida värdering till verkligt värde ger en bättre bild av företagens resultat och ställning, anser samtliga respondenter att företag inte har möjlighet att påverka utvecklingen av värderingsregler utan att de följer de regler som normgivare sätter upp. Få respondenter är dessutom villiga att ta en aktiv ställning till huruvida värderingen ger en bättre bild av företagens resultat och ställning. En respondent uttryckte tydligt att det inte är möjligt att uttala sig i frågan. En annan respondent menar att värdering till verkligt värde snarare ger en annan bild av verkligheten än en bättre bild eftersom det handlar om ett annat sätt att tänka och det ger absolut en öppnare bild. Det är bara en respondent från de icke-finansiella företagen som är fullständigt positiv till att värdering till verkligt värde ger en bättre bild av företags ställning, i synnerhet företagens finansiella ställning och respondenten är alldeles övertygad om att värdering till verkligt värde är en bra utveckling av redovisningsriktningen.

5.2 Åsikter från respondenterna på de finansiella företagen

Nedan följer en redogörelse för de åsikter som framkommit vid intervjuerna med respondenterna på de finansiella företagen.

5.2.1 Konverteringsarbetet i övergången till IAS 39

Samtliga respondenter påpekar att standarden fortfarande inte är klar till följd av Kommissionens två modifikationer. Generellt anser respondenterna att deras företag påbörjat konverteringsarbetet i tid, då de kommit så långt som möjligt med

tanke på förutsättningarna enligt ovan. Två av respondenterna lyfter fram att de arbetat med anpassningarna till IAS under ett antal år och framförallt med IAS 39 eftersom det är den standard som kommer påverka dem mest. Enligt en av respondenterna kommer redovisningsrutinerna för dem att ändras så att de tar hänsyn till verkligt värde och i vissa fall även följer upp dessa. I en del fall kommer redovisningsrutiner inte att ändras då en del instrument inte behandlar verkligt värde och i andra fall kommer redovisningsrutinerna att ändras. En respondent poängterade dock att balansen inte räknas om förrän den 1 januari 2005 och det är på de positioner det blir förändringar. Samma respondent påpekade även att de fått vidta övergripande åtgärder såsom ett kontinuerligt anpassningsarbete internt samt tagit del i en lobbyverksamhet för att förbättra IAS 39 genom Svenska Bankföreningen, Europeiska Bankföreningen och Europeiska Sparbanksföreningen med flera.

5.2.2 De finansiella företagens påverkan av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför

Nedan redogörs för hur respondenterna på de finansiella företagen anser att förändringar, till följd av konverteringen till IAS 39, påverkar deras företag.

Derivatens synliggörande i balansräkningen

En förändring, till följd av konverteringen till IAS 39, är att samtliga derivat ska aktiveras i balansräkningen och värderas till verkligt värde. Respondenterna anser att derivatens synliggöranden i balansräkningen ger en rättvisande bild av företagets redovisning. De flesta av de finansiella företagens derivat finns dock med i balansräkningen redan idag och många av dem är redan värderade till verkligt värde. Det är säkringsderivaten som inte finns i balansräkningen och det är detta som blir svårt att redovisa till följd av de hårda kraven för säkringsredovisning. En respondent vill dock poängtera att det finns en missuppfattning om att derivat som inte värderas till verkligt värde inte heller tas upp i balansräkningen. Detta är fel eftersom flertalet av de derivat som det finansiella företaget hanterar har någon räntekomponent i sig och den upplupna räntan bokförs alltid i balansräkningen även då derivatet värderas till anskaffningsvärde. Enligt IAS 39 ska derivat alltid marknadsvärderas och således också den säkrade posten. Det här innebär, enligt en respondent, att de finansiella företagen för att kunna säkringsredovisa måste börja marknadsvärdera sin vanliga utlåning. För en sådan produkt är räntemarginalen det som är intressant att följa. Att tvingas marknadsvärdera både lånet och säkringen leder till en volatilitet som är konstlad och enbart försvårar externa parter analys. Om det finansiella företaget däremot väljer att inte säkringsredovisa blir volatiliteten ändå större eftersom derivatet ändå ska marknadsvärderas. En annan respondent poängterade dock att fokus enligt IAS 39 kommer att ligga på att öka förståelsen för redovisningen och tillför inte mycket siffermässigt.

Klassificeringskategorier

En respondent anser att de inte har några problem att dela in finansiella instrument i de olika klassificeringskategorierna då dessa är väldefinierade samt eftersom det faller naturligt för det finansiella företags verksamhet. En annan respondent poängterar att de redan idag klassificerar instrumenten i klassificeringskategorierna, innehas för handel, innehas till förfall och lån. Klassificeringskategorin tillgänglig för försäljning är ny med värdeförändringen direkt i eget kapital, men respondenten tror dock inte att denna klassificeringskategori kommer att användas. Detta till följd av att de tillgångar som inte kan hänföras till någon annan kategori kommer det finansiella företaget att använda fair value option för, med värdeförändring i resultaträkningen. En annan respondent anser att de kommer att använda kategorin tillgänglig för försäljning för de aktier som handlas med på en aktiv marknad

Skapandet av orealiserade vinster och förluster

Tyvärr ger IAS 39, enligt en respondent, stora möjligheter till manipulation av värdeförändringar eftersom det är en mixvärderingsmodell, vilket innebär att en del poster anskaffningsvärderas och andra värderas till verkligt värde. Samma respondent tycker det är viktigt är att samtliga orealiserade poster på transaktioner som säkrar varandra redovisas, vilket leder till att symmetri uppnås och en rättvisande bild redovisas. Respondenten personligen tror dock inte att nuvarande IAS 39 med EU Kommissions modifikationer i regelverket kommer att ge en bättre bild av finansiella transaktioner i bankverksamheten än vad nuvarande redovisningsregler ger. Generellt anser samtliga respondenter att IAS 39 kommer leda till mer orealiserade vinster och förluster. En respondent hävdar att de accepterar och arbetar med detta.

En respondents åsikter, i frågan om de anser att försiktighetsprincipen sätts ur spel, är att principen försvinner mer och mer. Enligt respondenten är detta något vi måste lära oss att leva med i takt med att man använder IAS redovisning i större utsträckning.

Mätning då det inte förekommer något verkligt värde på marknaden

Fair value option kommer att användas i framtiden för instrument där det inte finns en aktiv marknad, med denna är dock inte klar. Om däremot ett verkligt värde saknas för ett finansiellt instrument använder de finansiella företagen sig utav interna såväl som teoretiska modeller, men dock i begränsad utsträckning. För att se om det verkliga värdet är tillförlitligt jämför, enligt en respondent, det finansiella företaget om de har gjort rimliga antaganden tidigare som speglar verkligheten. Enligt samma respondent marknadsvärderar de till exempel pensionsskulden som de sedan jämför med hur den faktiska utvecklingen har gått. En annan respondent anser att allt på det ena eller andra sättet handlar om att nuvärdesberäkna framtida kassaflöden, till följd av att priser för räntor, valutor och aktier inte alltid finns att tillgå. Det som kan vara svårare är till exempel att mäta motpartens kreditvärdighet.

Effekter av övergången till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, på kort respektive lång sikt

Två respondenter lyfter fram att deras målsättning har varit att förändringen inte ska behöva leda till några större förändringar. En respondent anser att de enda kortsiktiga effekterna av övergången till IAS 39 kommer att beröra säkringsredovisning då de finansiella företagen följer IAS regler. Exempelvis kan de säkringar som de finansiella företagen har idag inte kvalificeras med säkringsredovisningen i IAS 39 vilket kommer att ge effekter i eget kapital.

De långsiktiga effekternas påverkan beror på hur IAS 39 utvecklas till följd av de modifikationer som inte är klara. En långsiktig effekt som dock är allmänt känd, enligt två respondenter, är att IAS 39 leder till att det blir svårare att kommunicera med marknaden. En anledning är att portföljer, vilka inte behöver marknadsvärderas idag kommer att behöva marknadsvärderas i framtiden. Detta måste kommuniceras med investerare och analytiker. Även om de finansiella företagen idag redovisar många finansiella instrument till verkligt värde kommer redovisningen att ändras vid tillämpning av IAS 39 fullt ut. Tidigare redovisades förändringar av verkligt värde i resultaträkningen men i framtiden kommer det att variera beroende på i vilken kategori de finansiella företagen klassificerar de finansiella instrumenten. Vissa förändringar kommer inte att ligga i resultaträkningen utan i eget kapital vilket kan bli otydligt. Det är därmed av ytterst stor vikt att man återger en utförlig information i årsredovisningen så att förändringen i eget kapital och resultaträkningen blir förståelig. De finansiella företagen ställer därmed höga krav på att förklara detta för läsare av de finansiella rapporterna.

Effekter som respondenterna på de finansiella företagen är mest oroliga för

Respondenterna är oroliga över att IAS 39 är för dåligt anpassad till hur verksamheten i ett finansiellt företag fungerar. Därför finns det risk att redovisningsreglerna medför förändringar i sättet att göra affärer. IAS 39 är implementerad i årsredovisningen för kreditinstitutioner som den är idag men fair value option finns dock inte med. Detta till följd av att EU har förbjudit fair value option på skuldsidan som en regel i IAS 39. Fair value option är en mycket viktig regel för de finansiella företagen om de ska kunna visa en rättvisande bild av sin verksamhet. Fair value option används eftersom de säkringsredovisningsregler som finns i IAS 39 innehåller för många brister för att den ska fungera i ett finansiellt företag. De finansiella företagen kommer dock att utnyttja fair value option på lånefordringar vilket innebär att värdet för dessa måste räknas fram och koncernjusteras.

De finansiella företagens helhetspåverkan vid en redovisning i enlighet med IAS 39

Respondenterna anser att IAS som helhet innebär ett nytt tankesätt och nya uppställningsformer samt tas värdering till verkligt värde fram i mycket större utsträckning. Att uppställningar och förändringar av verkligt värde återges i eget kapital är väsentligt då de finansiella företagen har en stor kapitaltäckningsgrad. Respondenterna anser att konverteringen till IAS 39 leder till att de finansiella

företagens redovisningar i helhet kommer att påverkas av att derivaten ska marknadsvärderas istället för att värderas till anskaffningsvärde, vilket leder till en högre volatilitet. IAS 39 medför även större möjligheter att manipulera resultatet jämfört med det system de svenska bankerna har idag, enligt en respondent.

5.2.3 Inställning till värdering till verkligt värde

En respondents åsikt är att bankvärlden i Sverige har haft mycket verkligt värde i sig och därmed är steget, ur ett svenskt perspektiv, inte så stort att begränsa sig till att värdera till verkligt värde. Enligt ÅRKL har det sedan tidigare varit möjligt att värdera finansiella instrument till verkligt värde vilket medför att svenska banker är vana att arbeta med redovisning till verkligt värde. De finansiella företagen har även ett krav på att leverera ett verkligt värde för alla finansiella instrument som notupplysning i årsredovisningen, men vissa förbättringar har dock fått göras nu. Respondenternas inställning avseende om värdering till verkligt värde är bra eller dåligt kan ses från två håll. Värdering till verkligt värde är bra om man är säker på att värdet finns och mindre bra till följd av att anskaffningsvärdet speglar det förflutna och inte har någon relevans för framtiden. En respondent anser att det är mest besvärligt att värdera lån eftersom det inte finns några noterade marknadspriser. Om ett finansiellt instrument inte förekommer på en aktiv marknad görs svåra antaganden för att kunna beräkna ett verkligt värde. Detta har de finansiella företagen gjort sedan tidigare, men en del beräkningar har förfinats. En stor del av denna information har tidigare endast varit underlag för notupplysning, men ska nu utgöra underlag för bokföring.

Huruvida värdering till verkligt värde ger en mer rättvisande bild av de finansiella företagens ekonomiska ställning, har ett finansiellt företag inte tagit en aktiv ställning till eftersom respondenten anser att det inte finns något rätt eller fel utan menar istället att de påverkar redovisningen så tidigt som möjligt för att kunna ge en så rättvis bild som möjligt. De står bakom och följer reglerna efter bästa förmåga. En annan respondent anser att det inte blir en rättvisande bild om de finansiella företagen inte säkringsredovisar utlåningen. En annan respondent anser att en redovisning baserad på verkligt värde ger en mer rättvis bild av det finansiella företags ekonomiska resultat och ställning om det genomgående hade varit så att alla instrument värderades till verkligt värde avseende ränterisk komponenten, därmed ger deras nuvarande redovisnings sätt minst lika bra information som värdering till verkligt värde. Vid en jämförelse med de finansiella företagens nuvarande redovisningsstandard kan IAS 39 innebära en sämre redovisning eftersom standarden innehåller en mixvärderingsmodell som skapar onödig redovisningsvolatilitet, vilket de finansiella företagen arbetar för att undvika. Ytterligare en respondent anser att säkringsredovisningen blir sämre då den som existerar idag är bra. Respondenten anser att säkringsredovisning enligt dagens modell, upplupet anskaffningsvärde, ger en bättre bild av verksamheten än de krav som ställs i IAS 39.

5.3 Åsikter från respondenterna på revisionsbyråerna

Nedan följer en redogörelse för de åsikter som framkommit vid intervjuerna med respondenterna på revisionsbyråerna. Deras åsikter har ställts mot företagsrespondenternas med avsikt att se om den påverkan som förändringarna i konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde, är ekvivalent eller i stor bemärkelse skiljer sig åt.

5.3.1 Konverteringsarbetet i övergången till IAS 39

Samtliga respondenter är överens om att det föreligger stora skillnader avseende hur långt de noterade koncernföretagen har kommit i sin konvertering till IAS 39. Generellt anser respondenterna att företagen inte har påbörjat konverteringsarbetet i tid och därmed inte kommit tillräckligt långt i processen, främst vad avser öppningsbalansen till den 1 januari 2005. Dock anser merparten att företagen ha gjort grundläggande förberedelser.

En respondent poängterar dock att företagen rent praktiskt inte kan vara klara med konverteringen till IAS 39 fullt ut då standarden fortfarande är under revidering. Företagen kan, enligt denna respondent, delas in i tre grupper beroende på hur långt de har kommit i konverteringen. Till den första gruppen hör de svenska företag som även är noterade på den amerikanska börsen. Dessa företag har kommit långt i sin konvertering då motsvarande regler i enlighet med FASB måste efterföljas. Till den andra gruppen räknas de svenska företag som inte använder sig utav några finansiella instrument som ska värderas till verkligt värde, vilka är ganska många. Mellan dessa två ovanstående ytterligheter finns det svenska företag som inte är noterade på den amerikanska börsen men däremot har finansiella instrument som ska redovisas till verkligt värde. Dessa företag har skjutit konverteringen på framtiden för att se om IAS 39 med dess modifikationer blir antaget nu i höst. Hur långt dessa företag har kommit i sin konvertering till IAS 39 beror, enligt respondenten, till stor del på intresse, tid och ork.

En av respondenterna hävdar att IAS 39 är den svåraste standarden att applicera, mycket till följd av att många företag inte insett komplexiteten bakom exempelvis dokumentationen av säkringsredovisning. Ett exempel som illustrerar standardens komplexitet visar hur ett företag som under ett år gjort analyser kring IAS 39 och fortfarande inte är klara med sitt konverteringsarbete. Respondenten menar att de företag som påverkas mycket av IAS 39 har anpassat sig avsevärt mycket mer till IAS 39 än övriga men har fortfarande mycket att göra, vilket åskådliggör standardens komplexitet. Emellertid kan tilläggas att det ofta är de mindre företagen, som förfogar över mindre resurser i förhållande till större företag, som är svårstartade och hakar efter i implementeringsarbetet. Dock tillägger respondenten att de företag som överlag har kommit längst således är de finansiella företagen. Detta beror delvis på att de sedan tidigare redovisat flertalet av sina instrument till verkligt värde.

5.3.2 Företagens påverkan av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför

Konverteringen till IAS 39 kommer att medföra en rad olika förändringar för de noterade koncernföretag som från och med den 1 januari 2005 ska redovisa i enlighet med IAS/IFRS. Nedan presenteras åsikter, huruvida dessa förändringar påverkar berörda företag, från respondenterna på revisionsbyråerna.

Derivatens synliggöranden i balansräkningen

Från och med 1 januari 2005 ska derivat värderas till verkligt värde och kommer därmed att synliggöras i balansräkningen. I frågan vad respondenterna anser om denna förändring och hur företagen påverkas av detta är samtliga tillfrågade respondenter av positiv inställning. De anser detta vara bra eftersom förändringarna som företagen påverkas av kommer att synliggöras i balansräkningen och resultaträkningen, till följd av att företagen måste redovisa värdeförändringarna löpande. Det är nödvändigt för redovisningen att hantera det företaget sysslar med och det skulle bli missvisande om derivaten inte skulle tas med i balansräkningen och resultaträkningen. En av respondenterna illustrerar detta med ett exempel; terminskontrakt består inte av något anskaffningsvärde så om något värde ska redovisas i balansräkningen måste detta kontrakt värderas till verkligt värde, annars är det meningslöst. Företagen påverkas av derivatens synliggörande i balansräkningen och resultaträkningen på så sätt att det blir mer krävande och invecklat, vilket innebär att företagen måste ha ordning på sina finansiella instrument och ta med dessa i redovisningen. En respondent lyfter fram att de upplysningskrav som funnits ett antal år i IAS 32 nu ska tryckas in i balansräkningen, till följd av IAS 39, vilket medför att notuppgifter flyttas in till eget kapital. Detta påverkar företagens soliditet vilket kan leda till att det blir svårare att låna pengar för företagen. Respondenten anser även att när de finansiella företagen tar in derivat i balansräkningen kommer deras kapitaltäckning att påverkas, vilket kan leda till att de finansiella företagen kan låna ut mindre.

Klassificeringskategorier

I frågan om vad respondenterna anser om de nya klassificeringskategorierna, vilka används till att få reda på vilket värde de finansiella instrumenten ska upptas till i balansräkningen, framkommer svar av olika karaktär. En av respondenterna är av den åsikten att det är en vanesak att hantera hur de olika finansiella instrumenten ska klassificeras och att företagen därmed kommer att vänja sig med tiden. Enligt den traditionella värderingsmetoden värderas instrumenten till anskaffningsvärdet eller lägsta värdets princip medan ytterligheten är att värdera alla instrument till verkligt värde. IAS 39 har en mixvärderingsmodell där man använder sig utav en indelning av kategorier för olika finansiella instrument och värderar dessa olika. En annan respondent är positivt inställd till en mixvärderingsmodell, särskilt eftersom derivat inte har något speciellt anskaffningsvärde. Däremot hävdar två respondenter att det förekommer stora svårigheter i att klassificera instrumenten i olika kategorier till följd av att man i en del fall inte vet vilken kategori

instrumenten tillhör. De menar att omklassificeringar kan leda till risk för manipulation samt även en risk att företagen inte fullt ut förstår effekterna av vad de gör; de kan göra bedömningar i januari som inte stämmer i september. Respondenterna anser även att företagen kontinuerligt måste genomföra subjektiva bedömningar i frågan om i vilken klassificeringskategori de olika finansiella instrumenten ska delas in i.

Skapandet av orealiserade vinster och förluster

Värdering till verkligt värde kan komma att skapa orealiserade vinster. I frågan om vad respondenterna på revisionsbyråerna anser om detta och huruvida de anser att försiktighetsprincipen kommer att sättas ur spel svarade en av respondenterna att det är acceptabelt medan övriga inte ville kommentera huruvida detta är bra eller dåligt. Värderingen kommer att skapa orealiserade vinster. Det kommer inte längre finnas några dolda reserver då alla övervärden ska lyftas i redovisningen antingen genom resultaträkningen eller direkt i eget kapital. Även här lyfter två av respondenterna fram subjektiva bedömningar och hävdar att värderingen baseras på subjektiva bedömningar då det inte finns några anskaffningskostnader att tillgå. Respondenterna anger inte egna uppfattningar beträffande detta utan menar på att man får acceptera att det är som det är och på bästa sätt handla utifrån detta. Respondenterna anser dock att värderingen är bra i de fall då det finns tillförlitliga värden att tillgå men när osäkerheten ökar, ökar även risken för att tillförlitligheten minskar. Försiktighetsprincipen kommer att slås ut till följd av att värdering till verkligt värde är ett nytt sätt att resonera. Detta innebär att man måste vara medveten och tydlig om vad som gäller i företaget.

Redovisning i enlighet med IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, kan skapa en ökad volatilitet i resultatet då förändringar av verkligt värde kommer att hamna i eget kapital och resultaträkningen, samt skapa förklaringsproblem då resultatet varierar. När man byter redovisningssystem leder det till en övergångseffekt vilket, en av respondenterna, anser vara problematiskt. Det kan vara svårt för marknaden att förstå i början att företagen har ett kortsiktigt beteende. Detta då företagen värderar instrument till verkliga värden. Om ett företag utsätts för ändringar är det naturligt att det återspeglas i redovisningen. Den ekonomiska omgivning som företagen rör sig i är volatil och detta bör då även speglas i redovisningen. Problemet med regelverk som utformas så att företag inte kan kringgå reglerna är att de ofta blir fyrkantiga. Detta kan leda till förklaringsproblem ut till marknaden när man gör en jämförelse mellan olika år där man har de olika redovisningssätten. Men det kommer antagligen endast medföra problem det första året eftersom marknaden efterhand lär sig och anpassar sig till hur det nya systemet ser ut. Detta gör att noterna i årsredovisningar och kvartalsrapporter får en ökad betydelse.

Mätning då det inte förekommer något verkligt värde på marknaden

Då det för företagen inte finns något marknadsvärde för finansiella instrument att tillgå finns det, enligt en av respondenterna, olika metoder och formler man kan använda sig utav för att få fram verkligt värde, till exempel Black & Scholes, DCF och P/E-tal värdering beroende på vad det är för typ av finansiella instrument. Vi

saknar inte direkt några sofistikerade formler för beräkningar av verkligt värde. Problemet med dessa formler är att de är manipulerbara då de bygger på antagningar. I den konventionella redovisningen bygger nedskrivningar på antaganden som även de är manipulerbara. En mer pragmatisk syn på redovisning visas genom en mixvärderingsmodell, då det ger möjlighet att värdera alla instrument på mer än ett sätt. Två av respondenterna menar att om inget verkligt värde påträffas är en sista utväg att värdera instrumentet till anskaffningsvärdet. Det är dock troligt att företagen kommer att kunna hitta ett värde då det kommer att vara pinsamt för dessa att lägga fram att man inte kunnat räkna fram ett diskonterat framtida kassaflöde. Dock bygger dessa modeller på antagningar och subjektiva bedömningar. De flesta instrument är dock marknadsnoterade. Frågan är dock om alla dessa instrument handlas på en normal aktiv marknad. En av respondenterna påstår att många börsnoterade företag inte har särskilt många finansiella instrument som ska värderas till verkligt värde om man bortser från säkring av derivat och dessa företag berörs därmed inte i samma utsträckning. Aktier som inte är noterade eller aktier från intresseföretag som ska värderas till verkligt värde har respondenten inte stött på. Gemensamt för samtliga respondenter är dock att de anser att för de finansiella instrument som finns marknadsnoterade har företagen inga problem att ta fram verkliga värden på, vilket även gör det lätt för revisorerna att revidera dessa värden.

Enligt respondenterna arbetar företagen fortfarande med hur man på bästa sätt ska få fram tillförlitliga mätningar. Detta är en kontinuerlig och mödosam process som företagen antagligen kommer att arbeta med en bra tid framöver samt resonera kring under en ganska lång tid. Företagen kontrollerar mätningars tillförlitlighet genom uppföljningar en gång om året eller då det finns anledning att kontrollera denna.

Effekter av övergången till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, på kort respektive lång sikt

Två av respondenterna redogör för vilka effekter de tror att övergången till IAS 39 kommer att medföra för företagen på kort respektive lång sikt. På kort sikt tror respondenterna att företagen sannolikt kommer att få problem med att ha system på plats för att kunna hantera och mäta säkringsredovisningen. Företagen kommer att få svårigheter i att få en fungerande administration samt att få styrelseledamöter och VD att förstå komplexiteten i IAS 39. Övergången från nationella redovisningsregler till en redovisning i enlighet med IAS 39 innebär att man måste gå från den traditionella redovisningen till ett nytt sätt att tänka. Risken att något går fel är stor om man tänker fel och inte förstår. Detta är något som både företagen och revisorerna måste ta till sig och förstå. På lång sikt ställer volatiliteten, i både balansräkningen och resultaträkningen, höga krav på analytiker så att de kan informera marknaden. Detta då årsredovisningarna kommer att bli mer omfattande vilket antagligen kommer att leda till att färre läser dem och förlitar sig på analytikerna.

En av respondenterna poängterar betydelsen av att företagen, vid övergången till IAS 39, har ordning på sina instrument och att de även har ordning på sina finansiella instrument vid olika tidpunkter. Det är svårt att klarlägga hur lång tid inlärningseffekten kommer att ta. Det är även svårt att veta hur mycket

manipulation som kommer att förekomma. För de flesta företagen är övergången inget problem utan man värderar de instrument som tidigare värdes till anskaffningsvärde till verkligt värde. Företag kommer att få svängningar i resultaten till följd av bland annat valutafluktuationer, men hur stor del som kommer att avspelas i redovisningen är en gradfråga. Om ett företag påverkas av valutakursförändringar bör detta även avspelas i redovisningen. Turbulens på finansmarknaden kommer att reflekteras mer än tidigare. Hur tidigt och hur mycket är en svår avvägningsfråga.

Effekter som företagen är mest oroliga för

De effekter som företagen främst är oroliga över, enligt en av respondenterna, är den ökade volatiliteten samt att det kan vara svårt att få fram verkliga värden till de finansiella instrumenten. En respondent hävdar att det överlag förekommer lite effekter men att detta skiftar avsevärt mellan företag. Enligt en annan respondent är företagens svängningar i resultatet överdrivna med tanke på den riskexponering som företagen är utsatta för, vilket öppnar ögonen för vilka risker de har. De riskexponeringar och de svängningar som företagen är utsatta för vill de så långt som möjligt undvika att visa i resultatet för utomstående. Risken finns att normgivarna drar åt andra hållet så att företagen ska visa för mycket i förhållande till deras riskexponering. Respondenten är därmed orolig för att företagen tvingas visa exponeringar som inte är representativa för företagen, vilket medför att redovisningens syfte att fånga de exponeringar som företag utsätts för går förlorad. Slutligen menar en respondent att icke-finansiella företag kan få svårt med resurser för att kunna hantera säkringsredovisningen. Värdering till verkligt värde är inga problem så länge instrumenten är tillgängliga på en aktiv marknad. Om instrumenten inte finns tillgängliga på en marknadsplats är problemet bland annat vilken ränta företagen ska använda sig utav.

Företagens helhetspåverkan vid en redovisning i enlighet med IAS 39

En av respondenterna anser att IAS 39 leder till en redovisning som är inriktad på kortsiktighet snarare än långsiktighet. En annan respondent hävdar att värdering till verkligt värde inte kommer leda till några större effekter för företagen, vilket medför att det inte sker en väsentlig påverkan. Problem bottnar i att uppfylla kriterier för säkringsredovisning och det vore underligt om normgivarna inte kan utforma dessa så att de fungerar. Slutligen hävdar en av respondenterna att företagen kommer påverkas av att de finansiella rapporterna medför en ökad verbal information, vilken många intressenter kommer att ha svårt att ta till sig och detta berör inte enbart IAS 39 utan gäller övergripande för hela IAS/IFRS.

5.3.3 Inställning till värdering till verkligt värde

Inställningen till att värdera finansiella instrument avviker avsevärt mellan olika respondenter. Två av respondenterna är positivt inställda till verkligt värde, medan två respondenter sätter sig emot värderingen. De respondenter som förhåller sig positiva till att derivat ska redovisas till verkligt värde och därmed synliggöras i balansräkningen poängterar att redovisningen har som syfte att belysa det som

företaget sysslar med, vilket innebär att derivaten bör inkluderas i balansräkningen och resultaträkningen. Om derivaten, av någon anledning, inte skulle vara med i balansräkningen och resultaträkningen skulle detta bli missvisande då den konventionella redovisningen handlar om att balansräkningen och resultaträkningen ska fungera.

De respondenter som sätter sig emot värdering till verkligt värde menar att det kan leda till mer volatila resultat eftersom verkligt värde är en dagsnotering. En av respondenterna anser att värdering till verkligt värde leder till ett mer aggressivt sätt att redovisa. Styrelsen och företagsledningen kommer att få ett ökat ansvar i frågor som rör hur de instrument som inte finns marknadsnoterade ska värderas. Den andre respondenten för som argument att man inte kan garantera att prognoserna stämmer där svagheten i att värdera finansiella instrument till verkligt värde ligger i fastställandet av vad som är verkligt värde. Omvärlden har en förmåga att påverka det verkliga värdet och kan, när man minst anar det förändras.

Vad som anses vara en rättvisande bild kommer att ändras i takt med konverteringen till IAS 39. En respondent anser att värderingen medför en mer rättvisande bild förutsatt att man kan räkna ut verkligt värde på ett tillförlitligt sätt. En annan respondent anser att en redovisning till verkligt värde kommer att ge en mer öppen redovisning eftersom de poster som tidigare var off-balance kommer att synas i balansräkningen, vilket leder till att de som läser den externa redovisningen får mer information angående företagets finansiella instrument, men det blir även lättare att manipulera siffror i redovisningen. Respondenten anser dock att med poster som tidigare var off-balance kunde företagen också manipulera så det anses inte vara någon nackdel jämfört med hur det var tidigare, det blir bara mer synligt och lättare att manipulera värden än tidigare. Huruvida redovisningen kommer att bli mer relevant eller, anser respondenten, inte beror på hur stor osäkerheten är på de finansiella instrument som man värderar till verkligt värde. Redovisningen blir mer relevant men i vissa fall mindre reliabel. Detta innebär att tillförlitligheten minskar då man, för att få reda på mer information, tar in poster i redovisningen som är mindre tillförlitliga med avsikt att ge mer information.

5.4 Kapitelsammanfattning

Respondenterna från de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna är inte eniga om hur långt de noterade koncernföretagen har kommit i sin konvertering till IAS 39. Respondenterna på revisionsbyråerna anser att företagen inte har påbörjat konverteringsarbetet i tid och därmed inte kommit tillräckligt långt. Respondenterna de icke-finansiella och finansiella företagen anser däremot att de påbörjat konverteringsarbetet i tid och att de kommit så långt som möjligt med tanke på att standarden fortfarande inte är klar till följd av Kommissionens två modifikationer.

Samtliga respondenter är av positiv inställning till att derivat kommer att värderas till verkligt värde i balansräkningen. Detta då de förändringar som företagen

påverkas av kommer att synliggöras i balansräkningen och resultaträkningen samt att företagens riskdisposition blir mer uppenbar för läsare av finansiella rapporter.

Respondenternas åsikter kring klassificeringskategorierna skiljer sig åt mellan de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna. Respondenterna på de icke-finansiella och finansiella företagen anser inte att de har några problem med indelning av finansiella instrument i klassificeringskategorierna då dessa är väldefinierade samt skiljer klassificeringskategorierna inte sig så mycket ifrån den nuvarande klassificeringen. Respondenterna på revisionsbyråerna betonar svårigheterna i att klassificera instrumenten i olika kategorier då man i vissa fall inte vet vilken kategori instrumenten tillhör.

Generellt anser samtliga respondenter att IAS 39 kommer att leda till mer orealiserade vinster och förluster. Huruvida skapandet av orealiserade vinster är positivt eller negativt väljer tre av de fyra respondenterna på revisionsbyråerna att inte kommentera medan en anser detta vara acceptabelt. Respondenterna på de icke-finansiella och finansiella företagen tycker dock att om säkringsredovisningen fungerar skulle det inte vara några problem med orealiserade vinster och förluster eftersom samtliga orealiserade poster på transaktioner som säkras varandra rapporteras, vilket leder till att symmetri uppnås och en rättvisande bild redovisas.

Samtliga företagsrespondenter anser inte att de påverkas av att tekniskt utföra mätningar av verkligt värde i de fall då det inte finns något marknadsvärde att tillgå. Det finns metoder och formler företagen kan använda sig utav för att få fram verkligt värde. Enligt respondenterna på revisionsbyråerna påverkas företagen genom att mätningarna är manipulerbara då de bygger på antagningar. Respondenterna på de finansiella företagen använder sig utav såväl interna som teoretiska modeller, men dock i begränsad utsträckning i de fall då verkligt värde saknas för ett finansiellt instrument. Samtliga respondenterna på de icke-finansiella företagen anser inte att det finns utrymme för manipulation då företagen handlar, medvetet eller omedvetet, med de vanliga instrument som är noterade på marknaden.

Samtliga respondenter anser att de enda kortsiktiga effekterna vid övergången till IAS 39 kommer att beröra säkringsredovisning. På kort sikt tror alla respondenterna att företagen kommer att få problem med säkringsredovisningen; företag måste välja nu om de ska säkringsredovisa eller inte, och att ha system på plats för att kunna hantera säkringsredovisningen. Respondenterna på revisionsbyråerna är oroliga för att företagen kommer att ha kommunikationsproblem med ledning och marknaden i frågan om komplexiteten i IAS 39. Företagen menar däremot att ledningen är i samverkan vid konverteringen och kommunikationsproblem uppstår endast med den mindre kunniga delen av marknaden.

De långsiktiga effekternas påverkan, enligt samtliga respondenterna, är beroende av hur IAS 39 utvecklas till följd av de modifieringar som ännu inte är klara, vilket därmed är svårt att uttala sig om i dagsläget.

De effekter som företagen främst är oroliga över, enligt respondenterna på revisionsbyråerna, är den ökade volatiliteten. Respondenterna från de icke-finansiella företagen tycks inte bekymra sig så mycket över den ökade volatiliteten. De är däremot mest oroliga över att den nya standarden kan påverka företagens rena ekonomiska verksamhet. Till exempel kan ett derivat som har en ekonomisk betydelse för företaget väljas bort på grund av att det är svårt att redovisa till följd av komplexiteten i det nya regelverket. Respondenterna på de finansiella företagen är oroliga över att IAS 39 är för dåligt anpassad till hur verksamheten i en bank fungerar. Därmed finns det risk för att redovisningsreglerna medför förändringar i sättet att göra affärer.

Gällande helhetspåverkan vid en redovisning i enlighet med IAS 39, menar respondenterna på revisionsbyråerna att företagets redovisning blir inriktad på kortsiktighet snarare än långsiktighet men helhetspåverkan skiftar företag emellan och några större effekter blir det inte. Respondenterna från de icke-icke-finansiella företagen menar att helhetspåverkan avseende redovisningen beror på utfallet av modifieringarna gällande fair value option och säkringsredovisning, eftersom dessa två områden påverkar företagsredovisning mest. Respondenterna på de finansiella företagen anser att konverteringen till IAS 39 medför att deras redovisning i helhet kommer att påverkas av att derivaten ska marknadsvärderas, vilket leder till en högre volatilitet. IAS 39 medför även större möjligheter för företagen att manipulera resultatet jämfört med det system som bankerna i Sverige idag tillämpar.

Respondenterna på de icke-finansiella och finansiella företagen tycks inte påverkas av själva värderingen till verkligt värde. Bankvärlden i Sverige har haft mycket verkligt värde i sig och därmed är steget, ur ett svenskt perspektiv, inte så stort. Respondenterna från samtliga icke-finansiella företag anser att det var mer besvärligt att värdera till verkligt värde i början men företagen har lärt sig att acceptera den nya standarden eftersom företagen inte har något annat val än att följa reglerna efter bästa förmåga.

Inställning till huruvida värdering till verkligt värde ger en bättre bild av företagets ekonomiska ställning skiljer sig åt. En del respondenter är inte villiga att uttala sig i frågan. De som förhåller sig positiva till värdering till verkligt värde poängterar att den nya regeln ger bättre upplysning om det som företaget sysslar med. De respondenter som tror att värdering till verkligt värde ger en sämre bild av företagets ekonomiska ställning hävdar att det skapar onödig redovisningsvolatilitet främst inom banksektorn, vilket kan leda till att företagets riskdisposition missuppfattas av marknaden.

6 Slutdiskussion

Detta sista och avslutande kapitel inleds med en redogörelse för de slutsatser som kan dras utifrån uppsatsens forskningsarbete och som besvarar uppsatsens forskningsfråga: Hur påverkas företagen av de förändringar som konverteringen till IAS 39 medför, avseende värdering till verkligt värde? Därefter följer en redogörelse för våra reflektioner över uppsatsens genomförande. Kapitlet avslutas med en återgivning av de förslag till fortsatt forskning inom ämnet som uppkommit under uppsatsens genomförande.

6.1 Forskningsfrågan besvaras

IAS-förordningen som trädde i kraft den 19 juli 2002 innebär att alla noterade företag inom EU ska upprätta sin koncernredovisning, från och med den 1 januari 2005, i enlighet med de internationella standarder som antagits respektive kommer att antas av Kommissionen. I den offentliga debatten framhävs vikten av att påbörja konverteringsarbetet i tid. Konverteringen handlar inte enbart om siffermässigt arbete utan även om en lång inlärningsprocess med tanke på standardens komplexitet. Respondenterna på revisionsbyråerna anser att företagen har kommit olika långt i sin konvertering till IAS 39 och rent praktiskt inte kan vara färdiga med denna till följd av EU-kommissionens två modifieringar. Modifieringarna behandlar fair value option och säkringsredovisning, vilka påverkar företagens balansräkning och resultaträkning i stor utsträckning. Detta har påverkat företagets konverteringsarbete negativt eftersom målet inte har varit fast. Både de finansiella och icke-finansiella företagen anser dock att de kommit så långt som möjligt med tanke på förutsättningarna ovan. I dagens läge föreligger svårigheter vid fastställandet av hur företagen i helhet påverkas av konverteringen till IAS 39, då det fortfarande är oklart hur det slutliga utfallet av de två modifieringarna av IAS 39 kommer att bli vid årsskiftet 2004/2005.

Företagen påverkas av att kommunikationen med marknaden kan vara ett problem, då den nya redovisningsstandardens innebär ett nytt tankesätt. Det är därmed viktigt att företagen i sina finansiella rapporter lämnar utförlig information om hur värdeförändringarna har tillkommit, framförallt till investerare och analytiker som anses vara de viktigaste användargrupperna av finansiella rapporter. Den interna kommunikationen är också ett viktigt moment i konverteringsarbetet eftersom chefer på olika nivåer måste kunna förstå den nya redovisningen för att kunna fatta rätt ekonomiska beslut. I intervjuerna med respondenterna på de icke-finansiella företagen har det framkommit att de generellt sett inte kommunicerat ut den nya standardens innebörd till marknaden. Företag kritiserar därmed i den offentliga debatten för att inte hinna med konverteringsarbetet i den meningen att företagen misslyckats med att kommunicera de nya redovisningsreglerna med marknaden. Enligt oss ska kommunikationen inte behöva påverka företagen på lång sikt då vi tror att

intressenterna med tiden kommer att vänja sig vid det nya tankesättet som IAS 39 medför. Den mindre kunniga delen av marknaden kommer alltid att vara mindre insatta i både det nya och det gamla regelverket.

Företagens rena ekonomiska verksamhet påverkas även av den nya redovisningsstandarden, vilket respondenterna både från de finansiella och icke-finansiella företagen tydligt har uttryckt. IAS 39 innefattar komplexa värderings- samt säkringsredovisningsregler vilket troligtvis resulterar i att en del företag försöker undvika att handla med instrument vars verkliga värde är svårt att fastställa. Derivat som har en ekonomisk betydelse för företagen kan exempelvis komma att väljas bort då det kommer att föreligga svårigheter i att redovisa dessa till följd av den komplexitet som det nya regelverket medför. Vi anser att detta är ett allvarligt regleringsproblem som borde uppmärksammas av debattörer och normgivare. Enligt Jönsson är syftet med redovisning att informera de berörda intressenterna om företagets ekonomiska ställning och resultat, och därmed inte att intervensera företagets ekonomiska verksamhet.

Samtliga finansiella instrument som företag har en legal rättighet eller skyldighet till, genom att ett kontrakt ingåtts från och med 1 januari 2005, ska synliggöras i balansräkningen. Detta kommer att leda till att många tidigare off-balance poster, främst derivat, kommer att tas upp i företagets balansräkning. Det är nödvändigt att redovisningen belyser det företaget sysslar med och det skulle bli missvisande om derivaten inte skulle tas med i balansräkningen och resultaträkningen då redovisning, enligt Kam, ska tillföra relevant såsom tillförlitlig finansiell information till berörda intressenter inför beslutsfattande. Respondenterna på revisionsbyråerna är av samma åsikt eftersom företagen måste redovisa värdeförändringarna löpande. Företagen påverkas av detta på så sätt att redovisningen blir alltmer krävande och invecklad, vilket innebär att företagen måste hålla ordning på sina finansiella instrument och ta med dessa i redovisningen. Respondenterna på de finansiella företagen är av den åsikten att derivatens synliggöranden i balansräkningen ger en rättvisande bild av företagets redovisning. De flesta derivat finns dock redan idag med i balansräkningen och många av dem är redan värderade till verkligt värde. Två av respondenterna på de icke-finansiella företagen anser att derivatens synliggörande i balansräkningen är bra då företags risker blir mer synliga och denna information är relevant för investerarnas beslutsfattande. Liksom samtliga respondenter är vi av positiv inställning till synliggörandet av derivat i balansräkningen. Redovisningen kommer med tillämpning av den nya standarden, enligt oss, att bli av mer aktuell karaktär till följd av att tidigare off-balance poster blir synliga och företagets resultat och ställning baseras på verkligt värde. Intressenter kommer att få en bättre bild av företaget då redovisningen kommer att präglas av en större öppenhet och därmed ge intressenterna nödvändig såväl som relevant information i sitt beslutsfattande.

Det har debatterats mycket kring volatiliteten till följd av att värdeförändringar kommer att redovisas i företagets balansräkning och resultaträkning efter övergången till IAS 39. Respondenterna, både på de icke-finansiella och finansiella företagen, anser att denna förändring kommer att påverka dem i störst utsträckning, vilket även respondenterna på revisionsbyråerna är överrens om. De finansiella företagen anser att de kommer att påverkas av en högre volatilitet,

vilket kan bero på att de förfogar över en större andel finansiella instrument som ska värderas till verkligt värde än de icke-finansiella företagen. Respondenterna på revisionsbyråerna anser att de största förändringar som en konvertering till IAS 39 kommer att medföra ligger i att företagen måste börja värdera sina finansiella instrument till verkligt värde, vilket i sin tur kommer att leda till att resultatsvängningarna blir större. Liknande motargument framförs av IASB i den offentliga debatten. IASB går dock ett steg längre och hävdar att volatiliteten kommer att påverka värderingen av företaget i negativ utsträckning. En respondent på en revisionsbyrå anser dock att företagets svängningar i resultatet är överdrivna med tanke på den riskexponering som företagen är utsatta för. Vår studie visar att volatiliteten inte är så dramatisk som debattörerna förutspått till följd av att volatiliteten kan utjämnas med säkringsredovisning enligt respondenter från de icke-finansiella och finansiella företagen. Det blir följaktligen inte något förklaringsproblem från företagets sida ut till intressenter eftersom svängningarna i resultatet är relativt små, framförallt för de icke-finansiella företagen. Vi tror att volatiliteten till en början kan påverka företagen och skapa problem för dessa, men vi tror även att volatiliteten på sikt inte bör påverka företagen i avsevärd betydelse. Detta då användarna av företagets årsredovisningar får erfarenhet och lär sig vad dessa svängningar beror på och varför de uppkommer.

Den offentliga debatten framhäver att värdering till verkligt värde för de instrument som inte finns på en aktiv marknad borde påverka företagen, mest då det är svårt att tekniskt utföra mätningen, vilket i sin tur resulterar i att tillförlitligheten minskar. Intervjuerna visar däremot att värderingsproblematiken är överreklamerad. Detta då de finansiella företagen sedan en tid tillbaka har redovisat till verkligt värde, det finns många värderingsmodeller att använda sig utav och därmed är det inget nytt fenomen som de finansiella företagen påverkas av. De icke-finansiella företagen hanterar värderingsfrågan genom att, medvetet eller omedvetet, välja derivat vars verkliga värde går att mäta på ett tillförlitligt sätt. Enligt samtliga respondenter kommer företagen vara tvungna att använda sig utav olika subjektiva bedömningar och antagningar till en början för att sedan välja de modeller som anser ge mest tillförlitliga resultat. Detta anser respondenterna på revisionsbyråerna samt en respondent på ett finansiellt företag ge utrymme för manipulation, men betonas bör att detta även ges idag i den konventionella redovisningen. Vi anser att innan praxis har hunnit utvecklas ges dock möjligheter för olika tolkningar från företagets sida, vilket innebär att risken för missbruk av det nya regelverket kan påträffas. Detta kommer sannolikt att avta efterhand som praxis utvecklas vilket kommer att resultera i en alltmer enhetlig redovisning.

Finansiella instrument ska enligt IAS 39, delas in i fyra huvudkategorier. Denna klassificering, som inte finns i dagens svenska normgivning, styr den löpande redovisningen och värderingen samt fastställer hur värdeförändringar ska redovisas. Traditionellt sett har finansiella tillgångar värderats enligt försiktighetsprincipen i Sverige där finansiella anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärde och finansiella omsättningstillgångar enligt LVP. För att underlätta tillämpningen av IAS 39 tillåter ÅRL sedan 1 januari 2004 att finansiella instrument redovisas till verkligt värde. Med anledning av att det inte

finns någon enhetlig lagreglering kring hur och när finansiella instrument ska värderas kommer konvertering till IAS 39 att medföra förändringar för företagen. Samtliga företag resonerar att de nya klassificeringskategorierna inte tycks ha särskilt omfattande påverkan då klassificeringen enbart görs för att underlätta värderingen. Klassificeringskategorierna behöver inte presenteras i balansräkningen, vilket innebär att det inte blir någon direkt systemändring utan enbart en utförligare notupplysning. En av respondenterna på revisionsbyråerna är av den åsikten att det är en vanesak att hantera hur de olika finansiella instrumenten ska klassificeras och att företagen därmed kommer att vänja sig med tiden medan två andra respondenter anser att företagen kontinuerligt måste genomföra subjektiva bedömningar i frågan om i vilken klassificeringskategori de olika finansiella instrumenten ska delas in i. Vi anser att den nya indelningen av finansiella instrument i fyra klassificeringskategorier inte påverkar företagen i någon större utsträckning då dessa kategorier inte skiljer sig avsevärt från den traditionella klassificeringen. *Innehas till förfall* och *innehas för handel* motsvarar anläggnings- och omsättningstillgångar. *Lån och fodringar* finns också i den traditionella klassificeringen av tillgångar och skulder. *Tillgänglig för försäljning* är den klassificeringskategori som är ny för företagen att beakta där instrument som inte faller under de andra tre kategorierna hamnar.

Övergången till IAS 39 kommer att medföra att försiktighetsprincipen, som är en betydelsefull princip inom svensk lagreglering kommer att frångås. Detta då principen bygger på rimlig försiktighet där enbart intäkter som konstaterats under räkenskapsåret ska tas med. Man bör därtill vara försiktig även vad gäller att undervärdera skulder respektive förluster. Även om dessa inte är helt säkra bör de medföra reserveringar i redovisningen. Med IAS 39 kommer samtliga finansiella instrument istället att värderas till verkligt värde vilket kommer att leda till att försiktighetsprincipen sätts ur spel eller får en mindre betoning till följd av att realiserade vinster och förluster kommer att skapas. Respondenterna är eniga om att den nya standarden innebär ett nytt sätt att resonera, vilket får till följd att principen försvinner mer och mer. Detta innebär att man måste vara medveten och tydlig om vad som gäller i företagen.

6.2 Studiens teoretiska bidrag

Vår forskningsfråga är praktiskt orienterad, men trots detta kan ett teoretiskt bidrag påvisas av vårt arbete. Det teoretiska bidraget kan utifrån Latours och Woolgars teori om de sociala konstruktionerna påvisa att fakta inte existerar utan att fakta enbart är socialt konstruerat. I studiens teoretiska bidrag utvidgas förklaringen även till de styrkor som driver ett påstående till att få faktaliknande status.

Teorigenomgången samt studien av den offentliga debatten har gett oss förutfattade meningar om att värdering till verkligt värde påverkar företagen i stor bemärkelse och utgör problem för företagen, exempelvis i form av att teknisk värdering av vissa finansiella instrument baseras på antaganden om framtiden, vilket kan leda till en minskad tillförlitlighet av verkligt värde. Ett tydligt exempel på att ett påstående inte nödvändigtvis behöver överensstämma med verkligheten

visar volatiliteten på. I den offentliga debatten framhävs att volatiliteten, till följd av värdering till verkligt värde, kommer påverka företagen mest i form av föranledda förklaringar och kommunikationsproblem, medan intervjuerna med respondenterna på de icke-finansiella och finansiella företagen samt revisionsbyråerna däremot har påvisat att konverteringen till IAS 39 avseende värdering till verkligt värde inte har påverkat företagen i någon stor bemärkelse.

Påståendet att företagen påverkas i stor utsträckning av konvertering till IAS 39 anses ha faktaliknande status, vilket konstrueras i litteraturen och framför allt av den offentliga debatten. Detta åskådliggör Latours och Woolgars i sin teori om hur fakta etableras. Styrkorna som flyttar påståendet längs konstruktionsprocessen är, enligt oss, omfattande; de aktiva debattörgrupperna i den offentliga debatten består av inflytelserika organisationer såsom FASB och IASB, sakkunniga revisorer, banksektorn samt forskare från den internationella akademiska världen. När påståenden stöds av ovanstående organisationer och föreningar får dessa påståenden status av faktaliknande karaktär och fakta etableras således.

I den faktaproducerande processen finns även en annan orubblig kraft som flyttat påståendet längs kontinuum, nämligen citation och upprepning. Den offentliga debatten kring värdering till verkligt värde har pågått under en längre tid och påståendet, att företagen i stor utsträckning påverkas av konvertering till IAS 39, upprepas ideligen. Citation och upprepning är en stark social styrka som skapar fakta utan att lämna spår av den faktaproducerande processen. Kort och koncist kan man säga att om ett påstående upprepas ett flertal gånger, leder det till att fakta skapas.

Studiens slutsats, att företagens påverkan av konverteringen till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, inte är så omfattande som förutspåts, är ett påstående som än idag inte har införts i konstruktionsprocessen. Detta av den orsaken att det inte finns många genomförda undersökningar inom forskningsområdet. Styrkorna som är nödvändiga för att påståendet ska sättas in i den faktaproducerande processen är svaga jämfört med ovannämnda opinionsbildande organisationer och föreningar. Om de noterade koncernföretagen, med tiden, blir representerade i den offentliga debatten och efter att ett flertal undersökningar genomförs inom forskningsområdet och andra inflytelserika debattörer utger liknande påståenden, kommer vår slutsats kanske få faktaliknande status.

6.3 Reflektioner

I efterhand har vi kommit underfund med att vi, redan i ett tidigt skede, borde ha lagt ner mer tid på litteratursökning avseende finansiella instrument och därmed kunnat styrka den teoretiska referensramen ytterligare. Samtidigt måste beaktas att vi studerar en pågående förändringsprocess och att det därmed inte finns mycket litteratur att tillgå. Ett problem som uppstått under uppsatsens gång har varit att vissa böcker och artiklar som påträffats varit utlånade på biblioteket och att vi med detta haft svårigheter att få tag på dessa i god tid före uppsatsen slutförande.

Vid uppsatsens inledande skede var vår avsikt med empirins andra delstudie (se kapitel 5) att endast genomföra personliga intervjuer. Av de orsakerna att många redovisningsspecialister inom IAS 39 arbetar i Stockholm samt att majoriteten av de företag vi valt att undersöka är belägna i Stockholm har vi inte kunnat genomföra personliga intervjuer med samtliga respondenter utan har i en del fall fått använda oss utav telefonintervjuer och i andra fall endast kunnat erhålla svar via e-post. Detta har begränsat vår möjlighet till att föra en ordentlig diskussion med dessa respondenter vilket kan ha medfört att de svar vi erhållit varit mindre specificerade än vi önskat. En bidragande faktor till detta har även legat i den tidsbristen som många av respondenterna är utsatta för i samband med årsskiftet.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Då vi studerar en pågående förändringsprocess har vi stött på flera områden vilka vi anser vara av intresse att studera i framtiden.

De noterade koncernföretagen står idag inför stora förändringar då dessa från och med den 1 januari 2005 ska börja redovisa i enlighet med IAS/IFRS, där IAS 39 anses vara den mest komplexa och problematiska standarden. Under uppsatsens gång har flera förändringar identifierats som företagen tror kommer att påverka dem i konverteringen till IAS 39. Det vore intressant, att om några år framöver, undersöka hur dessa förändringar påverkat företagen och om företagen drabbats av omfattande volatilitet i sina resultat. Detta skulle kunna genomföras med en eller flera fallstudier där man studerar företaget eller företagen mera ingående.

Med anledning av att vi i denna uppsats har valt att avgränsa oss till att inte behandla säkringsredovisning och många av de intervjuade respondenterna kommenterat problematiken kring denna del av IAS 39, anser vi att det vore intressant att undersöka denna del av IAS 39. En fallstudie av ett eller flera företag som använder sig utav säkringar i stor omfattning vore intressant att undersöka samt redogöra för hur de påverkas av den nya säkringsredovisningen.

En av respondenterna underströk användningen av alternativa värderingsmodeller vid tillfällena då det inte finns någon aktiv marknad att tillgå för en viss typ av finansiella instrument. Det vore intressant att genomföra en studie som belyser huruvida användandet av dessa värderingsmodeller producerar redovisningsinformation som är relevant och tillförlitlig.

Källförteckning

Publicerade källor

- Aisbitt, Sally (2001) "Measurement of harmony of financial reporting within and between countries: the case of the Nordic countries". *European Accounting Review*, Volume 10, Issue 1, 2001, s. 51-72.
- Andersen, Ib (1998) *Den uppenbara verkligheten – Val av samhällsvetenskaplig metod*. Studentlitteratur.
- Anonym (1996) "Redovisning och beskattning av finansiella instrument, RSV rapport 1996:1". *Balans*, Nr 4, 1996, s 4-6.
- Anonymous, (2000) "IOSCO endorses IAS:s". *Accountancy*, Volume 125, Issue 1282, 2000, s. 7.
- Anonymous, (2003) "True and fair is not hard and fast". *The economist*, Volume 1367, Issue 8321, 2003, s. 71-73.
- Artsberg, Kristina (2003) *Redovisningsteori – policy och – praxis*. Liber Ekonomi.
- Barlev, B & Haddad, J.R. (2003) "FAIR VALUE ACCOUNTING AND THE MANAGEMENT OF THE FIRM". *Critical Perspectives on Accounting*, Volume 14, Issue 4, 2003, s. 383-415.
- Barth, Mary E et al (1995) "Fair Value Accounting: Effects on banks' earnings volatility, regulatory capital, and value of contractual cash flows", *Accounting Review*, Volume 19, Issue 3-4, s. 577-606.
- Barth, Mary E & Landsman, Wayne R (1995) "Fundamental issues related to using fair value accounting for financial reporting". *Accounting Horizons*, Volume 9, Issue 4, 1995, s. 97-108.
- Barth, Mary E (1996) "Value-Relevance of banks' Fair value Disclosure under SFAS No. 107". *Accounting Review*, Volume 71, Issue 4, 1996, s. 513-517.
- Barth, Mary E (1994), "Fair Value Accounting: Evidence from Investment Securities and the Market Valuation of Banks", *Accounting Review*, Volume 69. Issue 1, 1994, s. 1-25.
- Buisman, Jan (2000) "Svenska företag kan redovisa enligt IAS – i princip". *Balans*, Nr 1, 2000, s. 10-15.

- Busiman, Jan (2002) ”Årsredovisningslagen bör ändras snarast!”. *Balans*, Nr 1, 2002, s. 6.
- Canibano Leandro, Mora Araceli (2000), ”Evaluating the statistical significance of de facto accounting harmonization: a study of European global players”. *The European Accounting Review* (Volume 9, Issue 3 2000), s.349-369.
- Carlsson, Bengt (2002) ”Nya regler ökar insynen I bolag”. *Dagens Nyheter*, 2002-06-02.
- Chrisnall, Paul (2001) ”Fair value accounting – an industry view”. *Balance Sheet*, Volume 9, Issue 1, 2001, s. 27-33.
- Culyer, G.P (1993) ”Fair Value Accounting”. New York: Wiley.
- Eriksson, Lars Torsten & Wiedersheim-Paul, Finn (2001) *Att utreda, forska och rapportera*. Liber Ekonomi.
- Fallenius, Ewa (2001) ”EU:s inre marknad för finansiella tjänster” *Balans*, Nr 4, 2001, s. 7.
- Flower, John (1997) ”The future shape of harmonization: the EU versus the IASC versus the SEC”. *European Accounting Review*, Volume 6 Issue 2, 1997, s. 281-303.
- FAR (2004) *FAR:s samlingsvolym 2004 del 1*. FAR Förlag AB.
- FASB (1991) *Discussion memorandum – an analysis of issues related to Recognition and Measurement of Financial Instruments*. Financial Accounting Series.
- Flesher D.L. & Flesher T.K (1986) ”Ivar Kreuger & apos: s Contribution to U.S. Financial Reporting”. *Accounting Review*, Volume 61, Issue 3, 1986, s. 421-434.
- Hedgkinson, Robert (2004) ”How prospective financial information will transform 2004”. *Balance Sheet*, Volume 12, Issue 2, 2004, s. 22-24.
- Hendriksen, Eldon S & Van Breda, Michael F (1992) *Accounting Theory*. Richard D. Irwin, Inc.
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur.
- IASC *Framework for the Preperation and Presentation of Financial Statements* (1989) s. 10.

- Jacobsen, Dag Ingvar (2002) *Vad, hur och varför? – Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Studentlitteratur.
- Justitiedepartementet, (2002), *Ds 2002:42 Redovisning av finansiella instrument*. Fritzes förlag.
- Jönsson, Sten (1985) *Eliten och normerna – drivkrafter i utvecklingen av redovisningspraxis*. Doxa AB.
- Jönsson Sten (1991) "Role Making for Accounting While the State Is Watching". *Accounting, Organizations and Society*, Volume 16, Issue 5-6, 1991, s. 521-547.
- Jönsson Lundmark, Birgitta (1999) *IASC och IAS – en introduktion*. Kristianstads Boktryckeri AB.
- Jönsson Lundmark, Birgitta (2002) *IAS – regler i koncernredovisning, hur är läget? Balans*, Nr12, 2002, s 19-23.
- Kam, Vernon (1990) *Accounting theory*. New York: Wiley.
- Khurana Inder K & Kim Myong-Sun (2003) "Relative value relevance of historical cost vs. fair value: Evidence from bank holding companies". *Journal of Accounting and Public Policy*, Volume 22, Issue 1, 2003, s. 19-42.
- Latour, Bruno & Woolgar, Steve (1986) *Laboratory Life, The Construction of Scientific Facts*. Princeton University Press.
- Levander Margaretha & Svensson Anna (2004), "Risk för rapportkaos med nya regler". *Dagens Industri*, 2004-12-01.
- Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Studentlitteratur.
- Merino, Barbara Dubis & Neimark Marilyn Dale (1982) "Disclosure regulation and public policy – a sociohistorical reappraisal". *Journal of Accounting and public policy*, Volume 1, Issue 1, 1982, s. 33-57.
- Mettinger, Bengt-Allan (1997) "Finansiella instrument bör värderas till verkligt värde". *Balans*, Nr 4, 1997, s. 9-12.
- Mettinger, Bengt-Allan (1998) "Vägen till fullständig värdering till verkligt värde av finansiella instrument?" *Balans*, Nr 8-9, 1998, s 37-41.
- Mettinger, Bengt-Allan (1999) "Finansiella instrument enligt IAS 39: en standard som redan ifrågasätts" *Balans*, Nr 10, 1999, s 36-39.

- Nilsson, Stellan (1999) *Redovisningens normer och normbildare*. Studentlitteratur.
- Pettersson, Gertrud (1997) *Att skriva rapporter – Om formen och dess betydelse för innehållet*. Företagsekonomiska institutionen, Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet.
- Poon, Wing W (2004) "Using fair Value Accounting for Financial Instruments". *American Business Review*, Volume 22, Issue 1, 2004, s. 39-41.
- Rienecker, Lotte & Stray Jörgensen, Peter (2002) *Att skriva en bra uppsats*. Liber.
- Rippe, Johan (2001) "Vägen mot IAS – skjut inte upp konverteringsprocessen!" *Balans*, Nr 6- 7, 2001, s 27-33.
- Rundfeldt, Rolf (1996) "Tendenser i börsbolagens årsredovisningar". *Stockholms Fondbörs Skriftserie*, 1996, s. 170.
- Rundfeldt, Rolf (1997) "Tendenser i börsbolagens årsredovisningar". *Stockholms Fondbörs Skriftserie*, 1997, s. 207.
- Rundfeldt, Rolf (1998) "INTERNATIONALLT: Redovisning av finansiella instrument, Tre uttalanden och fyra utkast till uttalanden från IASC:s Standing Interpretations Committee, Storbritannien: Ny rekommendation om redovisning av goodwill." *Balans*, Nr 1, 1998, s. 4-6.
- Rundfeldt, Rolf (1998) "Tendenser i börsbolagens årsredovisningar". *Stockholms Fondbörs Skriftserie*, Nr 19, 1998, s. 176.
- Rundfeldt, Rolf (2001) "IASC äntligen klara med förslaget till ny rekommendation om redovisning av finansiella instrument". *Balans* Nr 1, 2001, s. 43-44.
- Rundfeldt, Rolf (2002) "EU-parlamentet tog beslut om IAS från och med 2005". *Balans*, Nr 5, 2002, s. 46-47.
- Sayther, Colleen A (2004) "Fair Value Accounting: Fair for Whom?" *Financial Executive*, Volume 20, Issue 2, 2004, s. 6.
- Sir David Tweedie (2004) "Looking ahead at 2004: a global standard-setter's perspective 2004". *Balance Sheet*, Volume 12, Issue 2, 2004, s. 5.
- Statens offentliga utredningar (2003) 2003:71, *Internationell redovisning i svenska företag*. Betänkande av IAS-utredningen, Fritze.
- Wahlen, James M et al (2000) "American Accounting Association's Financial Standards Committee: Response to the FASB Preliminary Views: Reporting Financial Instrument and Certain Related Assets and Liabilities at Fair Value". *Accounting Horizons*, Volume 14, Issue 4, 2000, s. 501-509.

Wahlström, Gunnar (2000) *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning – en praxisundersökning mot bakgrund av finansiella instrument*. Parajett AB.

Weygandt, Jerry J et al (1993) "Response to the FASB discussion memorandum "Recognition and Measurement of Financial Instruments"". *Accounting Horizons*, Volume 7, Issue 3, 1993, s. 95-105.

Willmott Hugh C, Puxty Anthony G, Robson Keith, Cooper David J, Lowe E. Athony, (1992) *Regulation of Accountancy and Accountants: A comparative Analysis of Accounting for Research and Development in Four Advanced Capitalist Countries*, *Accounting Auditing & Accountability Journal*, Volume 5, Issue 2, 1992, s.32-56.

Företagsinterna källor

Finansiella instrument enligt IFRS – De omarbetade IAS 32 och IAS 39 (2004). Broschyr från Öhrlings PriceWaterHouseCoopers.

IAS/IFRS – Övergång till internationella redovisningsstandarder (2003). Broschyr från Deloitte & Touche AB.

Muntliga källor

Artamendi-Probell, Maries, Senior Accounting Manager, Electrolux. Svarade på våra intervjufrågor skriftligen den 1 december 2004.

Beckius Kristina, Corporate Accounting Manager, Corporate Financial Control, TeliaSonera. Telefonintervju den 16 december 2004.

Bonde, Henrik, Redovisningsspecialist på koncernekonomiavdelningen, Föreningssparbanken. Svarade på våra frågor skriftligen den 15 november samt den 30 november 2004.

Christiansson, Åke, Auktoriserad revisor, Öhrlings PriceWaterhouseCoopers. Personlig intervju den 1 december 2004.

Gunnarsson, Karin, Koncernredovisningschef, Trelleborg AB. Telefonintervju den 16 december 2004.

Holmberg, Mikael, Ansvarig för regelverken på redovisnings- samt kapitaltäckningsområdet, SEB. Telefonintervju den 29 november 2004.

Holmkvist-Larsson, Anna-Carin, redovisningsspecialist, KPMG. Telefonintervju den 6 december 2004.

Krumins, Ulf, projektledare för konvertering till IAS 39, Electrolux. Telefonintervju den 3 december 2004.

Kylas, Krister, Ansvarig för Treasury avdelningen, TeliaSonera. Telefonintervju den 22 december 2004.

Nilsson, Göran, Director and Head of Corporate Financial Control, TeliaSonera. Telefonintervju den 16 december 2004.

Nilsson, Olle, Auktoriserad revisor, Öhrlings PriceWaterhouseCoopers. Personlig intervju den 1 december 2004.

Nilsson, Sven-Arne, Redovisningsexpert, Deloitte. Personlig intervju

den 30 november 2004.

Sjöberg, Anna, Ansvarig för management och controlling inom SEB-koncernen, SEB. Telefonintervju den 29 november 2004.

Mikael, Ström, Bankdirektör, ingår i ledningsgruppen på ekonomiavdelningen, Handelsbanken. Svarade på våra frågor skriftligen den 16 november 2004 samt telefonintervju den 15 december 2004.

Elektroniska källor

Bankföreningens hemsida,

http://www.bankforeningen.se/upload/eu-nytt_mars_2004_001.pdf,

8 november 2004.

http://www.bankforeningen.se/upload/j021104_001.pdf,

11 november 2004.

<http://www.bankforeningen.se/upload/eu-nyttjuni2004.pdf>, 11 november 2004.

http://www.bankforeningen.se/upload/l030904f_001.pdf, 11 november 2004.

<http://www.bankforeningen.se/Vår%20verksamhet/Nyhetsbrev/Nyhetsbrev%20nr%203,%20juni%202004/IAS%2039--k--%20Europeiska%20banker%20säger%20nej.aspx>, 11 november 2004.

<http://www.bankforeningen.se/Vår%20verksamhet/Nyhetsbrev/Nyhetsbrev%20nr--d--%204,%20sept%202004/IAS%2039--k--%20modifierad%20version%20kan%20godkännas%20inom%20EU.asp>, 11 november 2004.

Bokföringsnämndens hemsida,

http://www.bfn.se/bfn/bfns_uppgift.asp, 11 november 2004.

<http://www.bfn.se/bfn/normgivning.asp>, 19 december 2004.

Deloitte's hemsida,

<http://www.iasplus.com/europe/0411boelargespeech.pdf>,

4 december 2004.

http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D32820,00.htm,

5 november 2004.

<http://www.iasplus.com/standard/ias39.htm>, 8 november 2004.

<http://www.iasplus.com/europe/0409tweedie.pdf>, 8 november 2004.

<http://www.iasplus.com/europe/0410arcopinion.pdf>, 8 november 2004.

<http://www.iasplus.com/standard/standard.htm>, 4 januari 2005.

<http://www.iasplus.com/restruct/whatis.htm>, 4 januari 2005.

http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D32820,00.htm, 5 november 2004.

Europeiska Unionens hemsida,

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&numdoc=32001L0065&model=guichett, 10 november 2004.

Finansinspektionens hemsida,

<http://www.fi.se/index.asp?x=/finansinsp/fffs.asp>, 21 november 2004.

IASB:s hemsida,

http://www.iasb.org.uk/docs/2000ap_a.pdf, 1 december 2004.

KPMG:s hemsida,

<http://www.kpmg.se/pages/101393.html>, 5 november 2004.

Redovisningsrådets hemsida,

<http://www.redovisningsradet.se/redo-verksam.html>, 19 december 2004.

Regeringens hemsida,

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/49/ff425ea2.pdf>,
3 november 2004.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/04/18/ebbd70de.pdf>,
3 november 2004.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/07/91/e317fcd7.pdf>,
12 november 2004.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/15/65/a1caa50d.pdf>,
12 november 2004.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/49/ff425ea2.pdf>,
12 november 2004.

Skatteverkets hemsida,

http://skatteverket.se/rattsinfo/handledning/redovisning_o_beskattning/04/kap04.pdf, 10 november 2004.

Stockholmsbörsens hemsida,

<http://www.omxgroup.com/stockholmsborsen/stocklist.aspx?list=SSE1&group=Kursnoteringar&listname=A-lista%20samtliga>, 6 november 2004.

Öhrlings PriceWaterhouseCoopers hemsida,

http://www.pwc.com/se/swe/ins-sol/survey-rep/2005_ready_or_not_swe.html, 5 november 2004.

http://www.pwcglobal.com/se/swe/about/pressrum/2002_06_13.html,
5 november 2004.

Bilaga 1

Intervjufrågor till revisorer

1. Noterade koncernföretag ska, från och med den 1 januari 2005, redovisa i enlighet med IAS/IFRS. Hur långt anser Ni att företagen har kommit i sina förberedelser till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde? Anser Ni att företagen har påbörjat konverteringsarbetet i tid?
2. Vilka åtgärder vidtas av företagen för att möjliggöra en anpassning till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde? Vad måste företagen beakta? Hur kommer företagens redovisningsrutiner att ändras?
3. Att värdera finansiella instrument till verkligt värde är en av de mest fundamentala skillnaderna mellan IAS 39 och det nuvarande svenska regelverket. Vad anser Ni om att företagen måste redovisa finansiella instrument till verkligt värde?
4. Idag finns inte alla derivat i balansräkningen och de är inte värderade till verkligt värde. Från och med 1 januari 2005 ska derivat värderas till verkligt värde och kommer därmed att synliggöras i balansräkningen. Vad anser Ni om denna förändring och hur påverkas företagen av denna?
5. Vad anser Ni om de nya klassificeringskategorierna av finansiella instrument?
6. Värdering till verkligt värde kan komma att skapa orealiserade vinster. Vad anser Ni om detta? Anser Ni att försiktighetsprincipen sätts ur spel?
7. Hur mäter företaget verkligt värde om det inte finns något marknadsvärde för finansiella instrument att tillgå? Hur kontrollerar företaget mätningarnas tillförlitlighet?
8. Ger en redovisning baserad på verkligt värde en mer rättvisande bild av företagens ekonomiska ställning?
9. Anser Ni att redovisning i enlighet med IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, kommer att bli bättre eller sämre jämfört med dagens redovisning? Var god och motivera.
10. Anser Ni att värdering till verkligt värde leder till en mer öppen redovisning av företagens finansiella transaktioner och därmed att mer relevant och tillförlitlig information ges till dess användare?

11. Vilka effekter medför en övergång till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, på kort- respektive lång sikt? Medför övergången stora förändringar för företagen?
12. Vilka effekter är företagen främst oroliga över och vilka problem upplever företagen i konverteringen till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde?
13. Redovisning i enlighet med IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, kan skapa en ökad volatilitet i resultatet då förändringar av verkligt värde kommer att hamna i EK och RR, samt kan skapa förklaringsproblem då resultatet varierar? Vad anser Ni om detta?
14. Derivat samt orealiserade vinster och förluster är exempel på transaktioner som kommer att träda fram och bli synliga i redovisningen vilka tidigare inte varit det. Kommer några transaktioner, som tidigare varit synliga, att bli ”osynliga” till följd av detta?
15. Hur tror Ni att företagens redovisning som helhet kommer att påverkas vid en redovisning i enlighet med IAS 39, avseende värdering till verkligt värde?
16. Vet Ni någon annan som vi kan intervjua?

Bilaga 2

Intervjufrågor till företag

1. Noterade koncernföretag ska, från och med den 1 januari 2005, redovisa i enlighet med IAS/IFRS. Hur långt har företaget kommit i sina förberedelser till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde? Anser Ni att företaget har påbörjat konverteringsarbetet i tid?
2. Vilka åtgärder vidtas av företaget för att möjliggöra en anpassning till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde? Vad måste företaget beakta? Hur kommer företagets redovisningsrutiner att ändras?
3. Att värdera finansiella instrument till verkligt värde är en av de mest fundamentala skillnaderna mellan IAS 39 och det nuvarande svenska regelverket. Vad anser Ni om att företaget måste redovisa finansiella instrument till verkligt värde?
4. Idag finns inte alla derivat i balansräkningen och de är inte värderade till verkligt värde. Från och med 1 januari 2005 ska derivat värderas till verkligt värde och kommer därmed att synliggöras i balansräkningen. Vad anser Ni om denna förändring och hur påverkas företaget av denna?
5. Vad anser Ni om de nya klassificeringskategorierna av finansiella instrument?
6. Värdering till verkligt värde kan komma att skapa orealiserade vinster. Vad anser Ni om detta? Anser Ni att försiktighetsprincipen sätts ur spel?
7. Hur mäter företaget verkligt värde om det inte finns något marknadsvärde för finansiella instrument att tillgå? Hur kontrollerar företaget mätningarnas tillförlitlighet?
8. Ger en redovisning baserad på verkligt värde en mer rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning?
9. Anser Ni att redovisning i enlighet med IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, kommer att bli bättre eller sämre jämfört med dagens redovisning? Var god och motivera.
10. Anser Ni att värdering till verkligt värde leder till en mer öppen redovisning av företagets finansiella transaktioner och därmed att mer relevant och tillförlitlig information ges till dess användare?

11. Vilka effekter medför en övergång till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, på kort- respektive lång sikt? Medför övergången stora förändringar för företagen?
12. Vilka effekter är företagen främst oroliga över och vilka problem upplever företagen i konverteringen till IAS 39, avseende värdering till verkligt värde?
13. Redovisning i enlighet med IAS 39, avseende värdering till verkligt värde, kan skapa en ökad volatilitet i resultatet då förändringar av verkligt värde kommer att hamna i EK och RR, samt kan skapa förklaringsproblem då resultatet varierar? Vad anser Ni om detta?
14. Derivat samt orealiserade vinster och förluster är exempel på transaktioner som kommer att träda fram och bli synliga i redovisningen vilka tidigare inte varit det. Kommer några transaktioner, som tidigare varit synliga, att bli ”osynliga” till följd av detta?
15. Hur tror Ni att företagens redovisning som helhet kommer att påverkas vid en redovisning i enlighet med IAS 39, avseende värdering till verkligt värde?
16. Vet Ni någon annan som vi kan intervjua?